

Torsdagen den
29 mars 1979

Torsdagen den 29 mars

Kl. 12.00

*Om tvisten mellan
SMHI och lokal-
radion*

§ 1 Justerades protokollet för den 21 innevarande månad.

§ 2 Talmannen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för *Göran Karlsson*, som var sjukskriven t. o. m. den 30 april.

Erforderlig ledighet beviljades.

Talmannen anmälde att *John Johansson* (s) fr. o. m. den 29 mars inträdde som ersättare för *Göran Karlsson* under hans ledighet från riksdagsman-naupdraget.

§ 3 Om tvisten mellan SMHI och lokalradion

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Per-Olof Strindbergs* (m), dels *Bo Turessons* (m) den 7 mars anmälda frågor, 1978/79:410 resp. 411, och anförde:

Herr talman! Per-Olof Strindberg har frågat vilka åtgärder regeringen avser att vidtaga för att lösa den uppkomna tvisten mellan SMHI och Sveriges Lokalradio AB.

Bo Turesson har frågat om något regeringsbeslut, som löser konflikten, övervägs.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Enligt ett beslut av riksdagen år 1960 rörande gränsdragningen mellan SMHI:s allmänna serviceuppgifter och uppdragsverksamhet fördes de ordinarie väderrapporterna i ljudradion och televisionen i dåvarande omfattning till allmän, dvs. anslagsfinansierad, verksamhet. Övrig väderprognostjänst är således uppdragsverksamhet.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1977/78 begärde SMHI medel för att utarbeta lokalt anpassade prognoser för den nyinrättade lokalradion. Statsmakternas beslut innebar att medel för detta ändamål inte ställdes till institutets förfogande. SMHI och Sveriges Radio tog därefter upp förhandlingar om prognoser på uppdragsbasis. Det avtal som slöts innebar att SMHI lämnade en avsevärd rabatt i förhållande till den av regeringen fastställda uppdragstaxan. År 1978 medförde lokalradioupdraget ett underskott på ca 700 000 kr.

Regeringen tillsatte år 1977 SMHI-utredningen. Den skall bl. a. lämna förslag om verksamhetens inriktning och omfattning samt ange de resurser som institutet bedöms behöva. Utredningen väntas också lämna underlag för en gränsdragning mellan allmänna uppgifter och uppdragsverksamhet.

De två senaste åren har SMHI haft svårigheter att bibehålla uppdragsverk-

Torsdagen den
29 mars 1979

*Om tvisten mellan
SMHI och lokal-
radion*

samhetens omfattning. Detta har medfört ekonomiska problem och tvingat fram en översyn av uppdragsverksamheten. Som en följd härav har SMHI bl. a. tagit upp förhandlingar om ersättningen för prognoserna i lokalradion.

Regeringen har självfallet inga möjligheter att gå in i förhandlingarna mellan SMHI och dess kunder. I avvaktan på statsmakternas beslut med anledning av SMHI-utredningens förslag har jag dock i samråd med budget- och utbildningsministrarna förklarat mig beredd att verka för att statsmakterna står för halva det underskott som det nuvarande kontraktet medför, under förutsättning att radion samtidigt står för den andra halvan.

Jag anser självfallet att det är radiobolagen själva som – utöver utsändningen av ordinarie väderrapporter – skall väga utbudet av ytterligare väderprognoser i förhållande till andra programprodukter mot bakgrund av kostnader och bedömt lyssnarvärde.

PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Genom en av Sveriges Radio och SMHI gemensamt utfärdad kommuniké meddelades i går att en överenskommelse mellan parterna har träffats som skall gälla t. o. m. den 30 juni 1980. Det innebär att staten går in och åtminstone delvis täcker det underskott som uppstår för SMHI när det gäller prognoserna i TV och radions program 1 och 3. Det är bra att detta är uppkärlat.

Jag vet inte – men jag hoppas att så är fallet – om tvisten SMHI–Sveriges Radio är unik. Tvisten gäller vem som skall betala den service som väderlekstjänsten tillhandahåller i radio och TV. Ytterst är det ju staten som får göra det, men över vilken kanal det skall betalas tycks vara problemet. För alla de miljoner radiolyssnare och TV-tittare som anser väderleksprognoserna värdefulla är det betydelsefullt att prognoserna finns men naturligtvis helt ointressant över vilken del av statsbudgeten kostnaderna betalas. Jag tror att den naturliga reaktionen ute bland människorna är att man blir förvånad över att administrationen inom statsförvaltningen är så stelbent att en tvist i fråga om kostnadsfördelningen mellan i det här fallet Sveriges Radio och SMHI skall behöva uppstå och dessutom bli så långvarig. Det finns ju klara direktiv för hur SMHI skall finansiera sin verksamhet, och som framgår av svaret har detta fastlagts av riksdagen redan 1960.

Statsrådet konstaterar i sitt svar att regeringen inte har möjlighet att gå in i förhandlingarna mellan SMHI och dess kunder, och självfallet är det så. Men om regeringen anser att prognosverksamheten är en viktig service, så har ju regeringen möjlighet att gå in med erforderliga medel på samma sätt som man gjort i tvisten mellan SMHI och Sveriges Radio och borde alltså kunna lösa frågan också på lokalradiosidan.

Problemen kvarstår således olösta när det gäller de regionala prognoserna i lokalradion. Många människor, exempelvis bland jordbrukarna, är utomordentligt intresserade av dessa och tycker att de är värdefulla, men trots de

*Om tvisten mellan
SMHI och lokal-
radion*

betydande anslagsökningar som radiobolagen fått tycks det inte finnas pengar till den här verksamheten. Statsrådet säger också i svaret att lokalradioupdraget medförde ett underskott på inte mindre än 700 000 kr. år 1978.

Jag kan i och för sig förstå att det är radiobolagen själva som skall avgöra vilken programverksamhet de skall ha, men jag vill gärna fråga statsrådet: Om statsrådet, mot bakgrund av att man kan ge bra regionala prognoser via lokalradion, bedömer att den här verksamheten är av värde, anser då inte statsrådet att det vore rimligt att man från regeringens sida gick in i förhandlingarna för att försöka medverka till att lösa problemen också när det gäller denna del av verksamheten? Jag tror att många människor är intresserade av att få ett svar på den frågan.

BO TURESSON (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Jag ställde min fråga för några veckor sedan, när det offentliga bjäbbet mellan SMHI och Sveriges Lokalradio pågick i pressen. Sådant ger alltid ett olustigt intryck, och för många leder det tankarna till förhållandena i den lilla staden mellan Skövde och Hjo.

Jag har ingen bestämd åsikt om hur stort behovet av väderleksinformationer via lokalradion är. Vissa årstider kan prognoserna naturligtvis vara av värde för jordbrukarna liksom ibland för vägtrafikanterna och för fritidsfolket. Sveriges Lokalradio anser tydligen att det är önskvärt att kunna ge den här servicen, och den del av allmänheten som hört av sig vill uppenbarligen ha den.

Jag vet naturligtvis mycket väl att ett enskilt statsråd inte kan ge order i en sådan här situation. Det skulle innebära ministerstyre, och det är ju fult det. Men när den här polemiken för några veckor sedan var aktuell var det av ett visst intresse att veta hur regeringen såg på frågan och om regeringen avsåg att göra något för att lösa upp knutarna. Det har ju hänt förr att en regering haft kraft att ingripa, när serviceutbudet från ett statligt verk hotat att bli otillräckligt. Så nog går det att lösa en sådan här fråga om man anser att servicen behövs och om man vill göra det.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag vill först vända mig till Per-Olof Strindberg och säga, när det gäller den kommuni­ké som nämnts i sammanhanget, att regeringen inte har gått in i diskussionerna mellan SMHI och Sveriges Radio, utan den frågan har parterna löst på egen hand.

Per-Olof Strindberg frågade mig hur jag såg på frågan om avgiftsfinansiering. Tanken bakom en avgiftsfinansiering i ett fall som detta är att radion är bättre skickad än statsmakterna att bedöma avvägningen av utbudet i etern i fråga om väderprognoser. Det bör därvid vara radion som är den instans som avgör dimensioneringen av de samhällsresurser som skall användas för lokalradioverksamhet. Oavsett om det är licensbetalarna eller skattebetalarna som ersätter SMHI för prognoserna, så innebär det arbetet kostnader för sex meteorologer, lokalhyra, administrativt arbete m. m.

Torsdagen den
29 mars 1979

*Om åtgärder för
att garantera året-
runtrafik över
Kvarken*

När radion nu inte vill betala kostnaderna för den här verksamheten, är innebörden bl. a. att radion inte anser att tjänsten är värd alla de resurser som behöver tas i anspråk för arbetet. Det kostar alltså mera än det smakar. Om radion nu inte anser att licensbetalarna skall belastas med kostnaderna för lokalradioprognoserna, finns det ju inga skäl till att i stället skattebetalarna skall belastas med dessa kostnader.

Till Bo Turesson vill jag säga att statsmakternas beslut ju innebär att SMHI:s lokalradioprognoser inte skall betalas med statsmedel. Man tog ytterligare ett steg i den riktningen under Bo Turessons tid som kommunikationsminister genom att ge tilläggsdirektiv till SMHI-utredningen att pröva förutsättningarna för att ytterligare öka avgiftsfinansieringen inom verket för att därmed minska statens kostnader.

PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! När det gäller uppgörelsen mellan SMHI och Sveriges Radio, alltså förlängningen av avtalet till den 30 juni 1980, framgår det i varje fall av den gemensamma kommunikén att det här har varit möjligt genom att statsmakterna har gått in och lovat täcka de underskott som uppstår vid SMHI. Åtminstone framgår detta klart av kommunikén.

Sedan kan man naturligtvis ha olika bedömningar i fråga om värdet av de regionala väderleksprognoserna, men om man läser inte bara rikspresen utan även lokalpressen runt om i landet, finner man av insändare och tidningsartiklar att i varje fall allmänheten tycks ha ett utomordentligt stort intresse för den här saken. Det vore beklagligt om det skulle finnas en så stor skillnad mellan allmänhetens och lokalradions bedömning av värdet av det här.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! När det gäller detta att regeringen skulle ha gått in i förhandlingarna mellan SMHI och radion förhåller det sig så att detta inte skett. Det är inte någon specialdestinering för just det här fallet, utan regeringen har i tilläggsbudget III föreslagit ett stöd till SMHI:s uppdragsverksamhet i allmänhet. SMHI kan sedan prioritera att använda en del av pengarna för just den här verksamheten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om åtgärder för att garantera åretruntrafik över Kvarken

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Georg Anderssons* (s) den 8 mars anmälda fråga, 1978/79:413, och anförde:

Herr talman! Georg Andersson har frågat mig om jag är beredd att medverka till åtgärder som underlättar samverkan mellan de svenska och finska isbrytarledningarna i syfte att garantera åretruntrafik över Kvarken.

Georg Andersson har ställt frågan mot bakgrund av att färjetrafiken mellan Umeå och Vasa har ställts in under olika perioder på grund av issvårigheter.

Innevarande vinter har ställt sjöfarten inte endast på Norrlandskusten utan även på övriga delar av landet inför svårbemästrade isproblem. Trots den stränga vintern har man dock genom den kraftigt utbyggda statliga isbrytar-kapaciteten och inhyrda bogserare lyckats hålla i stort sett samtliga Norrlandshamnar öppna för trafik.

Isbrytarresurserna är emellertid begränsade, och man tvingas prioritera insatserna. Följden av denna prioritering har i det mycket besvärliga isläget i Kvarken blivit att färjetrafiken mellan Umeå och Vasa periodvis har ställts in.

Mellan de svenska och finska isbrytarledningarna förekommer ett omfattande samarbete i syfte att tillvarata de gemensamma resurserna på bästa möjliga sätt. Samarbetet går också ut på att finna gemensamma prioriteringsgrunder i den praktiska isbrytarverksamheten. När det gäller frågan om nuvarande prioritering av isbrytarinsatserna i Kvarken är man helt överens.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Får jag först framhålla att åretruntrafik över Kvarken är viktig för forbindelsen mellan Umeå och Vasa och de regioner i norra Sverige och norra Finland som betjänar sig av denna kommunikationsled.

Det är ett stort passagerarunderlag för färjeförbindelsen, men det är också viktigt att framhålla att långtradartrafiken, alltså godstransporten, är av betydande omfattning. Den här forbindelsen utgör en del av E 79, och det måste betraktas som en viktig uppgift i isbrytarverksamheten att hålla en sådan förbindelse öppen under alla delar av året. Naturligtvis kan naturhinder bli oöverstigliga vid vissa tillfällen. Den här vintern har varit svår, och isläget i Kvarken är fortfarande mycket besvärande. Stoppet för färjetrafiken har nu varit oavbrutet i drygt ett par veckor.

Den uppkomna situationen har aktualiserat frågan om samarbete mellan den svenska och den finska isbrytarledningen. Man har hävdad från olika håll att isbrytarverksamheten skulle ha kunnat bedrivas på ett effektivare sätt om samarbetet mellan de båda ländernas isbrytarledningar hade fungerat bättre. I den debatten har också framhållits att den militära bemanningen på de svenska isbrytarna skulle utgöra en försvårande faktor när det gäller att förbättra samverkansformerna.

Jag har själv svårt att bedöma i vilken grad dessa påståenden äger giltighet. Av Anitha Bondestams svar att döma förekommer ett omfattande samarbete i syfte att tillvarata gemensamma resurser på bästa sätt. Man får ett intryck av att samarbetet är så bra som det någonsin kan bli. Jag undrar om inte detta är att uttrycka sig litet för välvilligt. Jag skulle nog vilja att Anitha Bondestam bejakar min fråga om hon är beredd att vidta åtgärder för att förstärka denna samverkan på ett bättre sätt än bara genom att säga att det är bra som det är. Onekligen är det här ett problem.

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Om åtgärder för
att garantera året-
runtrafik över
Kvarken*

*Om SJ:s trafik på
bandelen Lyse-
kil-Smedberg
(Munkedal)*

Jag vet inte om de motioner som nu föreligger beträffande ändring av bemanningsförhållandena på isbrytarna på den svenska sidan skulle kunna medverka till en förbättring. Det vore intressant att höra Anitha Bondestams synpunkter också i det hänseendet.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag vill börja med att komplettera med att säga att den svenska isbrytarledningen och företrädare för färjetrafiken mellan Umeå och Vasa, enligt vad jag har fått veta, har haft kontakt för att finna lämpliga lösningar när det gäller att upprätthålla en kontinuerlig trafik på Kvarken. Fortsatta diskussioner skall också äga rum efter vintersäsongens slut. Som exempel på det svåra isläget kan jag nämna att för en av de större isbrytarna tog det vid ett tillfälle en hel natt att tillryggalägga tre sjömil. Det är alltså besvärligt där uppe.

Frågan om civil eller militär bemanning har nyligen utretts av sjöfartsverket. Utredningen har remissbehandlats. I den proposition om vissa sjöfartsfrågor som jag just har förelagt riksdagen har frågan också delvis behandlats. Jag konstaterar där att frågan måste beredas ytterligare och att utredningen måste kompletteras i vissa avseenden.

I den mån samarbetet mellan de svenska och finska isbrytarledningarna skulle vinna på en civil bemanning av de svenska isbrytarna skall det självfallet beaktas i den fortsatta beredningen av frågan inom departementet.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det senaste beskedet. Jag tycker att man förhålar det hela litet onödigt länge. Naturligtvis hoppas jag att riksdagen gör ett uttalande i anledning av väckt motion, men jag tackar ändå för det senaste påpekandet att om det är så – och det tror jag – att en annan bemanning på isbrytarna skulle förbättra samverkansformerna, är Anitha Bondestam beredd att positivt väga in den faktorn i slutbedömningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om SJ:s trafik på bandelen Lysekil-Smedberg (Munkedal)

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Rune Torwalds* (c) den 9 mars anmälda fråga, 1978/79:418, och anförde:

Herr talman! Rune Torwald har frågat mig vilka överväganden som förekommit inom regeringen när man tog beslutet att upprusta bandelen Lysekil-Smedberg samtidigt som man ämnar föreslå nedläggning av persontrafiken på samma bandel.

Regeringen uppdrog den 1 mars i år åt arbetsmarknadsstyrelsen att som statligt beredskapsarbete i samråd med SJ rusta upp bandelen Lysekil-Smed-

berg för godstrafik inom en kostnadsram av 10 milj. kr. Upprustningen gäller alltså enbart godstrafikens krav på banan och innebär framför allt att man höjer den största tillåtna axellasten.

I regeringens proposition om en ny trafikpolitik, som nyligen lades på riksdagens bord, föreslås att frågan om fortsatt persontrafik bör prövas på vissa delar av det trafiksvaga bannätet. Bland de där uppräknade bandelarna är Lysekil-Smedberg. Prövningen gäller alltså enbart persontrafiken.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Jag vill först tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Jag skall inte undanhålla statsrådet att frågan främst föranleddes av en viss irritation över att vi riksdagsmän i så stor omfattning informeras genom pressmeddelanden ibland flera veckor innan vi får tillfälle till en fullständigare information genom en proposition. Under mellantiden får vi försöka svara på frågor från oroliga resenärer och journalister utan att ha det underlag som en proposition utgör, och det är då svårt att ge tillfredsställande svar.

Vidare fann jag det ganska egendomligt att regeringen först aviserar nedläggning av persontrafiken på bandelen Lysekil-Smedberg och sedan en vecka senare talar om att regeringen satsar 10 miljoner på att rusta upp samma sträcka. Det är inte utan att man kommer att tänka på den gamle kontorschefens uppmaning till kontoristen: Ordna de här handlingarna i bokstavsordning, ta en kopia på dem och släng bort originalen! – Man menar kanske att bandelen skall vara snygg och prydlig när persontrafiken läggs ned.

Regeringen rustar nu upp sträckan Lysekil-Smedberg enbart för att gynna godstrafiken som ju – i varje fall under en övergångstid – skall vara kvar. Tycker regeringen i så fall att det är viktigare att tänka på snabbhet och god service när det gäller gods än när det gäller resenärer? Vi i centern kan i varje fall inte acceptera ett synsätt, som tar mindre hänsyn till tågresenärerna än till det tågburna godset.

Det finns också ett par andra aspekter på förslaget att lägga ner persontrafiken på sträckan Lysekil-Smedberg som jag vill kommentera. Många – sannolikt flertalet – av nuvarande tågresenärer på denna bandel skall inte bara till Munkedal utan skall åka vidare till Uddevalla och Göteborg. Dit har man haft möjlighet att åka i genomgående vagn, något som är speciellt värdefullt för pensionärer och handikappade, som då slipper att förflytta sig själva och eventuellt bagage upp och ner i tågupåer, långa sträckor på perronger m. m. Övergång till busstrafik medför här klara nackdelar.

Förlorar man persontrafiken på sträckan Lysekil-Smedberg, så medför detta också att resekostnaderna till exempelvis Stockholm och Göteborg ökas betydligt, eftersom man då inte kan lösa en genomgående biljett. Man går därmed miste om den rabatt som den degressiva SJ-taxan på tågen innebär, dvs. lägre pris per kilometer vid längre avstånd.

I propositionen 1978/79:99 skriver statsrådet bl. a. beträffande banor av typen Lysekil-Smedberg: "Dessa linjer kan således inte sägas utgöra några

Torsdagen den
29 mars 1979

*Om SJ:s trafik på
bandelen Lyse-
kil-Smedberg
(Munkedal)*

mera betydelsefulla länkar i det interregionala nätet.”

Herr talman! Under hänvisning till vad jag nyss sagt påstår jag att detta inte är riktigt. Dessa linjer har stor betydelse för resenärerna – inte minst ekonomiskt – så länge som man inte kan lösa genomgående biljetter buss-tåg-diligens etc. Jag vore därför tacksam om kommunikationsministern ville något kommentera detta mitt påstående.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Det är skillnad på person och gods även vid transport med tåg. Skillnaderna är större när det faktiskt fraktas en del gods med tåg samtidigt som mycket få tågpassagerare färdas samma sträcka.

Det är inte heller bara fråga om att rusta upp denna bandel därför att den skall bli snygg och prydlig, utan det är bärigheten som skall förändras. Bärigheten på bandelen Lysekil-Smedberg är begränsad till 18 tons axellast, och genom byte av uttjänta sliprar och räler och genom att bättra på banvallen kan bärigheten ökas till 20 tons axellast, vilket är den normala standarden på huvudnätet. Det gör att man kan bedriva godstrafiken mera rationellt.

Hastigheten i godstrafiken är f. n. begränsad till 40 km i timmen, och efter upprustningen torde det bli möjligt att höja hastighetsgränsen i denna trafik. I persontrafiken är hastigheten f. n. begränsad till 70 km i timmen. Det skulle kosta åtskilligt mycket mer än 10 milj. kr. att höja hastigheten till 90 km i timmen, vilket är en standard som anges för riksnätet i den trafikpolitiska propositionen.

Förutsättningarna för persontrafiken mellan Lysekil och Uddevalla har ändrats under senare år genom tillkomsten av färjeförbindelsen över Gullmarn. Det är bl. a. därför som det kan anses motiverat att pröva frågan om fortsatt persontrafik på järnväg mellan Lysekil och Munkedal.

Handläggningsordningen vid provningen garanterar de lokala och regionala instanserna stort inflytande.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Det är bra att man vidtar åtgärder när det gäller att åstadkomma förbättringar i fråga om godset, men det är inte bra att man samtidigt inte gör någonting för individer som skall åka på bandelen. De har det inte bättre om de är många än om de är få – för dem är det betydelselöst. För en handikappad eller en pensionär är problemen lika stora. Visserligen sägs det att delad börda är halv börda, men i det här fallet gäller detta knappast, utan bördan är lika stor för den enskilde resenären, om man drar in möjligheten att åka i genomgående vagnar osv.

Varför är det få resenärer? Jag vågar påstå att det beror på att man har haft en urusel standard på banan. Man har under lång tid kört med 40 km/tim och inte med 70 km/tim, och man har haft en tidtabellsläggning som har gjort att turerna på de olika delsträckorna inte har passat ihop, och därigenom har man mer eller mindre tvingat resenärerna att använda bil. Men jag hävdar att med moderna vagnar kan det inte vara någon större svårighet att komma upp i 90 km/tim. Man skall inte köra med de gamla museiföremål som man nu har

och som kräver särskild banstandard m. m.

Men det primära är att vi nu står inför en stimulans att använda tåget i persontrafiken. Vi vill sänka taxorna och vi vill marknadsföra SJ:s tjänster. En turistort som Lysekil borde då i rimlighetens namn ha stor möjlighet att få fler resenärer att åka med tåg än de som f. n. gör det. Att resenärer f. n. anlitar tåg i liten omfattning beror på dåliga förbindelser – långa restider.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om borttagande av flottledsanordningar i tidigare flottled, m. m.

Justitieministern SVEN ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Curt Boströms* (s) den 14 mars anmälda fråga, 1978/79:429, och anförde:

Herr talman! Med anledning av att flottningen i Kalix älv upphört med 1977 års flottningssäsong och att vissa flottledsanordningar kvarlämnats i flottleden har Curt Boström frågat mig för det första huruvida flottningsslagen medger undantag från skyldighet att ta bort vissa flottledsanordningar i en flottled där flottningen upphört, för det andra vem som är ansvarig för skada som kvarlämnade flottledsanordningar och kvarlämnat virke kan medföra på annans egendom så länge älven inte är avlyst som allmän flottled samt för det tredje vem som har motsvarande ansvar sedan avlysning har skett.

Bestämmelser om inrättande och avlysning av allmän flottled finns i 6 kap. vattenlagen (1918:523). Regler om begagnande av allmän flottled, ersättning för skador genom sådant begagnande och om de flottandes inbördes förhållanden finns i lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled. Enligt denna lag utgör de som för varje år flottar i allmän flottled en flottningsförening med uppgift att ombesörja den allmänna flottningen samt att underhålla flottleden med tillhörande anläggningar. Anläggningarna tillhör flottleden som sådan och inte flottningsföreningen som bara förvaltar flottledens tillhörigheter. Ligger flottningen nere något år, saknar föreningen medlemmar för det året.

För skada som vållas av flottgods eller av flottledsanläggning skall ersättning utgå. Ersättningen skall utges solidariskt av dem som flottat under året, men talan om ersättning skall riktas mot föreningen. Ersättningstalan torde emellertid inte kunna väckas beträffande skada som inträffat efter det att flottningen i flottleden har upphört, eftersom någon bestämd krets av flottande då inte finns.

Inte heller finns det någon laglig skyldighet för flottningsförening eller för dem som tidigare har flottat att bortskaffa anordningar för flottleden sedan flottningen har upphört men innan flottleden formellt har avlysts. Först sedan flottleden avlysts kan det krävas att återställningsåtgärder utförs. Sådana åtgärder ombesörjs av en särskilt utsedd förvaltare, som bl. a. har till uppgift att inom ramen för flottledens kvarvarande ekonomiska tillgångar återställa flottleden och sörja för att anordningar som kan vålla skada

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Om borttagande
av flottledsanord-
ningar i tidigare
flottled, m. m.*

Torsdagen den
29 mars 1979

*Om borttagande
av flottledsanord-
ningar i tidigare
flottled, m. m.*

bortskaffas. Även andra medel kan ställas till förvaltarens förfogande, t. ex. avgiftsmedel enligt vattenlagen eller bidrag från arbetsmarknadsverket, berörda kommuner och tidigare deltagare i flottningen. Enskilda personer som kan lida men av kvarvarande anordningar kan dessutom under vissa förutsättningar själva få bortskaffa föremålen. Något skadeståndsansvar kan däremot inte utkrävas av förvaltaren eller de förutvarande flottande.

De problem som hänger samman med avvecklingen av flottningsverksamhet aktualiserades i slutet av 1960-talet när flottningen upphörde i flera stora älvar. Lagstiftningen ändrades år 1969. Den då införda ordningen med en särskild förvaltare har enligt vad jag erfarit i allmänhet fungerat bra, inte minst därför att återställningsåtgärderna i stor utsträckning har kunnat bekostas med AMS-medel.

CURT BOSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret. Svaret är ju en tolkning av flottningslagen, och på själva svaret är det väl inget fel, men jag menar att det däremot är fel på flottningslagen.

Den praxis som i dag tillämpas på det här området måste anses vara högst otillfredsställande. Flottningslagen föreskriver att när flottning pågår skall skadorna regleras. I regel är det så att man har träffat avtal med byalag, som bedriver fiske eller som har flottningsanordningar på sina gemensamma marker, men det kan också vara avtal som man har träffat med enskilda fastighetsägare när man har förlagt anordningar på deras fastigheter. Det gäller här inte bara ersättning för förfång eller för den skada eller det intrång som det flottade virket medfört, utan också ersättning för det intrång och det hinder som flottledsanordningen som sådan medför.

När flottningen upphör sägs avtalen upp. Det finns således då inte längre något skaderegleringsavtal. Det är klart att man gjort detta därför att man menar att någon flottning inte längre pågår. Men det innebär att de skador och det intrång som de kvarlämnade flottledsanordningarna medför ändå kvarstår. Efter det att flottningen har upphört och avtalen har sagts upp finns det således ingen som ersätter uppkomna skador, trots att de flottande under många, många år haft nytta av flottningsanordningarna, som ju har tillkommit i akt och mening att underlätta flottningen. Men helt plötsligt upphör ansvaret för skadorna. Detta gäller, såsom också sägs i svaret, inte bara icke avlysta flottleder utan naturligtvis också avlysta.

Ett typexempel är Ljusnan, där jag tror det var tio år sedan som man avlyste flottleden. Under den tioårsperioden har man med AMS-medel avrustat flottleden från fasta anordningar. Men under hela tiden har dessa anordningar naturligtvis varit till förfång, utgjort hinder och åstadkommit eller kunnat innebära skada – jag vill nästan påstå både på enskild egendom och för enskild människa.

Samma sak kommer nu att hända med Kalixälven. Vi har, tror jag, fem älvar kvar i dagens Sverige där det fortfarande bedrivs flottning, även om det talas om att flottningen också där kommer att läggas ner inom kort.

Min uppfattning är att flottningslagen måste ändras. Jag skulle vilja

*Om rutinerna vid
förvaring och förstöring av beslag-
tagen narkotika*

hemställa till justitieministern att se över flottningslagen när det gäller de här problemen och snarast föreslå den erforderliga lagändringen. Jag tycker att vi kan vara överens om att det sätt varpå de här frågorna i dag handläggs är synnerligen otillfredsställande.

Justitieministern SVEN ROMANUS:

Herr talman! Frågor om hur den här lagstiftningen skall se ut har behandlats av vattenlagsutredningen, som våren 1977 avlämnade ett stort betänkande med förslag till ny vattenlag. Under den utredningen har man inte funnit anledning att föreslå några ändringar i den rättsliga regleringen av de frågor som nu är aktuella. Anledningen därtill säger utredningen vara bl. a. att några önskemål om mer omfattande reformer inte hade framförts till utredningen och att några sådana inte heller borde komma i fråga på grund av flottningens alltmer minskade betydelse som kommunikationsmedel. Detta godtogs i allmänhet vid remissbehandlingen.

I några remissyttranden – från Umebygdens tingsrätt, Vilhelmina kommun och Västerbottens länsorgan för vattenkraftsfrågor – påtalades emellertid behovet av medel för återställningsåtgärder. I den mån den rättsliga regleringen enligt gällande och av utredningen föreslagna lagstiftning skulle anses vara otillfredsställande kan frågan tas upp i samband med det arbete på en ny vattenlag som nu pågår inom justitiedepartementet på grundval av vattenlagsutredningens betänkande.

CURT BOSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tror det var någon enmansutredning som i slutet av 1960-talet hade att se på dessa frågor. Om jag inte minns fel föreslog vederbörande att man skulle ta ut en avgift per flottad kubikmeter och att den avgiften skulle användas för återställningsåtgärder. Att problemet hade varit uppe till behandling råder det inget tvivel om. Det är att beklaga att man inte har genomfört denna ändring. Men jag anser att vi måste genomföra den med hänsyn till de människor som i dag drabbas av dessa skador vid Kalix älv – och som i framtiden kommer att drabbas vid de andra älvarna – utan att hitta någon som är beredd att betala för alldeles uppenbara skador.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om rutinerna vid förvaring och förstöring av beslagtagen narkotika

Justitieministern SVEN ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Gertrud Sigurdsens* (s) den 20 mars anmälda fråga, 1978/79:445, och anförde:

Herr talman! Gertrud Sigurdsen har frågat mig om jag anser att nuvarande rutiner för förvaring och förstöring av beslagtagen narkotika är tillfredsställande och, om inte, om jag i så fall avser att ta några initiativ för att förbättra rutinerna. Frågan är ställd mot bakgrund av vad som har framkommit

*Om rutinerna vid
förvaring och för-
störing av beslag-
tagen narkotika*

beträffande förvaringen av narkotika hos polisen i Huddinge.

Bestämmelser om förverkande av narkotika finns i narkotikastrafflagen (1968:64). Enligt 7 § i lagen gäller att narkotika, som har tagits i beslag, inte får förstöras innan socialstyrelsen har underrättats och bestämt hur det skall förfaras med narkotikan.

Inom polisen är det polisstyrelserna som har ansvaret för försäljning eller annat förfarande med egendom som har förverkats. Enligt 11 § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods ankommer det på rikspolisstyrelsen att lämna närmare föreskrifter. Utförliga sådana har utfärdats och gäller fr. o. m. den 1 juli 1975.

I det aktuella fallet pågår f. n. en förundersökning under ledning av länsåklagarmyndigheten i Stockholms län och Gotlands län. Rikspolisstyrelsen har upplyst att man, på grundval bl. a. av vad som framkommer vid förundersökningen, kommer att överväga om ändringar i föreskrifterna är påkallade.

Vad som har förevarit är också föremål för justitieombudsmannens prövning.

Jag vill också nämna att regeringen i propositionen 1978/79:111 (bil. 4) har föreslagit att 7 § narkotikastrafflagen skall ändras i syfte att förenkla de rutiner som nu gäller i fråga om förfarandet innan beslagtagen narkotika får förstöras.

Mot bakgrund av vad jag nu har angett finner jag det inte f. n. påkallat med något särskilt initiativ från min sida.

GERTRUD SIGURDSEN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Kan man lita på polisen? Så löd rubriker i våra båda kvällstidningar häromdagen. Och det är inte bara kvällstidningarna som känner sig oroade inför vad som händer i samhället. Man känner stor oro på grund av den försvunna narkotikan i polishuset i Huddinge, stor oro på grund av att två poliser har avslöjats som spioner. Här skall inga domar fällas; förundersökningar pågår. Men man måste vara förstående inför allmänhetens oro.

Narkotikaproblemet i vårt samhälle ger oss all anledning till stor oro. Det är många liv som skördas, många familjer som lider oerhörda kval i narkotikans spår. Vi får läsa om en hel del i tidningar och höra mycket i andra massmedia. Men vi skall vara på det klara med att det allra mesta försiggår i det tysta.

Det är sannerligen inget anständigt liv de här människorna lever. Det är helt enkelt förnedrande för vårt välfärdssamhälle att vi inte lyckats skapa ett alternativ till narkotikasamhället. Vi har kanske lyckats med den tekniska välfärden, men vi har definitivt inte lyckats med den omsorgsfulla, mänskliga välfärden.

Konkurrenssamhället har gjort att många människor känner sig utanför, och de försöker då ofta skapa sin egen lycka med droger. Det ställs stora krav på oss politiker, och det med rätta. Vi skall ingripa, och vi skall visa handlingskraft för att komma till rätta med dessa problem. Det behövs sociala

åtgärder och det behövs polisiära åtgärder. I riksdagen diskuterade vi i går narkotikaproblemet och vad man bör göra åt det. Men vad hjälper sociala och polisiära åtgärder när sådant som hänt hos Huddingepolisen är möjligt? Rutinerna varierar i olika polisdistrikt, får jag till uppgift när jag försöker ta reda på hur detta kunnat ske. I Huddingefallet var i varje fall narkotikan inlåst i ett skåp. Men i ett annat fall, i ett annat polisdistrikt, har jag fått mig berättat att narkotikan förvarades hemma hos en polisman, för att den skulle brännas i hans villapanna. Det är minst sagt upprörande om det förhåller sig så.

Även i Huddingefallet finns det många frågetecken i hanteringen. Den 10 maj 1977 avvisade högsta domstolen prövningen av hovrättens dom. Först den 8 december 1977, alltså sju månader senare, skriver åklagaren till socialstyrelsen om att narkotikan får förstöras. Huddinge polisdistrikt får i mars 1978 besked att narkotikan får förstöras, men det händer ingenting.

Jag förstår att allmänheten reagerar. Jag reagerar som politiker.

Jag noterar att justitieministern i sitt svar säger att rikspolisstyrelsen överväger förändrade rutiner och att även JO prövar frågan. Och därför anser justitieministern inte f. n. några åtgärder påkallade. Men vi får kanske anledning att återkomma till frågan i kammaren.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om nya lokaler för Sveriges geologiska undersökning

Budget- och ekonomiministern INGEMAR MUNDEBO erhöll ordet för att besvara *Arne Nygrens* (s) den 14 mars anmälda fråga, 1978/79:433, till industriministern, och anförde:

Herr talman! Arne Nygren har frågat industriministern när regeringen räknar med att nya lokaler för Sveriges geologiska undersökning (SGU) i Malå skall kunna projekteras och byggas. Frågan har överlämnats till mig.

Byggnadsstyrelsen har till regeringen redovisat ett byggnadsprogram samt hemställt om projekteringsuppdrag för om- och nybyggnader av kontors- och verkstadslokaler för de enheter inom SGU som är lokaliserade till Malå. Ärendet bereds f. n. inom regeringskansliet. Jag har för avsikt att inom kort ta upp frågan om ett projekteringsuppdrag till byggnadsstyrelsen i regeringen. Enligt den handläggningsordning som gäller för statliga byggnadsärenden prövas normalt frågan om tidpunkt för utförande av byggnadsarbetena först sedan projekteringen nått det stadium att en säker kostnadskalkyl för arbetena föreligger. Enligt byggnadsstyrelsens tidsplan för projektering och upphandling av det föreslagna projektet kan byggnadsarbetena påbörjas tidigast under hösten 1980. Tiden för byggande har byggnadsstyrelsen beräknat till drygt ett år.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

SGU i Malå bedriver f. n. verksamhet i sex lokaler. Ca en tredjedel av

Torsdagen den
29 mars 1979

*Om nya lokaler
för Sveriges geolo-
giska undersökning*

verksamheten pågår i förhyrda utrymmen. Trångboddheten är enorm.

I mars månad 1976, alltså för tre år sedan, fick SGU vid ett besök som yrkesinspektionen gjorde förbud att bedriva viss verksamhet i en del av verkstadslokalerna. Tack vare att kommunen ryckt in och skaffat fram provisoriska lokaler har den viktiga verksamheten med underhåll och byggande av borrhagnar kunnat fortsättas. Det var denna del av verksamheten yrkesinspektionen förbjudit SGU att utöva i de egna lokalerna. Lokalproblemen har inneburit mycket stora olägenheter för SGU i Malå. Styrelsen för SGU har också vid flera tillfällen drivit på om en nybyggnad.

För nära ett år sedan redovisade byggnadsstyrelsen i en skrivelse till regeringen situationen och hemställde om ett projekteringsuppdrag för om- och tillbyggnad av lokalerna. Man begärde också ett anslag på drygt 2 milj. kr. för arbetets utförande. Man redovisade då att man skulle kunna ha nya lokaler färdiga i december 1981, om man fick klartecken från regeringen för projekteringsarbete i oktober. Men inget besked kom från regeringen. Man hade hoppats på besked vid årsskiftet, men inte heller då gav regeringen klartecken.

För en månad sedan var jag i sällskap med ordföranden i Svenska gruvindustriarbetareförbundet bjuden till Malå för att på ort och ställe tillsammans med arbetare, tjänstemän och platsledning få titta på förhållandena. Jag kan redovisa för regeringen att bitterheten över lokalsituationen var mycket stor. Man krävde att få ett besked om lokalerna mycket snabbt.

I SGU:s styrelse tog vi så sent som den 20 februari i år på nytt upp frågan och uttalade oss då i mycket klara ordalag för att ett bygge måste komma till stånd mycket snabbt.

Nu vill jag tolka budgetministerns besked positivt. Han säger att han "har för avsikt att inom kort ta upp frågan om ett projekteringsuppdrag till byggnadsstyrelsen".

Jag hoppas att man inte bedömer lokalbehovet efter en fyra år gammal personalstat, vilket har ifrågasatts, utan att man med lärdomar inte minst från SGU-bygget i Uppsala ser till att det blir möjligt att åtminstone vid inflyttningen rymma all verksamhet.

Det som bekymrar mig just nu är att det genom förseningen av regeringsbeskedet skulle kunna bli en ytterligare förhållning. Jag skulle vara glad om budget- och ekonomiministern kunde försäkra de anställda i Malå att ett besked till byggnadsstyrelsen kan ges med allra största skyndsamhet.

Budget- och ekonomiministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Låt mig än en gång betona att jag räknar med att besked skall kunna komma mycket snart. Under de närmaste dagarna kommer överläggningar att hållas med personalorganisationerna enligt medbestämmandelagen, och om vi förutsätter att de överläggningarna går bra kan vi möjligen i nästa vecka eller i vart fall inom den allra närmaste tiden fatta beslut i detta ärende.

Jag vill också betona att några förskjutningar i den ursprungliga tidsplan som byggnadsstyrelsen räknade med inte skall behöva ske. Byggnadsstyrelsen räknade med byggstart tidigast sommaren 1980 och att byggtiden kunde omfatta drygt ett år. Om inget oförutsett inträffar under projekteringsarbetet räknar jag med att byggandet skall kunna sättas i gång hösten 1980 och sålunda vara färdigt hösten 1981. Under den synnerligen korta period i det här landet som vi kallar sommar brukar byggnadsarbeten inte sättas i gång. Kan vi sätta i gång byggandet hösten 1980, vilket alltså är min inriktning, skall byggnaden vara klar hösten 1981.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för detta mycket klara besked från budget- och ekonomiministern. Det innebär att man nu kan ha förhoppningar om att redan om några dagar få det besked som man i många månader har väntat på.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om propositionsavlämnandet

Statsrådet CARL THIAM erhöll ordet för att besvara *Håkan Winbergs* (m) den 13 mars anmälda fråga, 1978/79:424, till statsministern, och anförde:

Herr talman! Mot bakgrund av att många propositioner avlämnades till riksdagen den 9 och 10 mars har *Håkan Winberg* frågat statsministern om han ansåg att det med en sådan koncentration är möjligt för den enskilde riksdagsledamoten att i tillräcklig utsträckning och med erforderlig noggrannhet sätta sig in i de behandlade frågorna. Han har vidare frågat om bestämmelsen i 3 kap. 5 § riksdagsordningen, om att regeringen bör avlämna sina propositioner på sådana tider att anhopning av arbete hos riksdagen om möjligt förebyggs, har iakttagits.

Frågan har överlämnats till mig.

Enligt 3 kap. 2 § RO skall propositioner angående anslag för det närmast följande budgetåret avlämnas senast den 10 mars. Andra propositioner skall enligt 3 § samma kapitel avlämnas senast den 31 mars om regeringen anser att de bör behandlas under pågående riksmöte.

Med gränslinjer av detta slag är det enligt min mening ofrånkomligt att det uppstår en viss anhopning av förslag från regeringen strax före den dag som anges i riksdagsordningen. Man kan givetvis önska sig att propositionerna skulle avges i en jämn ström under hela riksmötet; ett sådant önskemål har också kommit till uttryck i den av *Håkan Winberg* refererade bestämmelsen. Men det är knappast realistiskt att vänta sig att koncentrationen i närheten av det angivna gränsdatumet skall kunna undvikas.

Jag vill bara erinra om att en liknande koncentration i motionsavlämnandet uppstår vid slutet av den allmänna motionstiden.

Jag vill också erinra om att klagomål över en alltför stor arbetsbelastning

*Om propositions-
avlämnandet*

mot slutet av riksmötet regelmässigt har framförts varje år, åtminstone sedan början av detta århundrade. Frågan har behandlats i minst ett tiotal betänkanden av konstitutionsutskottet och i ett stort antal utredningar om riksdagens arbetsformer utan att någon effektiv lösning av problemet har kunnat anvisas.

Den nu gällande tiden för avlämnande av särpropositioner är vidare inte obetydligt kortare än vad som gällde före 1975 års riksmöte. Inom denna kortare tid skall även inrymmas de medbestämmandeförhandlingar som i regel behövs rörande de frågor som behandlas i anslagspropositionerna.

Många av de propositioner som nu förelagts riksdagen är resultatet av ett mångårigt utredningsarbete och ofta direkt beställda av riksdagen. Det ligger i sakens natur att propositionerna därmed, särskilt i slutet av en mandatperiod, blir många och omfattande.

Den största svårigheten ligger dock enligt min mening knappast i att propositionerna kommer för sent eller för tätt utan i att de är så många och så omfattande att det inte längre är möjligt för den enskilde riksdagsledamoten att sätta sig in i alla de frågor som behandlas.

Denna ökning av materialets volym och komplexitet är knappast tillfällig utan snarare en tendens som kan väntas bestå under många år framöver. Skall den utvecklingen kunna mötas krävs det såvitt jag kan bedöma relativt genomgripande förändringar i riksdagens och därmed också regeringens arbetsformer.

HÅKAN WINBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på mina frågor.

Riksdagens möjligheter att arbeta på det sätt som är förutsatt i gällande författning är av grundläggande betydelse för vårt samhällsskick och för vår demokrati.

Jag har till statsministern ställt två frågor som berör dessa möjligheter. Statsministern måste ju vara den i regeringen som har det yttersta ansvaret, om riksdagens möjligheter att arbeta på lagfäst sätt undanrycks genom regeringens handlande.

Det är därför med förvåning jag konstaterar att statsministern överlämnat besvarandet av frågorna till samordningsministern. Detta är inga samordningsfrågor. Frågorna gäller om regeringen iakttar riksdagsordningen och arbetar i enlighet med riksdagsordningens anda och grunder. Statsministern borde inte ha undandragit sig besvarandet av dessa frågor.

Riksdagsledamöternas möjligheter att väcka motioner är – om vi bortser från allmänna motionstiden – avhängiga av propositionernas avlämnande, eftersom motion endast får avlämnas inom 15 dagar från det propositionen anmäldes i kammaren.

Under de 15 dagarna skall riksdagsledamöterna ta del av propositionens innehåll, begrunda det, ofta skaffa sig ytterligare information i frågan från personer utanför riksdagen, överlägga med kolleger i riksdagen, informera intresserade personer, t. ex. inom det egna partiet, och höra deras åsikter, kanske göra egna kompletterande utredningar, delta i kommittésammanträ-

den inom riksdagsgruppen, överväga om motioner skall väckas och i så fall kanske också utforma sådana. Varje ledamot skall ha rimlig chans att i tillräcklig utsträckning och med erforderlig noggrannhet sätta sig in i varje propositions frågor.

Under 1979 har regeringen, bortsett från budgetpropositionen, avlämnat under januari månad tio propositioner, under februari sex propositioner och under mars fram t. o. m. den 8 mars 4 propositioner. Den 9 och 10 mars avlämnades 33 propositioner på över 3 000 sidor. Många av dem innehöll mycket stora och väsentliga frågor. Regeringen har alltså först lämnat 20 propositioner under drygt 50 dagar, därefter 33 propositioner under 2 dagar, och efter den här tiden 17 propositioner under ca 15 dagar.

Herr talmän! Att lämna 33 propositioner av den här omfattningen där motionstiden går ut med endast ett par dagars mellanrum är, menar jag, i hög grad att försvåra – för att nu inte använda ett starkare ord som sabotera – riksdagsledamöternas arbete. Det är att göra riksdagsledamöternas motionsrätt till en illusion.

Den motivering för detta förfarande som statsrådet anför tycker jag är ganska svag. Att det är många omfattande frågor gör det väl så mycket mer väsentligt att propositionerna inte kommer så tätt. Jämförelsen med den allmänna motionstiden haltar i allra högsta grad, för där finns det ingen som helst föreskrift att undvika anhopning.

Jag kan inte se att jag har fått något egentligt svar på mina frågor: Anser statsrådet att tiden i det här fallet har räckt till för riksdagsledamöterna? Och har bestämmelsen i 3 kap. 5 § riksdagsordningen följts?

Statsrådet CARL THAM:

Herr talmän! Jag vill inledningsvis erinra frågeställaren om att varje statsråd talar för regeringen, också i frågor som gäller det allmänna hanterandet av propositioner.

Vidare har jag erinrat om att den stora arbetsbelastningen under slutet av riksmötet är ett gammalt problem, som möjligen har förvärrats genom att antalet ärenden i riksdagen har blivit allt större och större och att även propositionernas omfattning blivit alltmer betydande.

Jag kan t. ex. erinra om att 1976 avgav den dåvarande socialdemokratiska regeringen inte mindre än 45 % av samtliga propositioner under sista veckan av resp. propositionstid och ca 18 % av antalet propositioner på sista dagen. 1978 var det ännu högre siffror. Då avgavs ungefär 28 % av antalet propositioner vid den sista tillåtna tidpunkten. Jag håller gärna med frågeställaren om att detta inte är en tillfredsställande ordning.

Man kan dock konstatera att i stor utsträckning har vi i vad avser de viktigare propositionerna följt de tider som angivits i propositionsförteckningarna. I några fall har det uppstått förseningar – regionalpolitiken är kanske den mest frapperande förseningen. I det fallet rör det sig om några veckor, och det beror på att riksdagen så sent som i december fattade ett beslut som innebar att den regionalpolitiska propositionen måste utvidgas i förhållande till vad som ursprungligen var planerat i vad gäller ortsklassifi-

ceringen. Det medförde ytterligare arbete, bl. a. för länsstyrelserna.

Kort sagt har i fråga om de viktigare propositionerna de tider som ursprungligen angivits i stort sett kunnat hållas. Det har varit denna regerings liksom den tidigare regeringens målsättning att presentera viktiga propositioner i tid, så att de skall kunna behandlas under vårriksdagen. Även om det innebär arbetsproblem för riksdagen, tror jag att det skall vara möjligt att genomföra det.

HÅKAN WINBERG (m):

Herr talman! I svaret nämner statsrådet Tham att konstitutionsutskottet vid olika tillfällen har haft synpunkter på propositionsavlämnandet. Jag vill gärna erinra statsrådet om konstitutionsutskottets uttalande år 1975, att när många propositioner kan tänkas vara aktuella erfordras prioritering av de propositioner som av olika skäl anses mest angelägna att få behandlade i riksdagen.

Det kan ju inte vara så, herr statsråd, att det är antalet propositioner och mängden sidor i dem som avgör om en regering är aktiv och duktig i det politiska arbetet. Det är innehållet och förmågan att klara förslagen i riksdagen som är värdemätare.

Jag har begränsat mina frågor till konsekvenserna för de enskilda riksdagsledamöterna av regeringens otillfredsställande handlingsätt. Sedan finns det många andra konsekvenser – de diskuterades här i kammaren tidigare under veckan.

Kritiken mot propositionsavlämnandet kommer inte endast från riksdagsledamöterna. Riksdagsdirektören, vars objektivitet väl ingen torde ifrågasätta, har i en skrivelse påtalat den ojämnhet i arbetsbelastningen som uppkommer den här våren: "Den måste tillskrivas det förhållandet att regeringens propositioner i år avlämnats och kommer att avlämnas på ett sätt som från riksdagens synpunkt är synnerligen otillfredsställande."

Jag erinrar om orden "synnerligen otillfredsställande". Det är nog, herr talman, ett av de starkaste uttryck som man kan använda när man på ett stringent och juridiskt sätt skall ge uttryck för ett missnöje.

Jag konstaterar fortfarande att jag inte har fått något svar av statsrådet på frågorna om tiden har varit tillräcklig för att ge riksdagsledamöterna rimliga möjligheter att sätta sig in i alla propositioner och hur regeringen tycker att den har hanterat 3 kap. 5 § i riksdagsordningen.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att propositionernas antal inte är det centrala när det gäller det politiska arbetet. Det betydelsefulla är vad propositionerna innehåller och vad de betyder för den svenska samhällsutvecklingen.

Under denna riksdag, och under denna vinter och vår, har en rad viktiga frågor kommit upp till behandling eller skall komma upp till behandling. Det beror i många fall på att riksdagen så har bestämt. I andra fall beror det på att viktiga utredningar har blivit klara i sådan tid att det har varit möjligt att

presentera förslag för denna riksdag.

Jag vill fråga Håkan Wingård vad det är för viktiga propositioner som han eller hans parti skulle vilja vänta med att behandla. Är det t. ex. industripolitik, regionalpolitik, familjepolitik, trafikpolitik eller några av de andra centrala frågorna, som onekligen är tämligen omfångsrika?

Jag sade i min senaste replik att jag anser det möjligt, även om det innebär en ökad arbetsbelastning för riksdagen, att behandla de centrala frågorna. Partierna här i riksdagen har ju också diskuterat vilka ärenden som kan skjutas till senare behandling.

HÅKAN WINBERG (m):

Herr talman! Statsrådet Tham har ju inte så stor erfarenhet av riksdagsarbetet, men jag tror han vet att i frågedebatter är det frågeställaren – alltså i det här fallet jag – som frågar och inte statsrådet.

Jag undrar om regeringen egentligen tar det nu aktuella problemet på allvar. Jag har en tidningsintervju här med statsministern för några dagar sedan där han säger ungefär på detta sätt – om det nu är rätt återgivet: Jag kan inte låta bli att skryta en smula med arbetsresultatet i regeringen och ler i mjugg när riksdagen klagat över att den får för mycket att göra.

Jag tycker inte detta var ett så lyckat uttalande.

Vilket, herr statsråd, är viktigast: Att regeringen får ut så många propositioner som möjligt till riksdagen, som riksdagen och dess enskilda ledamöter inte på ett tillfredsställande sätt hinner granska, eller att riksdagen på det sätt som är förutsatt i gällande författning kan granska, bereda och avgöra ärendena?

Jag delar i åtskilliga avseenden – om ock inte i alla – de värderingar som regeringen har, och därför tycker jag det är tråkigt att regeringen ger så dåligt intryck i riksdagen när det gäller uppläggningsen av arbetet.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag vill nog ändå säga, Håkan Wingård, att jag har tillräcklig erfarenhet av riksdagsarbetet för att veta att då man har en diskussion här i kammaren brukar man försöka besvara de frågor som ställs i debatten.

Regeringen menar faktiskt att de förslag som lagts på riksdagens bord i vår är av sådan betydelse att det är motiverat för regeringen att lägga fram dem.

Att de är omfångsrika är förvisso många gånger sant. Det torde gälla också många propositioner som presenterades av tidigare regeringar.

Det är naturligtvis så att inte varje riksdagsledamot kan sätta sig in i alla propositioner. Så pass mycket erfarenhet har jag också av det politiska arbetet att jag vet att det inte heller är fallet eller kan vara någon rimlig strävan.

Jag anser alltså att det är fullt möjligt att ge frågorna en tillfredsställande behandling under den återstående delen av riksmötet.

Torsdagen den
29 mars 1979

*Om propositions-
avlämnandet*

HÅKAN WINBERG (m):

Herr talman! Detta är, tror jag, den andra frågedebatten jag har med statsrådet Tham. Jag hoppas att han till nästa debatt lärt sig vad jag heter.

Får jag till slut säga att det ändå inte ytterst är riksdagsledamöterna som drabbas därför att de får svårigheter att arbeta. Det allvarliga är att ärendena blir dåligt beredda; man får inte möjlighet att ge sakfrågorna en tillfredsställande behandling.

Särskilt denna regering bör komma ihåg att riksdagen minst av allt är någon formell instans vid behandlingen av regeringens förslag. Kom ihåg, herr statsråd, att riksdagen enligt regeringsformen är folkets främsta företrädare. En regering som så påfallande försvårar riksdagens arbete kan inte undgå kritik.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Vi är självfallet i hög grad medvetna om att de förslag regeringen lägger fram måste få anslutning här i riksdagen. Detta förutsätter också i många fall diskussioner mellan partierna redan innan propositionen läggs fram. Det kan ibland bidra till att det blir en något längre tidsutdräkt med propositionernas avgivande än beräknat.

Likväl är det så – bortsett från några fåtaliga fall – att propositionerna avgivits i den tid som var förutsatt.

Regeringen tillträdde i höstas, satte högsta fart med arbetet och har lagt fram propositionerna ungefär vid den tid som var beräknad med hänsyn till det förberedelsearbete som hade gjorts.

HÅKAN WINBERG (m):

Herr talman! Jag kan uppenbarligen inte vare sig av statsministern eller av statsrådet Tham få svar på de frågor som jag har ställt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades
Proposition
1978/79:154 till skatteutskottet

§ 11 Föredrogs och hänvisades
Motioner
1978/79:2351 och 2352 till finansutskottet
1978/79:2353–2356 till trafikutskottet
1978/79:2357 yrkandena 1 och 2 till civilutskottet
yrkandena 8 och 9 till skatteutskottet
i övrigt till näringsutskottet
1978/79:2358 till jordbruksutskottet
1978/79:2359–2362 till näringsutskottet
1978/79:2363 till finansutskottet
1978/79:2364 till trafikutskottet

§ 12 Åtgärder för invandrare

Åtgärder för invandrare

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:22 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller Invandring m. m. jämte motioner.

Regeringen hade i propositionen 1978/79:100 bil. 15 (arbetsmarknadsdepartementet) efter föredragning av statsrådet Eva Winther under punkten D 1-D 4 föreslagit att riksdagen för budgetåret 1979/80 skulle

1. till Statens invandrarverk anvisa ett förslagsanslag av 39 607 000 kr.,
2. till Åtgärder för flyktingar anvisa ett förslagsanslag av 77 925 000 kr.,
3. till Åtgärder för invandrare anvisa ett reservationsanslag av 12 050 000 kr.,
4. till Översättningsservice anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

Under punkten D 2 hade vidare föreslagits att riksdagen skulle godkänna de riktlinjer för flyktingpolitiken som förordats i propositionen.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:485 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag till ändring av lagen (1972:650) om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare, innebärande

a) att ett kollektivt avgiftssystem infördes för företagens utgifter för svenskundervisning,

b) att invandrare vid första anställningsdagen informerades om sina rättigheter,

c) att företag som anställde invandrare som enligt lagen hade rätt till undervisning senast inom 30 dagar från anställningsdagen räknat skulle ha påbörjat densamma,

d) att påföljdsbestämmelserna skärptes i enlighet med vad som anförts i motionen,

e) att de nu stipulerade 240 timmarna ökades till 340,

f) att bestämmelsen om möjlighet att minska antalet undervisningstimmar till 160 skulle utgå ur lagen,

2. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag som innebar att arbetsmarknadsstyrelsen blev övervakande myndighet för lagens efterlevnad och tillfördes nödvändiga personella resurser för detta,

3. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag som innebar att även vuxna invandrare utan anställning fick rätt till svenskundervisning med timersättning, finansierat genom det under punkten 1 a) nämnda avgiftssystemet,

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

Åtgärder för invandrare

1978/79:486 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen under bil. 15, punkten D 3 Åtgärder för invandrare, beslutade anvisa ett med 1 675 000 kr. i förhållande till regeringens förslag förhöjt belopp,

1978/79:664 av Bernt Ekinge (fp),

1978/79:1050 av Olof Palme m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen skulle

1. besluta att försök med intensifierade anpassningsåtgärder inleddes med utgångspunkt i de riktlinjer som förordats i motionen,

2. till Åtgärder för invandrare (D 3) för budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 14 050 000 kr., varvid dessa extra medel tillgodofördes försöksverksamheten,

1978/79:1543 av Ingegärd Fränkel (fp) och Karl-Erik Strömberg (fp),

1978/79:1554 av Hans Nyhage (m),

1978/79:2032 av Ingrid Diesen m. fl. (m),

1978/79:2046 av Gunnel Jonäng (c), såvitt nu var i fråga (yrkandet 2),

1978/79:2142 av Karin Andersson m. fl. (c), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att övergångsbestämmelserna för svenskundervisning för invandrare förlängdes fr. o. m. den 1 juli 1979,

2. att riksdagen till Informationsverksamhet för invandrare anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 500 000 kr. förhöjt anslag samt

1978/79:2148 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu var i fråga yrkats

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om att det tillsattes en kommitté som hade att utvärdera hela minoritets- och invandrapolitiken och att ge förslag till fortsatta reformer för att skapa jämlikhet för invandrarna och garantera deras demokratiska rättigheter samt att i denna kommitté skulle ingå representanter för invandrarernas riksorganisationer,

2. att riksdagen hos regeringen hemställde om att åtgärder vidtogs för att registrera alla i Sverige bosatta människors modersmål.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Statens invandrarverk för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 39 607 000 kr.,

2. beträffande utbyggnad av flyktingförläggningen i Flen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:664,

3. att riksdagen godkände de riktlinjer för flyktingpolitiken som förordats i propositionen,

4. att riksdagen till Åtgärder för flyktingar för budgetåret 1979/80 anvisade

ett förslagsanslag av 77 925 000 kr.,

5. beträffande verksamhetsbidrag till Immigrant-Institutet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1554.

6. beträffande försök med intensifierade anpassningsåtgärder att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1050, yrkandet 1,

7. beträffande medelsanvisningen till åtgärder för invandrare att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:486, 1978/79:1050, yrkandet 2, och 1978/79:2142, yrkandet 2, samt med bifall till regeringens förslag till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 12 050 000 kr.,

8. beträffande utredning om minoritets- och invandrapolitiken att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2148, yrkandet 1,

9. beträffande åtgärder för invandrarkvinnor att motionerna 1978/79:1543 och 1978/79:2032 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

10. att riksdagen till Översättningsservice för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 500 000 kr.,

11. beträffande ändringar i svenskundervisningslagen m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:485,

12. beträffande överförande på samhället av lönekostnader vid svenskundervisning av ungdomar att motionen 1978/79:2046, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

13. beträffande registrering av uppgifter om modersmål att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2148, yrkandet 2,

14. beträffande ändring i övergångsbestämmelserna till svenskundervisningslagen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2142, yrkandet 1.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande försök med intensifierade anpassningsåtgärder av Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Frida Berglund, Anna-Greta Leijon och Sune Johansson (samtliga s) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1050, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om försöksverksamhet i två kommuner,

2. beträffande medelsanvisningen till Åtgärder för invandrare – under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 – av Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Frida Berglund, Anna-Greta Leijon och Sune Johansson (samtliga s) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen skulle dels med avslag på motionerna 1978/79:486 och 1978/79:2142, yrkandet 2, dels med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1978/79:1050, yrkandet 2, till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 14 050 000 kr.,

3. beträffande medelsanvisningen till Åtgärder för invandrare av Jan-Ivan

Nilsson. Allan Gustafsson, Arne Fransson och Pär Granstedt (samtliga c) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen skulle dels med avslag på motionerna 1978/79:486 och 1978/79:1050, yrkandet 2, dels med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1978/79:2142, yrkandet 2, till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 12 550 000 kr.

ANNA-GRETA LEIJON (s):

Herr talman! Det har många gånger, inte minst från den här talarstolen, påpekats att det har rått bred politisk enighet om de invandrarpolitiska besluten. Jag tror att de allra flesta har sett det som en tillgång att de olika partierna har haft en, när det gäller de stora linjerna, gemensam uppfattning om vilka regler som skall gälla för invandringen hit. Och jag tror också att alla har sett det som en styrka att man har haft en bred politisk enighet om de grundläggande riktlinjerna för hur vi här skall ta hand om och möta de människor som har fått tillstånd att stanna i Sverige. Vi tog 1975, i stort sett i enighet, riktlinjerna för invandrarpolitiken, och principerna för de riktlinjerna var jämlikhet, valfrihet och samverkan.

Jag har själv sett den här breda enigheten som en tillgång, och jag har upplevt att invandrarna har gjort det också. Därför gör det mig djupt oroad att höra helt andra tongångar från företrädare för moderata samlingspartiets ungdomsgrupper. MUF:are i Njurunda och Timrå krävde i en motion till MUF:s distriktsstämma i Västernorrland att invandrarna skall skickas hem. De krävde att vi i Sverige skall införa ett gästarbetarsystem för att, som de säger, kunna undvika de värsta vårdorna av arbetslöshet under lågkonjunkturer. MUF:arna i Timrå och Njurunda tycker att det är irriterande att behöva se de utländska programmen i TV. Vad de tänker på då är självfallet inte de amerikanska underhållningsprogram som vi dagligen matas med i svensk television. Nej, det är invandrarprogrammen på finska, turkiska, grekiska och serbokroatiska som de är irriterade över.

Distriktsstyrelsen tillstyrkte motionen, men som väl var hade majoriteten på distriktsstämman en annan uppfattning, och motionen gick inte igenom.

Men tyvärr är detta inte det enda exemplet på den diskussion som förs bland moderata samlingspartiets ungdomar. I andra delar av landet sprids ett flygblad som också speglar utlänningsfientlighet.

Bakgrunden till flygbladet är den motion som vi socialdemokrater har lagt här i riksdagen om en utredning av invandrarernas politiska rättigheter, där vi bl. a. vill att frågan om deras rösträtt till riksdagen skall utredas.

I det här flygbladet – som jag har här och som jag också före debatten visat för den moderata talesman som senare kommer upp i talarstolen – står det bl. a.: "Detta betyder alltså att en politiskt aktiv chilensare eller jugoslav med en helt annan politisk bakgrund och tradition skall kunna väljas in i vår riksdag och kanske t. o. m. ta säte i utrikesutskottet." Man säger också i flygbladet: "Vi" – alltså MUF – "motsätter oss detta med all kraft och frågar oss naturligtvis vad det då fortsättningsvis är för mening med svenskt

medborgarskap och vart Sverige egentligen är på väg." Med stora bokstäver skriver man: "LÅT SOCIALDEMOKRATERNA OCH LO ALDRIG FÅ TILLFÄLLE ATT GENOMFÖRA DETTA OM NI FORTFARANDE TROR PÅ ETT SVERIGE STYRT ENBART AV SVENSKA MEDBORGARE.

Med vänliga hälsningar

Styrelsen Bunkeflo-Tygelsjö moderater."

Och så kommer en talong där man kan anmäla sitt intresse för medlemskap.

Jag tror att det skulle vara väldigt välgörande om moderaterna från den här talarstolen ville göra klara avståndstaganden från den invandrarfientliga propaganda som man nu sprider från diverse talarstolar och tryckpressar landet runt. Röstfiske med invandrarfientlighet borde även moderata samlingspartiets ungdomar avhålla sig från – eller hur?

Jag tycker att detta är en oerhört viktig fråga, inte minst därför att vi i dag vet att det är oro bland invandrarna i vårt land, en oro som jag tror väldigt mycket är en följd av allmän osäkerhet när det gäller sysselsättning och trygghet. Vi vet alla att invandrarna drabbas särskilt hårt när arbetslösheten är stor. Under vissa perioder av förra året hade vi bland invandrarungdomarna dubbelt så hög arbetslöshet som bland ungdomarna i gemen – och alla vet att den var mycket hög. Vi vet att de här invandrarungdomarna råkar ännu värre ut än vad de svenska ungdomarna gör i en sådan situation. De har ännu sämre möjligheter att finna sig till rätta i samhället, att söka hjälp i en besvärlig situation.

Men det är inte bara så att invandrarna är arbetslösa i större utsträckning än de svenska medborgarna, utan det är också så att vi till följd av detta har fått en mer negativ inställning till invandrarna under det senaste året. I varje fall kan man säga att det har blivit mer fritt fram att tala om att man inte tycker om invandrare. Både vuxna och barn bland invandrargrupperna får nu dagligen höra att de egentligen inte är särskilt välkomna i det här landet.

Det är en allvarlig situation – allvarlig inte bara för invandrarna, som får uppleva förödmjukelserna, hatet och diskrimineringen, utan allvarlig för oss alla. Jag ser det som en mycket viktig uppgift för oss – både politiker, föräldrar och andra – att gemensamt se till att våra barn inte växer upp som rasister. Det är, skulle jag vilja säga, livsnödvändigt för Sveriges framtid att vi hindrar en sådan utveckling. Och det är i det perspektivet som dessa flygblad och de uttalanden i motioner som jag citerat tidigare är så allvarliga.

Vi måste motarbeta alla tendenser av det här slaget medan det finns tid att göra det.

Herr talman! Vi har väckt en socialdemokratisk partimotion om invandrarfrågorna. Den har sin grund i det invandrarpolitiska beslut som fattades här i riksdagen 1975 och i det handlingsprogram som togs vid den socialdemokratiska partikongressen i höstas. Vi föreslår nu konkret en flerårig försöksverksamhet i två av våra invandrarrikaste kommuner, nämligen Botkyrka och Olofström. Vi vill att man i de här kommunerna skall mobilisera alla resurser som finns i samhället, i det enskilda föreningslivet

*Åtgärder för
invandrare*

bland svenska organisationer, kvinnoklubbar, politiska föreningar och idrottsklubbar samt bland invandrarnas egna organisationer för att gemensamt kunna ta sig an problemen. Vi vill försöka förverkliga målet om samverkan mellan minoritetsgrupper och majoritetsgrupper i samhället och göra det möjligt för människor att komma på talföt med varandra i vardagen. Vi vill att man i denna försöksverksamhet skall satsa inte minst på invandrarbarnen och invandrarkvinnorna. Vi säger att man måste kunna tumma på de regler som gäller i övrigt för statsbidrag, t. ex. till hemspråksutbildning i förskola och skola, och för timantalet i svenskundervisningen för de vuxna. Vi vill ha en intensiv uppsökande verksamhet bland invandrarkvinnorna.

Med andra ord vill vi att man i de här två kommunerna skall sätta till alla klutar, utnyttja alla idéer och uppslag för att komma en bit på vägen mot målen jämlikhet, valfrihet och samverkan.

För det vill vi att de två kommunerna skall få statliga bidrag. På helårsbasis räknat kostar det 4 milj. kr. och för nästa budgetår 2 milj. kr., eftersom vi räknar med att verksamheten skall komma i gång från den 1 januari nästa år.

Det är ett genomarbetat program vi föreslår. Man skulle naturligtvis önska att det vore möjligt att jobba på det här sättet i alla kommuner där man har invandrare. Men realistiskt sett vet vi att det tyvärr inte går att dra i gång en sådan verksamhet överallt. Vi ser också ett behov av att någonstans få en sådan här samordnad verksamhet, pröva oss fram med olika åtgärder, lära oss av det och föra över det till andra ställen. Vi har tyvärr inte kunnat göra det någonstans tidigare.

Jag måste säga att det var med förvåning och ledsnad jag kunde konstatera det totala ointresset från samtliga borgerliga partier för denna verksamhet. Det är verkligen med vänster hand man har avvisat våra krav, och man har inte spillt många ord på argumentationen heller.

Man säger för det första att det kostar för mycket. Det kostar 2 milj. kr. under nästa budgetår, och det är med förlov sagt ganska litet pengar om man tänker på de enorma problem vi står inför när det gäller invandrarfrågor.

Man har ytterligare ett skäl från de borgerliga partiernas sida. Man säger att det är tveksamt om man skall kunna prioritera två kommuner på detta sätt. Inte i något annat sammanhang förnekar man att det går att bedriva försöksverksamhet i vissa kommuner, men inte i andra. Tala med t. ex. Karin Andersson i jämställdhetskommittén. Där har man försöksverksamhet i vissa kommuner. Sysselsättningsutredningen har haft försöksverksamhet i vissa kommuner. Aldrig anförde man från borgerligt håll de här argumenten då. Inte gjorde man det när man för ett tag sedan föreslog försök med varvad utbildning i maximalt tio kommuner. Vi ville visserligen ha det i hela landet, men då gick det bra att ha det i några kommuner. Nej, det här argumentet är mycket dåligt, och det visar egentligen på ointresse för sakfrågorna.

Invandrarfrågorna är kanske några av de nu allra viktigaste frågorna. Därför ser jag med stort beklagande att man inte har velat ta de här konkreta stegen på väg mot att försöka förverkliga de mål som vi alla i denna kammare

var eniga om att fatta beslut om 1975, nämligen jämlikhet för invandrare, valfrihet för dem att utveckla sin egen kultur och sitt eget språk eller att gå in i det svenska samhället och slutligen målet om samverkan. I två kommuner vill vi försöka, med hjälp av en del statliga pengar och med hjälp av kommunernas alla invånare, att närma oss dessa mål. Men det har vi alltså fått nej till.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

I detta anförande instämde Frida Berglund, Ingrid Ludvigsson, Olle Göransson, Torsten Karlsson och Lilly Bergander (samtliga s).

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Den fråga som vi i dag behandlar, nämligen invandrarpolitiken, är kanske en av de viktigaste frågorna som vi har att diskutera. Den rör en mycket stor del av Sveriges befolkning. Man räknar med att ungefär en miljon svenskar är invandrare eller har invandraranknytning, dvs. har någon nära anhörig som är invandrare. Det antalet växer ganska snabbt, och man räknar med att siffran inom något årtionde kan komma att närma sig 2 miljoner. Detta beror inte på att vi förväntar oss en mycket stor invandring i framtiden utan mera på att de invandrare som kommer hit ofta är i sådan ålder att de mer än svenskarna i gemen kan bidra till en snabbare befolkningsökning.

Detta gör att vi i hela vår samhällsplanering måste utgå från att Sverige är ett land där det lever människor med olika nationell och kulturell bakgrund. Den här frågan har alltså genomgripande betydelse för hela vår samhällsutveckling.

När vi diskuterar invandrarpolitiken är det också viktigt att vi är medvetna om att det i mycket stor utsträckning är vi som har bett invandrarna att komma hit. En stor del av den invandring som vi haft i Sverige under de senaste årtiondena har utgjorts av arbetskraft som har efterfrågats av oss. Vi kan i dag också konstatera att väldigt många verksamheter i vårt samhälle fungerar just därför att vi har invandrare som ställer upp och gör jobben.

Det finns många fördomar mot invandrare. Man stöter alltför ofta på föreställningar om att invandrare kommer hit för att leva gott på svenska sociala förmåner, för att leva ett lättjefullt liv i sus och dus. Verkligheten är en helt annan. De undersökningar som har gjorts visar att invandrare i normalfallet arbetar mer och utnyttjar olika typer av samhällelig service och socialt stöd mindre än vad infödda svenskar gör. De fördomar som finns saknar således verklighetsförankring, och sanningen är snarast den motsatta.

Invandrarna i Sverige utgör en tillgång för vårt land från många synpunkter. Det är inte bara så att de kommit att utgöra ett värdefullt tillskott till den svenska arbetskraften – någonting som vi kanske inte upplever så starkt under en lågkonjunktur, men som spelar desto större roll i tider med stor efterfrågan på arbetskraft – utan invandringen har också lett till många positiva och stimulerande kulturella impulser för det svenska samhället. Jag

tror att man kan hävda att invandringen har gjort att det svenska samhället och den svenska kulturen har blivit mera intressant och mångfasetterad.

Men med invandrarnas situation i Sverige sammanhänger också betydande risker. Vi kan konstatera, i synnerhet under en lågkonjunktur, att risken för utslagning i olika former ofta är större bland invandrare än bland infödda svenskar. Inte minst invandrarungdomar har drabbats hårt av den stora ungdomsarbetslösheten. Det är vidare stor risk för att invandrarna kan komma att bli en sämre ställd grupp i samhället, en grupp som har smutsigare och tyngre jobb, sämre betalt, sämre bostadsförhållanden, osv. En social skiktning av det slaget är något som skulle innebära ett allvarligt problem och som vi måste försöka undvika. Vi kan också konstatera att det finns risker för motsättningar mellan invandrare och infödda svenskar, motsättningar som i stor utsträckning beror på trångsynthet, fördomar och dålig information. Det är viktigt att vi i vår invandrapolitik inriktar oss på att ta vara på allt det positiva som invandringen och invandrare betyder för det svenska samhället och att vi försöker klara de problem som samtidigt finns i bakgrunden.

Viktigt är naturligtvis att vi på olika sätt stöder invandrarnas egen kulturella identitet och också undervisningen i deras eget språk. Utan tvivel är förutsättningarna för en harmonisk kontakt mellan infödda svenskar och invandrare bäst, om invandrarna känner tryggheten i den egna kulturella och språkliga identiteten. På det sättet skapas naturligtvis de bästa förutsättningarna för att invandrarna skall kunna berika det svenska samhället och den svenska kulturen.

Samtidigt måste vi se det som ett huvudmål att på olika sätt underlätta kontakten mellan invandrare och infödda svenskar och att öka kunskapen bland invandrarna om hur det svenska samhället fungerar och bland svenskarna om invandrarnas situation och deras olika kulturella bakgrund.

Jag vill, herr talman, gärna säga att det finns mycket positivt i budgetpropositionen. Det har på viktiga områden skett betydande anslagsuppräknningar, och jag tror att det är rättvist att säga att det finns något av en invandrarprofil i den här budgetpropositionen, som man bör notera med glädje och tillfredsställelse. Detta hindrar naturligtvis inte att det finns många områden där man skulle vilja ha ytterligare förbättringar.

Centerpartiet har till årets riksdag presenterat en ganska omfattande motion om invandrarfrågorna. Det mesta av det som tas upp i den motionen behandlas inte här i dag. Vi har totalt fjorton olika yrkanden på åtgärder, men endast två av dessa yrkanden har tilldelats arbetsmarknadsutskottet, så att de kan bli föremål för behandling nu.

Ett av yrkandena gäller stödet till information om invandringen. Mot bakgrund av vad jag sade för en stund sedan om vikten av att öka kunskapen, inte minst bland de infödda svenskarna, om invandringen och invandrarnas bakgrund för att motverka olika typer av fördomar anser vi att detta är mycket viktigt. Här har vi därför föreslagit en anslagsuppräkning med en halv miljon. Tyvärr har utskottets majoritet inte velat stödja förslaget, och vi har därför nödgats reservera oss i arbetsmarknadsutskottet. Jag vill, herr talman, yrka

bifall till reservationen 3.

Vi har också lagt fram ett förslag om att man skall förlänga övergångsbestämmelserna för svenskundervisningen för invandrare som kommit hit före 1973. När vi lade fram förslaget hade vi uppgifter från fackligt håll om att man inte räknade med att hinna med att nå dessa invandrare, innan tiden löpte ut den 1 juli. Under utskottsbehandlingen har vi fått ett motsatt besked. Nu anser man att man klarar av saken inom den utmäta tiden, och vi har därför inte ansett det nödvändigt att ta upp yrkandet utan har på denna punkt förklarat oss nöjda med vad utskottet har anfört.

Det finns också en centermotion från en enskild riksdagsledamot, nämligen motionen av Gunnel Jonäng, där det föreslås att arbetsgivarna skall slippa lönekostnader för invandrarungdom som deltar i svenskundervisning. Utskottet påpekar att denna fråga kommer att tas upp i den utredning som föreslagits på det här området, och vi anser därför att man på den här punkten tagit hänsyn till motionsförslaget. Vi hoppas också att det skall leda till positiva resultat som underlättar för framför allt invandrarungdomen.

Herr talman! Det finns också några övriga reservationer i det här betänkandet. Den viktiga reservationen är reservationen 1. Reservationen 2 är en följdmotion från socialdemokraterna. Man har föreslagit en omfattande försöksverksamhet i två kommuner med intensifierade anpassningsåtgärder. Det är helt klart att den typ av åtgärder som här föreslås är någonting man bör eftersträva totalt i hela invandrarverksamheten. Idéerna är alltså positiva och bör tas till vara. Vad som är litet anmärkningsvärt är att av ett totalt anslag som är tillgängligt för sådana här projekt som med den socialdemokratiska beräkningen på årsbasis skulle ligga i storleksordningen 7–8 miljoner vill man satsa ungefär hälften på två kommuner. Om man nu anser att man kan ställa så stora resurser till förfogande för sådana här åtgärder som socialdemokraterna föreslagit borde det vara rimligt att man såg till att de verkligen kom alla invandrare till del.

Vi menar att de uppräkningsåtgärder på det här området som görs i propositionen – med det tilläggsyrkande centerpartiet fört fram – är så pass stora att det kanske inte är rimligt att begära ytterligare kraftiga höjningar i år. Vi anser att de satsningar som kan göras på åtgärder för invandrare måste fördelas någorlunda rättvist. Det gör att vi inte har kunnat biträda det socialdemokratiska förslaget. Jag vill därför yrka avslag på reservationerna 1 och 2. Men jag förutsätter att vi kommer att fortsätta att öka resurserna för åtgärder för invandrarna och på det sättet kunna tillfredsställa de önskemål som finns i det socialdemokratiska yrkandet, fast på en bredare och från invandramas synpunkt rättvisare basis.

Det finns en del andra yrkanden som har framförts i olika motioner och som behandlas i betänkandet. Jag tänker inte ta upp tid med att gå in på alla, utan jag hänvisar till vad som sägs i utskottets betänkande på det området.

Herr talman! Jag vill som sagt yrka bifall till reservationen 3 vid betänkandet och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Åtgärder för
invandrare*

ANNA-GRETA LEIJON (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig säga att det kanske hade varit bra om de positiva omdömen som centerpartiets talesman nu ger om innehållet i vår motion hade funnits med också i utskottsbetänkandet. Men i sak är det intresse för vad vi föreslår som Pär Granstedt redovisar egentligen inte särskilt djupt. De argument han använder står sig enligt mitt förmenande lika dåligt nu som när de framfördes i utskottet.

Rättvisetanken – att alla skall få lika mycket – som han nu för fram, tillämpar vi inte i något annat sammanhang. Vi bedriver försöksverksamhet när det gäller ungdomsarbetslöshet och när det gäller jämställdhet mellan män och kvinnor. Varför skulle man inte kunna ha det på det här fältet? Självfallet skulle vi socialdemokrater också ha önskat att det vore möjligt att driva en sådan här sammanhållen verksamhet för invandrarfrågorna i samtliga kommuner. Vi tror inte att det är möjligt att klara av det – dels av kostnadsskäl, dels också av andra skäl. Det behövs nämligen en personell insats som vi tyvärr inte tror att det är möjligt att åstadkomma överallt i dagens situation.

De kostnader för nästa budgetår som finns redovisade i vårt förslag, alltså totalt 2 milj. kr. för de här två kommunerna, är ganska små jämfört med den totalram som vi har när det gäller invandrarfrågorna. Jag är helt övertygad om att om det hade funnits ett seriöst intresse från de borgerliga partierna att diskutera detta projekt hade vi gemensamt kunnat finna kostnadstäckningar för det.

Vi socialdemokrater har i motioner till årets riksdag visat, att det går att inom budgetramen åstadkomma utgiftssänkningar för att klara utgiftsökningar inom andra och viktigare områden, men det som fattades i utskottet bland de borgerliga ledamöterna var helt enkelt intresset för att diskutera den här aktuella motionen på allvar. Det beklagar jag djupt, eftersom den är det egentligen enda konkreta försök som gjorts i årets motioner att förverkliga 1975 års riksdagsbeslut.

PÄR GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Herr talman! De förslag till åtgärder som framförs i den socialdemokratiska motionen är inte i sig särskilt revolutionerande eller originella. Det är åtgärder av en typ som är eftersträvansvärda i alla kommuner där det finns invandrare. Man behöver enligt vår bedömning inte någon försöksverksamhet för att se om denna sorts åtgärder är önskvärda eller lämpliga, utan den enda begränsande faktorn är de ekonomiska resurserna. Om man väljer att koncentrera en mycket stor del av de resurser som man anser sig kunna satsa på åtgärder för invandrarna till att avse två kommuner, kan man självfallet nå ganska goda resultat i dessa båda kommuner, men samtidigt urholkar man ju de finansiella möjligheterna för att göra insatser för de invandrare som finns i andra kommuner.

Det bekymmersamma med det socialdemokratiska förslaget är kanske inte i första rummet de två miljoner som föreslås för nästkommande budgetår, även om det är en i förhållande till anslagets totala storlek – f. n. mindre än 4

miljoner – mycket stor satsning, utan att man dessutom har intecknat ytterligare 2 miljoner per år för de budgetår som kommer därefter och därmed begränsat utrymmet för bredare satsningar för invandrare i landet i dess helhet.

Vi anser det angeläget att man successivt ställer ökade resurser till förfogande för att förbättra villkoren för invandrarna och underlätta deras anpassning till det svenska samhället liksom det svenska samhällets anpassning till dem. Men om man binder upp stora belopp till satsningar på två kommuner minskar de möjligheterna. Det gäller inte heller bara ekonomiska satsningar utan är också en fråga om personella sådana. Även i det avseendet kan en sådan koncentration av insatserna till två kommuner leda till minskade möjligheter att göra insatser på andra håll.

Det är alltså inte en ovilja att göra insatser för invandrare som ligger bakom vårt ställningstagande, utan vi vänder oss emot principen att man bara för att få synbara och kanske iögonfallande resultat skall koncentrera resurserna till en så begränsad del av invandrarna och mer eller mindre lämna de övriga i sticket.

ANNA-GRETA LEIJON (s) kort genmäle:

Herr talman! Till att börja med, Pär Granstedt, är det inte 2 miljoner som vi föreslår för de nästkommande budgetåren utan faktiskt t. o. m. 4 miljoner. Men jag förstår, uppriktigt sagt, inte detta resonemang. I en kommun som Pär Granstedt känner ganska väl, Södertälje, har man haft en försöksverksamhet för att klara situationen för ungdomar som varit arbetslösa och som är i riskzonen till att hamna i missbruk. Det är en försöksverksamhet som har lyckats väldigt bra. Bl. a. har centerpartiet i motioner hävdad, att den fungerat mycket väl och att den därför borde utökas till fler ställen. Men centerpartiet har såvitt jag vet alltid varit motståndare till en sådan försöksverksamhet när det gäller bl. a. ungdomsverksamheten. Jag kan inte se annat än att det är ett mycket formellt betraktelsesätt som Pär Granstedt anlägger i detta sammanhang.

Situationen för våra invandrare är väldigt besvärlig. Dessutom vet vi att ingen av oss i den här salen har någon särskilt bra lösning på hur vi skall kunna nå målet att få en verklig samverkan mellan dem som är födda i vårt land och dem som har flyttat hit som barn eller som vuxna.

Jag är helt övertygad om att vi här behöver pröva oss fram på olika vägar. Vad vi bl. a. behöver göra är att utnyttja alla de tillgångar som vi har i form av ett föreningsväsen med kvinnoklubbar, idrottsföreningar, hyresgästkontaktkommittéer och annat för att i det dagliga livet i bostadsområdena, på arbetsplatserna, ute i skolorna och barnstugorna få en kontakt mellan invandrare och svenskar. Det är bl. a. det vi ville göra i de här försökskommunerna.

Vi ville också på försök göra ändringar i statsbidragsregler av olika slag. Där har vi inga patentrecept på hur svenskundervisning, hemspråksträning m. m. skall ordnas. Vi behöver också här pröva olika vägar.

Det resonemang, herr talman, som man från de borgerliga partiernas sida

*Åtgärder för
invandrare*

för här visar tyvärr inte på något djupare intresse i sak för de förslag som vi har fört fram.

PÄR GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker att Anna-Greta Leijons jämförelse haltar. Södertäljeprojektet för unga arbetslösa gällde ett område där man verkligen hade behov av att pröva ut nya metoder.

När det gäller de åtgärder som socialdemokraterna har föreslagit för Botkyrka och Olofström är det inte på samma sätt ett behov av att pröva ut nya metoder, utan det som är den begränsande faktorn här är de ekonomiska resurserna. Det framgick också av vad Anna-Greta Leijon sade tidigare, nämligen att inte ens socialdemokraterna anser att vi har råd att göra en sådan här satsning över hela landet. Däremot hoppas vi att Södertäljeprojektet skall kunna leda till resultat som vi kan använda över hela landet.

Det är alltså inte i och för sig behovet av att experimentera som är det stora bekymret här, utan vad vi behöver göra är att successivt bygga upp en verksamhet på bredden, som når ut till alla invandrare i alla kommuner. Det är min förhoppning att vi vartefter skall kunna få fram de resurser som behövs där.

Det är intressant att konstatera att när vi har föreslagit förstärkta resurser för informationsverksamhet, som verkligen skulle vara aktiviteter som nådde ut över hela landet och som alla invandrare kunde få glädje av, har socialdemokraterna gått emot det. Den typen av aktivitet på bredden anser man sig inte ha råd med. Det är naturligt. I och med att man koncentrerar så stor del av tillgängliga resurser på två kommuner har man sedan inte råd att göra något annat. Det blir invandrare i dessa andra delar av landet lidande på. Det är just den typen av effekter som vi vänder oss emot.

Eftersom man valt den tekniken att man föreslår en verksamhet som skall börja efter det att halva budgetåret har gått och det följaktligen kommer att kosta hälften så mycket första året som det kommer att kosta sedan, har man alltså bundit upp resurser för framtiden. De resurserna innebär att man inte har motsvarande budgetutrymme för att göra insatser under kommande budgetår som kan nå ut till alla invandrare. Det är också en beklaglig effekt av det socialdemokratiska förslaget.

Talmannen anmälde att Anna-Greta Leijon anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

KARL HALLGREN (vpk):

Herr talman! Under hela efterkrigstiden utgjorde invandrarna en väsentlig del av den arbetskraftsreserv som tillgodosåg kapitalets ökade behov av arbetskraft under konjunkturuppgångarna. Invandrarnas arbetsinsatser har varit av stor betydelse för storbolagens konkurrenskraft och expansion. Samtidigt kan man konstatera att invandrarna hela tiden diskriminerats både i arbetslivet och i samhället i övrigt.

Arbetsköparnas intresse för invandrarna har i de flesta fall stannat vid att

man tillskansat sig så stora profiter som möjligt på deras arbetsinsatser. Invandrarna är också oftast hänvisade till de tyngsta, smutsigaste och sämst betalda jobben och till arbeten på obekvämt arbetstid – skiftarbete, kontinuerlig drift o. d.

Dessutom är det vanligt att invandrare drabbas först av alla när det blir fråga om permitteringar och avskedanden vid nedskärningar av produktionen, såsom tidigare har nämnts av bl. a. Anna-Greta Leijon. Det sociala ansvaret har storbolagen nära nog helt avsagt sig. Invandrarnas likaberättigande i socialt och kulturellt hänseende har i hög grad åsidosatts. I stället har det växt fram ett invandrarhat som bär spår av rasism och som också har omnämnts här tidigare från talarstolen. Detta underblåses av organisationer långt ute på högerkanten, vilka står den svenska högern mycket nära.

Pär Granstedts beskrivning av invandrarnas situation kan man till stora delar instämma i. Den stämmer överens med vår uppfattning, att det är just de som drabbas hårdast och som får det tyngsta och det sämst betalda arbetet. Men det är en lindansarroll som Pär Granstedt här vill spela genom att försöka vara litet radikal. Han talar om hur dåligt invandrarna har det, men han har i de allra flesta fall varit med om att rösta emot förbättringar för invandrarna, bl. a. sådana som vänsterpartiet kommunisterna har föreslagit och som också socialdemokraterna har fört fram. Det gäller exempelvis rösträtt till riksdagen för invandrare, något som centerpartiet helt gått emot, liksom de övriga borgerliga partierna.

När riksdagen 1972 antog lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare var det för att förbättra invandrarnas ställning i arbetslivet och i samhället i övrigt. Lagen skulle således bli ett av medlen för att flytta fram invandrarnas positioner.

Tillämpningen av lagen har dock visat något helt annat. Många arbetsköpare struntar helt i lagens tvingande bestämmelser. De informerar inte invandrarna om deras lagliga rättigheter. Det förekommer t. o. m. att invandrare tvingas underteckna en personlig överenskommelse, innebärande att de självmant avstår från svenskundervisningen, för att över huvud taget erhålla anställning. Ett sådant förfaringsätt är lagstridigt – dessutom har tyvärr dessa flagranta lagbrott på intet sätt beivrats, och ingen arbetsköpare har ännu i dag stämts i ett sådant här fall.

LO har på basis av sin uppsökande verksamhet sammanställt en rapport om svenskundervisningen för invandrare. Därav framgår att endast ett fåtal företag har bedrivit svenskundervisningen på ett sätt som man kan anse acceptabelt enligt lagen. På många arbetsplatser där det förekommit någon form av undervisning har denna ofta varit ytterst bristfällig – och det gäller inte bara omfattningen, utan också i hög grad undervisningens kvalitet.

I motion nr 485 har vpk tagit upp dessa problem och liksom tidigare krävt väsentliga ändringar i lagen om svenskundervisning. Jag skall nu kort redogöra för huvuddragen i motionskraven.

Först och främst anser vpk att lagen inte skall vara dispositiv – dvs. att vissa delar kan förhandlas bort eller försämrats genom ingångna avtal. Det gäller i hög grad förläggningen av undervisningen. Det är en allvarlig brist i lagen att

Åtgärder för invandrare

bestämmelserna om förläggningen av svenskundervisningen inte gjorts tvingande. Det är enligt vår uppfattning ytterst angeläget att ändra bestämmelserna så att det klart stadgas att svenskundervisningen skall ske på ordinarie arbetstid med full lön. Det kan inte vara särskilt meningsfullt att invandrare börjar sin undervisning i svenska exempelvis kl. 04.50 och sedan går till sitt ordinarie arbete kl. 07.00, vilket förekommer på vissa arbetsplatser i dag. Varken lärare eller elever kan då fungera på ett tillfredsställande sätt – helt naturligt blir undervisningen lidande och mister avsevärt i kvalitet.

Detsamma gäller undervisning som i många fall bedrivs efter arbetstidens slut. Om man har arbetat en hel dag i ett tungt och smutsigt arbete eller stått vid löpande bandet i åtta timmar kan det inte vara vettigt att därefter sätta sig på skolbänken och försöka lära sig svenska. Vårt parti har också krävt att undervisningen skall vara kontinuerlig och inte – som nu i många fall – uppsplittrad och oregelbunden.

Vpk har även i år krävt att informationen om invandrarnas lagliga rättigheter skall lämnas första anställningsdagen och att undervisningen skall vara påbörjad inom 30 dagar. Den nuvarande bestämmelsen att undervisningen skall ha påbörjats inom 60 dagar ger arbetsköparna möjlighet att visstidsanställa invandrare i två månader och därefter byta ut de anställda – och anställa andra invandrare. På så sätt kan många företag med behov av arbetskraft för monotona tempoarbeten hela tiden tillämpa visstidsanställning av invandrare utan att det föreligger någon laglig skyldighet till svenskundervisning. Därigenom diskriminerar man stora grupper av invandrare. Ett tillstyrkande av vpk:s krav på lagändring skulle förhindra ett sådant förfarande.

Vpk har också vänt sig mot den knappa utbildningstid som lagen föreskriver. I dag gäller att invandrare har rätt till undervisning i svenska språket under 240 timmar, som i vissa fall kan minskas till 160 timmar – om vissa förkunskaper finns i svenska. Enligt gjorda utredningar har det visat sig att en effektiv undervisning i svenska språket under 240 timmar ger ett ordförråd på mellan 1 200 och 1 300 ord, dvs. ett ordförråd som motsvarar ett treårigt barns. Enbart för att kunna läsa en dagstidning med någorlunda behållning fordras ett ordförråd på mellan 6 000 och 7 000 ord. Detta talar starkt för en ökning av antalet undervisningstimmar. Vpk föreslår därför att undervisningstimmarerna utökas till 340 – mot 240 som nu gäller. Vi anser också att någon minskning av timantalet inte skall kunna göras. Vi kräver således att bestämmelsen om möjlighet att minska antalet timmar utgår ur lagtexten.

Det är från många synpunkter av yttersta vikt att invandrarna så snabbt som möjligt ges möjlighet att lära sig svenska språket. Jag skall beröra det område jag kommer i kontakt med, nämligen det fackliga. Ur facklig synpunkt är det av stor vikt att invandrarna får utbildning i svenska språket av acceptabel omfattning och kvalitet så att de så snabbt som möjligt kan delta i det fackliga arbetet. Bristen på språkkunskaper reser ofta hinder för invandrarna att engagera sig fackligt.

Förhållandet är ju det att både avtal och annan information i de allra flesta

fall är skrivna på svenska – och då ofta på en mycket krånglig och svår svenska. Detsamma gäller skyddsanvisningar, som utges dels centralt av arbetarskyddsstyrelsen, dels lokalt av företagens skyddskommittéer. Invandrarna är mestadels helt ställda utanför i dessa frågor på grund av språksvårigheter. Dessa problem har LO, i skrivelse till regeringen, påtalat. Det är av yttersta vikt att en ändring kommer till stånd. Vpk har f. ö. i en motion som gäller skyddsfrågorna krävt att skyddsanvisningarna – både de som utges lokalt och de som utges centralt – skall översättas till de vanligaste invandrarpråken för att man snabbare skall få invandrarna aktiva i det mycket viktiga skyddsarbetet ute på arbetsplatserna.

Vpk har också på nytt tagit upp kravet på en väsentlig skärpning av påföljdsbestämmelserna för brott mot lagen. Vi har i vår motion yrkat att en straffbestämmelse skall införas i lagen i form av obligatoriska böter för de arbetsköpare som inte inom lagstadgad tid berett anställd ledighet för svenskundervisning. Vid första lagbrottet skall böter om 500 kr., räknat på var och en som varit berättigad till undervisning men inte fått sådan, utdömas. Om de anställda efter ytterligare 30 dagar ännu inte beretts undervisning höjs bötesbeloppet till 1 000 kr. Ett sådant system, med ett undan för undan stegrad bötesbelopp så länge arbetsköparna inte fullgjort sina skyldigheter gentemot de anställda, innebär också att förpliktelseerna enligt lagen inte upphävs efter viss tid, som lagen nu föreskriver, utan kvarstår så länge den lagliga skyldigheten inte uppfyllts.

Vpk har också föreslagit en omläggning av finansieringen av svenskundervisningen. För att man i görligaste mån skall kunna undanröja den diskriminering av invandrare och invandrarungdom på den svenska arbetsmarknaden som ofta förekommer av ekonomiska skäl, bör kostnaderna för svenskundervisningen bäras kollektivt av arbetsköparna. Det kan ske genom att man inrättar en kollektiv avgift. Det är ett krav som vpk framfört tidigare, och det skulle hindra företag att av ekonomiska skäl vägra anställa invandrare. Med ett sådant förfaringssätt skulle man komma ifrån oviljan och motsträvigheten från vissa arbetsköpare att anställa invandrare som inte fått någon svenskundervisning tidigare. Många arbetsköpare skulle säkerligen avstå från att tubba invandrare att underteckna lagstridiga handlingar, vari invandrarna frivilligt avstår från undervisningen bara för att få ett arbete. Det skulle också skapa möjligheter för invandrarungdom som ännu inte kommit ut i arbetslivet att på betald timtid få undervisning i svenska och få möjlighet att förbereda sig för att komma ut i arbetslivet.

Vpk föreslår i motionen 485 på nytt införandet av ett sådant kollektivt avgiftssystem för att täcka kostnaderna för svenskundervisningen. Vi anser också att svenskundervisningen för invandrare inte i fortsättningen kan bedrivas på det sätt som nu sker och samtidigt vara effektiv och meningsfull. Det fordras en effektivare övervakning av lagens efterlevnad. Det kan ske – som vpk också föreslår – genom att exempelvis arbetsmarknadsstyrelsen får behövliga resurser till sitt förfogande för att effektivt övervaka lagens efterlevnad.

När arbetsmarknadsutskottet har behandlat dessa grundligt motiverade

*Åtgärder för
invandrare*

ändringskrav, så avfärdas vår motion med en skrivning i utskottsbetänkandet på drygt tre rader. Utskottet finner ingen anledning att gå närmare in på vpk:s förslag, därför att regeringen har tillsatt en kommitté som skall utreda invandrarernas problem beträffande svenskundervisning och olika regelsystem för undervisningen. Kommittén skall mot den bakgrunden överväga den framtida inriktningen av insatserna.

Man frågar sig då: När kan denna kommitté tänkas komma med förslag om åtgärder? Vem ingår i denna kommitté? Och hur pass omfattande är kommitténs arbete?

För att få något grepp om dessa frågor måste man studera de direktiv som kommittén fått att arbeta efter. Jag har läst igenom dessa direktiv och först och främst funnit att invandrarna själva verkligen inte är överrepresenterade. I själva kommittén ingår ingen invandrare, vilket måste betraktas som både anmärkningsvärt och i högsta grad otillfredsställande. Förutom representanter för arbetsmarknadens parter, dvs. LO och SAF, består kommittén av en ordförande plus fem parlamentariker. Det hade varit naturligt att varje parti som genom val blivit representerat i riksdagen också hade blivit representerat i kommittén. Men så är det inte. Vpk, som f. ö. är det parti som hårdast har drivit invandrarfrågorna här i riksdagen och även utanför riksdagen, är inte representerat. Man måste fråga sig: Varför har just vpk ställts utanför? Är det för besvärligt att ha med kommunister i utredningar? Ställer de för långtgående krav?

Men det allvarligaste är inte att inte vpk är representerat. Det allvarligaste är att bara en invandrarorganisation är kopplad till kommitténs arbete och då som sakkunnig. Det finns ju många invandrargrupper som har organiserat sig i riksförbund och riksföreningar. Nog hade det, enligt vårt sätt att se, varit naturligt att varje invandrargrupp som har en riksorganisation också hade varit representerad i kommittén. Det måste väl vara invandrarna själva som bäst känner till de frågor som kommittén skulle utreda.

Med hänsyn till de arbetsuppgifter som kommittén fått enligt direktiven kan man inte förvänta några konkreta förslag i brådsket – även om direktiven avslutas med att kommittén skall arbeta skyndsamt. Jag skall bara återge några av arbetsuppgifterna:

”Kommittén bör kartlägga alla former av nu förekommande undervisning för vuxna invandrare som syftar till att ge dem grundläggande kunskaper i svenska och i svensk samhällskunskap. --- Kartläggningen bör syfta till att ge en översikt av omfattningen av undervisning i svenska för invandrare inom de olika utbildningsformerna bl. a. med hänsyn till antalet deltagare. --- Kartläggningen bör även ge underlag för en bedömning av kunskaps- och färdighetsresultat som uppnåtts inom de olika utbildningsformerna.”

Vidare föreskrivs: ”Kommittén bör överväga frågan om den allmänna inriktningen av en grundläggande introduktionsundervisning i svenska språket och i svenskt samhälls- och arbetsliv för vuxna invandrare --- och möjligheterna att genomföra och finansiera den.”

Kommittén skall också ta ställning till huvudmannaskapet för svenskundervisningen. Den skall dessutom utreda sambandet mellan eller samord-

ningsproblemen när det gäller tillämpningen av svenskundervisningslagen och arbetsmarknadskungörelsens bestämmelser om deltagande i svenskundervisning samt förhållandet till studieledighetslagen.

Det här är bara ett axplock ur kommittédirektiven – men bara det jag nu nämnt innebär ett ganska omfattande utredningsarbete som kommer att ta avsevärd tid i anspråk.

Vpk kritiserar inte utredningens inriktning i sig – den är säkerligen nödvändig. Men medan detta omfattande utredningsarbete pågår kommer tusentals invandrare att gå miste om sin lagliga rätt till svenskundervisning, eftersom tidsfristen i lagbestämmelserna friar arbetsköparna från ansvar efter viss tid.

Med ett bifall till vpk-motionen skulle man däremot rida spärr mot detta i och med att ingen då blir befriad från skyldigheten att ge invandrarna svenskundervisning i den omfattning som lagen föreskriver.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till motion nr 485 i sin helhet.

De övriga talarna har nämnt också andra motionskrav i invandrarfrågor, och det är väl helt legitimt. Jag vill understryka att vårt parti tre år i följd har motionerat om att invandrarna skall ha rösträtt till riksdagen precis som alla andra som arbetar i Sverige.

Vi har vidare fört fram krav på hemspråksundervisning och krav på en hel del åtgärder för invandrarkvinnorna, som också i viss mån berörs här.

Vi har också tagit upp arbetsmarknadspolitiska frågor, t. ex. att skyddsbestämmelser och annat informationsmaterial måste översättas till de vanligaste invandrar språken för att invandrarna skall kunna delta och bli aktiva i det fackliga arbetet men också för att de skall få möjligheter att precis som svenska arbetare verka ute på arbetsplatserna.

Ytterligare en av våra motioner behandlas i betänkandet. Det är motionen 486, vari vi yrkar att invandrarverkets äskande om höjt anslag till åtgärder för invandrare skall tillgodoses. I propositionen nr 100 föreslås en höjning med 900 000 kr. av bidraget till invandrar- och minoritetsorganisationer. Invandrarverket har ansett att bidragen bör höjas generellt med 50 %. Vpk delar invandrarverkets uppfattning i det fallet, och jag yrkar således bifall till motion nr 486.

Det är naturligtvis inga originella och revolutionerande motioner som vi har väckt, ett kvalitetskrav som tydligen skall gälla åtminstone om man är centerpartist. Vi har helt enkelt yrkat på de ändringar som vi anser nödvändiga för att tillgodose invandrarnas behov av att snabbt kunna lära sig svenska språket.

FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Arbetsmarknadsutskottet behandlar varje vår anslag som rör olika frågor om invandring. I samband därmed debatterar vi spörsmålen här i kammaren, och det är glädjande att kunna säga att meningsmotsättningarna mellan de politiska partierna på detta område är små. Det säger jag trots Anna-Greta Leijons grova påhopp på moderata samlingspartiet – hon fick visst medhåll från kommunisten Hallgren också. Jag skall återkomma något

Torsdagen den
29 mars 1979

*Åtgärder för
invandrare*

till det senare.

Det råder en del små skiljaktigheter som återspeglas i tre eller egentligen två reservationer. I den kanske viktigaste frågan i propositionen föreligger inga redovisade sårmeningar, varken i motioner eller i reservationer. Det gäller principerna för flyktingpolitiken och flyktingars omhändertagande här i landet.

Eftersom enhälligheten är total, skall jag inte uppta kammarens tid på den punkten. Jag vill bara understryka det betydelsefulla att vi här i landet upprätthåller en generös flyktingpolitik och hjälper människor som av olika skäl är utsatta för förföljelse. Jag hoppas att Anna-Greta Leijon har lyssnat till vad jag nu sagt.

En punkt som det brukar finnas litet olika meningar om är anslaget till åtgärder för invandrare. Så är fallet också i år. Till olika åtgärder föreslås i propositionen 12 050 000 kr. Det är en höjning med 20 %, vilket om man tänker på budgetläget inte är ett obetydligt belopp.

Socialdemokraterna, vpk och centern föreslår samtliga ökning på olika anslagsposter. Utskottet har inte biträtt något av dessa yrkanden. En av posterna är anslaget till verksamhetsbidrag till invandrar- och minoritetsorganisationer. I propositionen föreslås en ganska betydande höjning – från 2 425 000 till 3 325 000 kr. På den punkten har vpk begärt ytterligare 1 675 000. Då har man helt enkelt övertagit invandrarverkets förslag från verkets petitaframställning.

Jag kan väl säga att det är att göra det litet lätt för sig. Jag har all respekt för myndigheternas ambitioner, men i nuvarande ekonomiska läge måste det nog göras en hårdare budgetgranskning än vpk föreslår.

Centern har föreslagit att anslagsposten Informationsverksamhet skall räknas upp med 500 000 kr. utöver den ökning på samma belopp som föreslås i propositionen. Man kan naturligtvis, som Pär Granstedt, plädera för ett sådant förslag. Behovet av information är säkerligen stort. Men vi måste, liksom i så många andra sammanhang, hushålla med de knappa resurserna.

Detsamma gäller i fråga om de socialdemokratiska reservationerna. Man pläderar för en anslagshöjning med 2,1 milj. kr. för försök med intensiva anpassningsåtgärder i två kommuner. Här kan jag hänvisa till Pär Granstedts inlägg och hans motiveringar.

Jag vill också säga att jag ogillar termen anpassning. Enligt min mening skall det inte vara fråga om att till varje pris anpassa invandrare till vårt samhälle. De bör inom ramen för vårt samhällssystem ha möjlighet att utveckla sin särart. Ett ömsesidigt utbyte mellan olika kulturer är något som kan berika oss alla. Låt oss därför tala om valfrihet, jämlikhet och samverkan och inte om anpassning.

Jag kan hålla med motionären så till vida att jag säger att det är önskvärt att vi får bättre kunskap om verkningarna av olika insatser som vi gör för invandrarna. Det bör dock vara möjligt att få sådana kunskaper genom försök inom ramen för det projektbidrag som utskottet föreslår.

Till sist ett par ord om de olika motioner som rör undervisning i

svenska.

Kunskaper i svenska språket är avgörande för om en invandrare skall finna sig till rätta här. Språkfrågan måste därför ägnas ökad uppmärksamhet.

Som utskottet redovisat har regeringen tillsatt en utredning på detta område. I utredningens uppdrag ingår frågor av det slag motionärerna tar upp. Utskottet har därför inte funnit anledning vidta någon åtgärd på grund av dessa motioner.

Jag vill här yrka på bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Så några ord, herr talman, med anledning av Anna-Greta Leijons inlägg. Hon är upprörd över ett flygblad som Moderata ungdomsförbundet har spritt någonstans här i landet. Hon menar att detta flygblad andas invandrarfientlighet.

Får jag först säga att om det verkligen är så, tar jag avstånd från det. Jag vill dock slå fast att det helt avgörande är vad som sker här i riksdagen, hur vi agerar i utskotten och hur vi röstar.

Får jag också påminna Anna-Greta Leijon om vad ett flygblad har för uppgift. Med några korta meningar vill man göra propaganda i en viss fråga. Av vad jag kunde se av det flygblad som Anna-Greta Leijon visade för mig har MUF:arna slagit fast ett par kända fakta, nämligen att de invandrare som vill engagera sig rikspolitiskt måste vara svenska medborgare. Utan att vara svensk medborgare kan man inte rösta eller kandidera till riksdagen.

Är man rasist när man hävdar denna princip, Anna-Greta Leijon? Socialdemokraterna har ju under många år haft samma uppfattning som vi i denna fråga. Ni satt vid makten i årtionden och hävdade denna princip om krav på svenskt medborgarskap för att få engagera sig rikspolitiskt.

Vi har inte motarbetat invandrarernas möjligheter att delta i kommunalval eller engagera sig kommunalpolitiskt. Vi är inget invandrarfientligt parti. Här söker naturligtvis Anna-Greta Leijon skära pipor i den politiska vassen genom att blåsa upp ett politiskt flygblad till något annat än vad det egentligen är, nämligen ett flygblad. Vi moderater har här i riksdagen och på andra håll i samhället arbetat för invandrarernas väl. Jag tycker det var ett onödigt och grovt påhopp på moderata samlingspartiet att försöka framställa oss som ett parti som stod vid sidan av de andra partierna i denna viktiga fråga. Anna-Greta Leijon kommer inte att ha någon framgång med sitt försök att framställa oss som ett invandrarfientligt parti – det kan Anna-Greta Leijon vara helt övertygad om.

ANNA-GRETA LEIJON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag inledde mitt anförande med att erinra om den politiska enighet som i riksdagen har rått om de invandrapolitiska frågorna, enighet som jag själv har fäst väldigt stor vikt vid och som jag vet att många invandrare har sett som ett stöd. Ganska många invandrare var oroliga för vad som skulle ske när vi fick regimskiftet 1976. Jag var en av dem som då kunde konstatera, att de beslut som vi hade fattat i riksdagen om riktlinjerna för invandrapolitiken hade vi varit eniga om. Det talade jag om för många invandrare.

Vad jag sade här tidigare, Filip Fridolfsson, var inte avsett som ett grovt påhopp på moderata samlingspartiet eller som en beskyllning mot er för att vara invandrarfientliga. Vad jag gjorde var att visa fram exempel på att medlemmar i moderata samlingspartiets ungdomsförbund försöker värva röster på det invandrarhat och den invandrarfientlighet som vi alla i denna kammare vet tyvärr existerar i det svenska samhället. Jag ser det som en demokratisk uppgift för oss alla att motverka sådana tendenser.

Jag hade hoppats på ett annat svar från Filip Fridolfsson än det jag fick här. Detta är ingen fråga som man skall fiska röster på – den är alldeles för allvarlig. Och det handlar inte bara om invandrabarnen som blir mobbade på skolgården. Det handlar, som jag försökte säga, om alla barn i Sverige. Vi vet var man kan hamna om man låter fördomar av detta slag blomma fritt.

Det viktigaste kanske inte är vad som händer i detta hus, Filip Fridolfsson, men vi kan bidra till att motverka sådana tendenser. Det var tyvärr inga fakta som moderaterna i Bunkeflo-Tygelsjö spred i sitt flygblad.

KARL HALLGREN (vpk) kort genmäle:

Filip Fridolfsson säger att det avgörande är hur vi röstar här i riksdagen och inte vad som händer ute i samhället i övrigt. Vi har emellertid sett hur det har uppammats ett utlänningshat under den arbetslöshetskris som vi har haft. Det har skett i organiserade former, och man kan spåra en klart rasistisk tendens. Jag kan ge herr Fridolfsson exempel på det.

För ca ett och ett halvt år sedan, när arbetslösheten var hård, gick man ut och demonstrerade på gatorna i Göteborg med plakat med texten: Utlänningarna tar våra jobb – Sverige åt svenskarna. Vem stod för den demonstrationen? De gick med plakat öppet på gatan. Och de samlades på Avenyn 1, där Svenska arbetsgivareföreningen är förlagd men där också moderata samlingspartiets lokaler finns. Där hade de utgångspunkten. Organisationen kallar sig Demokratisk allians, och den känner säkerligen herr Fridolfsson till. Den har ett visst samröre med Moderata samlingspartiets ungdomsförbund. Bl. a. finns det dubbla medlemskap – det har vi kontrollerat – så man skall inte stå här och säga att man är fritagen från ansvar. Det är bra att herr Fridolfsson här deklarerar att om någonting sådant förekommer, så tar han fullständigt avstånd från det – det är hedervärt.

Men vi kan inte blunda för vad som händer ute i samhället. Och alla sådana tendenser måste motarbetas med alla till buds stående medel och all den kraft som kan mobiliseras. Det hjälper föga att rösta på ett visst sätt här i riksdagen, om man blundar för att främlingshat och rasism breder ut sig i våra bygder och städer. Då kan vi lätt hamna mycket snett.

FILIP FRIDOLFSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Anna-Greta Leijon var inte nöjd med mitt svar. Jag tog självfallet avstånd från formuleringar i det aktuella flygbladet som kan ge sken av invandrarhat. Men jag blir irriterad när man, som Anna-Greta Leijon och även Karl Hallgren gör, försöker koppla samman moderata samlingspartiet med utlänningshat och rasism. Anna-Greta Leijon sade att moderaterna

är ute för att fiska röster. Det är att försöka framställa moderaterna som ett parti som inte är överens med de andra när det gäller en välvillig inställning till invandrarna.

F. ö. är det rätt beklämmande att nödgas notera att en så rutinerad politiker som Anna-Greta Leijon inte vet att det då och då sker övertramp i politiken – i alla partier, bland moderater och socialdemokrater och även bland dem som ligger däremellan. Jag vill påminna Anna-Greta Leijon om att det var en viss partiledare som för någon tid sedan sade att man skulle vara aktsam med orden, och så kallade han en känd svensk för fascist.

Det händer i alla våra grupperingar att man gör sig skyldig till övertramp som man sedan ber om ursäkt för. Och är det så att man från moderata samlingspartiets håll har gjort vissa uttalanden som kan tolkas på detta sätt, då är jag också villig att be om ursäkt för det. Men jag ber icke om ursäkt för moderata samlingspartiets agerande i riksdagen i invandrarfrågorna. Jag har ingen anledning att be om ursäkt på den punkten. Moderata samlingspartiet är lika trovärdigt som alla andra demokratiska partier – och jag kan även ta med vpk – när det gäller en positiv inställning till invandrarna.

ANNA-GRETA LEIJON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har vid två tillfällen talat om att jag tycker att det är glädjande att moderata samlingspartiet i riksdagen har ställt upp för de stora linjerna som gäller i invandringspolitiken. Det finns visserligen några enstaka punkter som vi har varit ganska oeniga om, men trots det håller jag med Filip Fridolfsson om att det inte finns någon anledning för honom att be om ursäkt för det sätt på vilket moderaterna har röstat i riksdagen när det gäller invandrarfrågorna. Men det jag var beklämd över var att han tog så lätt på detta flygblad som han gjorde, och jag hoppas att den här diskussionen skall medverka till att övertramp av detta slag inte upprepas, för jag tror inte att vi har råd med dem.

FILIP FRIDOLFSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag är tacksam för att Anna-Greta Leijon gav mig godkänt på vissa punkter. Hon var bara missbelåten med en sak; hon var beklämd över flygbladet där vissa formuleringar kunde ge sken av invandrarfientlighet. Jag har bett om ursäkt om detta skulle ha hänt, och jag har gått mycket längre än jag tror Anna-Greta Leijon skulle göra när det gäller att be om ursäkt för saker som hon inte har gjort.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Detta är en på många sätt viktig och intressant debatt. Vi har i en av de motioner som föreligger till avgörande, nr 2148, tagit upp några sidor av de problem som finns på invandrarområdet i dag. Det kan knappast finnas någon här som påstår att de invandrapolitiska målen om "jämlighet, valfrihet och samverkan" redan skulle vara uppnådda.

Vi anser att man knappast har börjat att förverkliga dessa mål. Allt tyder på att orsaken till att man inte har gjort några verkliga insatser som skulle leda till

*Åtgärder för
invandrare*

dessa målsättningsars förverkligande är att man, trots den påstådda enigheten i riksdagen för fyra år sedan, inte är överens om hur vi kan förverkliga jämlikheten, valfriheten och samverkan. Det har kommit fram många gånger under dessa fyra år att alla partier i princip är överens om att nå målen, men att man ändå motsätter sig reformer som skulle leda till ökad jämlikhet, och det görs från olika håll. När det t. ex. gäller politisk jämlikhet har moderaterna, folkpartiet och centern motsatt sig rösträtt och valbarhet till riksdagen för invandrare.

Eftersom statsrådet Winther, som ju har ansvaret för invandrarfrågor och liknande, finns här i kammaren, vill jag med anknytning till den tidigare debatten ställa frågan: Vad gör man från regeringens och departementets sida för att effektivt bekämpa de känslor som kommer till uttryck och som vittnar om växande stämningar av fascism och nazism i detta land? Det är ingen tillfällighet när det blir rasupplopp i Södertälje, när invandrare i Göteborg misshandlas eller när invandrare på andra håll börjar planera för egna skyddsåtgärder. Då är det allvarligt. Det vittnar om att någonting osunt håller på att växa fram.

När man exempelvis på byggplank här i Stockholm finner banderoller där det står med stora bokstäver: "Åk hem svartskallar!" eller när man på gatan strax utanför riksdagshotellet finner orden målade med rött: "Ut med invandrarna!" så är det allvarligt och illavarslande för Eva Winther. Jag finner det synnerligen angeläget att statsmakterna gör allt för att motverka sådana stämningar medan tid är. Jag utesluter inte alls utan tror tvärtom att det finns vissa krafter här i landet som befrämjar sådana stämningar och t. o. m. tycker de är bra. Det är naturligtvis bra för de kapitalägande om man kan avleda arbetarnas uppmärksamhet, aktivitet och kampvilja att riktas mot invandrargrupperna i stället för mot arbetsköparna. Man kan få arbetslösa att tro att arbetslösheten beror på invandrarna i stället för på att vi har en dålig sysselsättningspolitik, och man kan inbilla folk att bostadsbristen beror på invandrarna i stället för på en dålig bostadspolitik osv.

Jag vill emellertid upprepa min fråga, eftersom den känns angelägen i sammanhanget: Vad gör man för att på allt sätt motverka och bekämpa sådana här yttringar som vi här talar om?

I många hänseenden har invandrarernas situation försämrats under senare år – det räcker med att se på arbetslöshetsstatistiken, där invandrarna är överrepresenterade, eller på invandrarbarnens skolresultat. Många av de reformer som har genomförts har slagit fel, och det beror ofta på att man inte har haft klart för sig vad som egentligen skulle behöva göras för att de invandrarpolitiska riktlinjerna skall förverkligas. Ett exempel på en sådan reform är hemspråksreformen, som inte alls leder till tvåspråkighet utan snarast till halvspråkighet.

Vi har i motionen angivit flera skäl för en utvärdering av minoritets- och invandrarpolitiken. Det har gått fyra år sedan riktlinjerna fastlades, och det torde nu vara dags att se vart vi har kommit. Att det finns utredningar på delområden är naturligtvis positivt, men risken med dessa är att vi inte kommer fram till de riktiga lösningarna, eftersom en helhetsanalys av

situationen saknas. En annan brist i dessa utredningar är, som det har sagts här, att invandrarna själva inte är representerade i dem – det är en ständig brist i statsmakternas verksamhet att man inte litar på dem som bäst känner till invandrarnas förhållanden, nämligen invandrarna själva och deras organisationer.

Med hänvisning till vad som sagts i vår motion 2148 yrkar jag bifall till motionens hemställan under p. 1, som i sin helhet lyder:

”att riksdagen hos regeringen hemställer om att det tillsätts en kommitté som har att utvärdera hela minoritets- och invandrapolitiken och att ge förslag till fortsatta reformer för att skapa jämlikhet för invandrarna och garantera deras demokratiska rättigheter samt att i denna kommitté ingår representanter för invandrarnas riksorganisationer”.

Vi anser att arbetsmarknadsutskottets svar på vårt yrkande om registrering av alla människors modersmål är ansvarslost. Samtidigt är det avslöjande, eftersom det klart visar oviljan att vidta åtgärder som verkligen skulle stärka invandrarnas situation och leda till ökade möjligheter för invandrarna och för nationella minoriteter att nå jämställdhet i samhället.

Jag har i min hand ett brev till den förra regeringen. Det är undertecknat i maj 1978 av de fyra största invandrarorganisationerna, och där står bl. a. följande:

”Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige, Jugoslaviska Riksförbundet, Italienska Riksförbundet och Grekiska Riksförbundet anser, att det är beklagligt och rentav ofattbart att dessa uppgifter som är av primär betydelse för samhällets invandrapolitiska planering inte heller uppsamlats vid Folk- och bostadsräkningen år 1975. Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige, Jugoslaviska Riksförbundet, Italienska Riksförbundet och Grekiska Riksförbundet kan inte anse att motivering för att inte samla upp de nämnda uppgifterna är sakliga eller relevanta.”

De här organisationerna vill alltså ha det vi kräver i vår motion. Deras brev visar i klartext vad invandrarna själva anser vara en nödvändig åtgärd. De är inte rädda för att åtgärden skulle innebära intrång i den personliga integriteten, om det nu är detta utskottet tänkt på. Systemet har införts i andra länder som har minoriteter, t. ex. Finland och Jugoslavien, och det är den enda väg man kan gå för att få veta var det finns olika språkgrupper. Vi har i Sverige haft minoriteter som samer och Tornedalsfinnar, och vem vet i dag hur många Tornedalsfinnar det finns eller vilka de är? Det vet ingen.

Att tala om integritetsskäl tycker vi är att ta till svepskäl för att inte behöva vidta en åtgärd som skulle tvinga myndigheterna till insatser på bl. a. skolans, kulturens, informationens och språkundervisningens områden. Att tala om att det skulle bli dyrt och svårt att administrera tycker vi också är en ohållbar motivering. Det är inte ett dugg dyrare att i samband med folk- och bostadsräkningen fråga alla vilket modersmål de har än att fråga om födelseort eller vad som helst. Modersmålsfrågan kan bearbetas med datamaskin och lagras precis som alla andra frågor vi får vid bostadsräkningen.

EIFO:s undersökning talade vi om redan förra året när vi motionerade i

frågan. Jag vill fråga: När blir undersökningen färdig, har den ens påbörjats, går den ut på att reda ut hur man kan samla information om modersmålet eller syftar den till att finna andra metoder att nå personer med olika modersmål?

Jag tror inte att utskottet riktigt har uppfattat betydelsen av modersmålsregistrering. När det gäller personer som själva har invandrat har födelselandet registrerats, men den informationen säger ingenting om vilket språk personen i fråga talar. Beträffande invandrabarn som är födda i Sverige finns inte ens information om huruvida barnets föräldrar har bytt medborgarskap. Då vet ingen att han eller hon har ett annat modersmål än det svenska språket. Det här är ett problem som har tagits upp av flertalet av de invandrare som vi har varit i förbindelse med. När man vägrar att registrera människors modersmål, utgår man från att Sverige språkligt och nationellt är ett homogent land. Men detta stämmer ju inte med verkligheten. Man har därmed också kvar assimileringstanken att redan nästa generation är assimilerad i svensk kultur.

Det här strider också mot de av riksdagen beslutade invandrar- och minoritetspolitiska målen om valfrihet. Jag hoppas att arbetsmarknadsutskottet uppfattar hur stor denna fråga egentligen är, så att den vid kommande förhandlingar blir litet mer seriöst behandlad och att utskottet ändrar ståndpunkt i frågan.

Jag vill, i den mån det inte redan gjorts, yrka bifall till motionen 2148, yrkande 2, vilket lyder:

”att riksdagen hos regeringen hemställer om att åtgärder vidtas för att registrera alla i Sverige bosatta människors modersmål”.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Statsrådet EVA WINTHER:

Herr talman! Jag fick en fråga av Alf Lövenborg som jag i korthet skall försöka svara på.

Det är alldeles riktigt att det finns ett främlingskap mellan majoritets- och minoritetsgrupper i vårt land. Regeringens åtgärd att i årets budget rätt avsevärt höja anslagen till invandrar- och minoritetsorganisationerna, till information och till projektverksamhet gör det möjligt att stärka invandranas ställning.

Vi har också tillsatt en diskrimineringsutredning, där invandrarverkets chef Kjell Öberg är ordförande. Vi vill veta mer om i vilken grad invandrare diskrimineras, i vilken omfattning och i vilken form det förekommer och om hur man kan motverka och förebygga diskriminering.

Den här utredningen kommer inte att arbeta i flera år innan förslag läggs fram, utan successivt kommer det att lämnas förslag till åtgärder. Det gäller ju i mycket hög grad att ändra attityder, och här har skolan en viktig uppgift. Jag vill emellertid gärna hålla med Anna-Greta Leijon om att det inte räcker med

att regering, myndigheter och riksdag beslutar och talar vackert. Allesammans har vi ett ansvar för att motverka diskriminering. Vi måste lära oss mer om varandra och lära oss att leva tillsammans. Här har vi alla – föräldrar, politiker, människor i de fackliga organisationerna och i bostadsområdena samt arbetskamrater – ett ansvar att ta till vara kontakten med invandrarna och bygga ut den, så att vi lär oss att leva tillsammans på ett bättre sätt.

ALF LÖVENBORG (apk) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle egentligen inte vilja kalla det genmäle. Jag vill nämligen med viss tillfredsställelse notera de besked som Eva Winther ger här. Jag menar också att på det här området får inga mödor skys och inga resurser sparas.

Jag vill, som jag sade tidigare, betona att de stämningar som nu växer fram är uttryck för den fördjupade ekonomiska krisen i vårt land. De tillhör, enligt mitt sätt att se, den smuts och den orenlighet som flyter upp i krisens spår och som vi har sett också i andra länder. Även för arbetarrörelsen – den fackliga och den politiska – måste det kännas synnerligen angeläget att bekämpa olika former av rasism och utlänningshat. Inom arbetarrörelsen talar man ofta om solidaritet och proletär internationalism. De orden måste också bli en levande realitet och en uppmaning till aktivitet från hela den samlade arbetarrörelsens sida.

De negativa attityderna är alltså stämningar som växer upp i krisens skugga, men det fritar varken regeringen eller andra krafter från skyldigheten att vidta alla tänkbara åtgärder för att bekämpa sådana här stämningar. Det får inte bli här som det exempelvis är i England.

Ett av de avgörande elementen i den kampen är att man skapar förbättrade förhållanden, att man skapar full sysselsättning i landet, arbete åt alla. Jag är övertygad om att det finns ett intresse från olika håll för det. Jag är också övertygad om att Eva Winther är ärlig i sina deklARATIONER, men det krävs mycket stora insatser, i skolorna och på andra områden, från alla goda krafter som kan betona att de här tendenserna är farliga och negativa.

Det hade varit bra om Eva Winther hade sagt någonting om den utvärdering som vi har begärt. Det har gått fyra år. Det har fattats beslut med ambitiösa målsättningar som ingen kan påstå har följts upp. Tvärtom erkänner också utskottet att bristerna har varit stora. Hade det inte varit vettigt att efter de här fyra åren göra en ordentlig utvärdering på punkt efter punkt? Därigenom skulle man klart kunna fastställa vad som har uppnåtts, i vilken omfattning deklARATIONERNA har flyttats ut i verkligheten och i vilken omfattning löftena till invandrarna har uppfyllts. En sådan total utvärdering ersätts inte av att man på olika delområden har utredningar på gång.

OLLE GÖRANSSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja göra ett par kommentarer med anledning av arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 22. Den ena är en positiv kommentar om den flyktingförläggning som finns i Hallstahammar, och den andra kommentaren rör stiftelsen Invandartidningen.

Vi har i Hallstahammar under en tid haft en tillfällig förläggning för flyktingar. Det är med glädje vi kan konstatera att man nu tänker ombilda den och göra den mer permanent. Det hälsas med tillfredsställelse. Jag är nämligen övertygad om att den typ av förläggning som skett i Hallstahammar kommer att ange riktlinjerna för vår flyktingpolitik i framtiden. Där får flyktingarna möjlighet att snabbt komma in i samhället, in i bostadsområdet. De bildar, tillsammans med de människor som tidigare bor i området, en naturlig del av detta. De kan, och de vill säkert också precis som alla andra människor, rå sig själva, bestämma över sin fritid, laga den mat de vill ha och utveckla den kultur de själva mest känner för. Det har de möjligheter till genom att de har kommit in i ett bostadsområde som detta och där umgås med alla övriga grupper som finns.

Stiftelsen Invandartidningen har, enligt vad som framhålls i utskottets betänkande, fått sitt bidrag uppräknat med 100 000 kr. Det är ungefär 3 % av de pengar som Invandartidningen behöver för att kunna utges. Utskottet skriver vidare att stiftelsen, om den gör en mindre höjning av prenumera-tionsavgiften, även under det kommande verksamhetsåret skall kunna bedriva sin verksamhet i oförändrad omfattning.

Herr talman! Denna höjning av prenumera-tionsavgiften kommer att belöpa sig till 25 %. Jag tror att alla förstår vad en sådan höjning betyder. Bl. a. med hänsyn till den urholkning som skett av löntagarnas löner kan denna höjning av prenumera-tionsavgiften med 25 % inte hälsas med någon större tillfredsställelse från tidningens sida, och den kommer troligtvis att få negativa konsekvenser inom en mycket snar framtid.

Låt mig påminna om att Invandartidningen utgavs första gången 1967 i fem veckoeditioner och på lika många språk. Det var ett unikt och framsynt initiativ som den socialdemokratiska regeringen tog och som gav nya invandrare chansen att lära känna vårt samhälle och att följa med i de viktigaste skeendena i sin omgivning. De fick framför allt ett forum att vända sig till för att få råd och hjälp. Och allt detta kunde de få del av innan de lärt sig svenska, på sitt eget språk. Jag tror knappast att man kan ta något bättre initiativ för att nå jämlikhetsmålet i vår invandringspolitik.

Tidningen blev snabbt mycket populär, och den har också utvecklats. Nu utges den på sex språk varje vecka samt i en upplaga på lätt svenska, för de invandrare som vill pröva och utveckla sina kunskaper i svenska.

Detta låter bra – men det är tyvärr otillräckligt. Invandartidningen är som en statlig stiftelse en del av vår invandrarpolitik. Men jag vill fråga: Har vi tillräckligt uppmärksammat den? Har inte tidningen på något sätt hamnat på efterkälken och stelnat i utvecklingen i förhållande till vad som gäller för andra delar av vår invandringspolitik?

Jag tror att man måste svara ja på den sista frågan. Veckotidningen utkommer i dag på samma språk som för tolv år sedan, trots att invandringen nästan har avstannat från vissa av de språkområden som det gäller, nämligen från de tyska och italienska. I stället har vi fått en ökad invandring från Polen, från Spanien och från andra länder, på vars språk tidningen inte utkommer. Det skulle därför behövas en omläggning till ett aktuellt urval av

invandrarspråk.

Också tendensen att prenumerationspriset i allt högre grad skall betala kostnaderna är olycklig. Tidningen är ju en del i samhällets service till invandrarna, men genom denna tendens övervältras nu kostnaderna alltmer på invandrarna själva.

Man frågar sig om inte tidningen dels borde komma ut i lika stor omfattning till alla invandrargrupper, dels – och det är särskilt viktigt – användas som informationskanal till de grupper som har speciella svårigheter att på andra vägar få reda på något, dvs. grupper som inte nås av andra massmedier eller har resurser att skapa egna nyhets- och informationsorgan.

Dessa frågor behöver noggrant övervägas. Invandrantidningen är ett unikt och enligt alla läsvärdesundersökningar lyckat initiativ, som inte får fuskas bort. Men det är det som den borgerliga regeringen enligt min uppfattning håller på att göra med sin prispolitik. Det krävs en noggrann översyn av Invandrantidningen i vad avser dess mål, roll och inriktning i framtiden, och den bör göras snarast möjligt.

Herr talman! Jag har inget yrkande i dag. Jag har med det anförda bara velat påminna kammarens ledamöter om att vi i Invandrantidningen har ett viktigt instrument, som vi borde ge bättre resurser inom en snart framtid, eftersom det är en viktig del av vår invandringspolitik.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1-5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Birger Nilsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Anna-Greta Leijon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Birger Nilsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 155
Nej – 141

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Åtgärder för
invandrare*

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 3 av Jan-Ivan Nilsson m. fl. samt 3:o motionen nr 486 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Pär Granstedt begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Karl Hallgren begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 7 antar reservationen nr 3 av Jan-Ivan Nilsson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 486 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 78
Nej – 14
Avstår – 204

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 7 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Jan-Ivan Nilsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Pär Granstedt begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 206
Nej – 90

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2148 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 8 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2148 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 281
Nej - 9

Mom. 9 och 10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 485 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 11 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 485 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 281
Nej - 14

Mom. 12

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2148 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

Förstatligande av banker och försäkringsbolag

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2148 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Mom. 14

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13 Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1978/79:28 med anledning av propositionen 1978/79:84 om myndigheters skadeståndsansvar i vissa personalärenden, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14 Förstatligande av banker och försäkringsbolag

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1978/79:31 med anledning av motioner om förstatligande av banker och försäkringsbolag.

I detta betänkande behandlades motionerna

1978/79:761 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari hemställdes

1. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om nödvändigheten av att förstatliga försäkringsväsendet,

2. att riksdagen hos regeringen som en delreform begärde skyndsamt utredning och förslag för överförande av billförsäkringarna till statlig myndighet,

1978/79:1490 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag syftande till att överföra affärsbanksväsendet i statlig ägo, samt

1978/79:1642 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 5) hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag om nationalisering av de privata bankerna och försäkringsbolagen.

Utskottet hemställde

1. beträffande förstatligande av bankerna att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1490 och motionen 1978/79:1642, yrkandet 5 i ifrågava-

rande del,

2. beträffande förstatligande av försäkringsbolagen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:761, yrkandet 1, och motionen 1978/79:1642, yrkandet 5 i ifrågavarande del,

3. beträffande överförande av bilförsäkringarna till statlig myndighet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:761, yrkandet 2.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Riksdagen har här att behandla motioner om förstatligande av försäkringsväsendet och de privata bankerna. Det är också ett gammalt krav från arbetarrörelsens sida, som inte har förverkligats trots att socialdemokraterna har haft det som programpunkt under många Herrans år – år då de haft majoritet i riksdagen, ensamma eller tillsammans med kommunisterna.

Låt mig börja med försäkringsväsendet. Det är, som alla vet, en oerhörd ekonomisk makt i detta samhälle. Och här har den kapitalistiska koncentrationsprocessen gått mycket snabbt. Ett 20-tal stora koncerner svarar för över 90 % av hela aktiviteten och äger i motsvarande grad tillgångar. De fem största svarar för 60 % av alla premieinkomster.

Nu vet ju alla att försäkringsväsendet och bankväsendet sitter ihop. Där finns en sammanflätning av ägandet som också garanterar att en mäktig storfinans får förfoga över de resurser som försäkringstagarna betalar in.

Det kan vara nödvändigt att i sammanhanget säga att vi inte åsyftar den kooperativa del av försäkringsväsendet som redan finns, varav Folksam är den största biten.

Försäkringsbolagens pengar är resurser som skapas av försäkringstagarna men disponeras av bolagen och bankerna på det sätt som de själva finner för gott. Och deras intentioner motsvarar som bekant inte alltid samhällets och människornas behov, utan styrs av krassa profithänsyn.

Eftersom banker och försäkringsväsende är hoplänkade som siamesiska tvillingar så vill jag i mitt anförande i ett sammanhang plädera för båda de motioner som arbetarpartiet kommunisterna väckt.

Vid den socialdemokratiska partikongressen 1975 hade man f. ö. att behandla en rad motioner om bankernas och försäkringsbolagens förstatligande. Där sammanfattade ett ombud bankernas och försäkringsbolagens roll på ett bra och korrekt sätt när hon yttrade följande:

I-ländernas banker och försäkringsbolag fungerar i dag som stationer för penningströmmarna. Pengar strömmar till stationen, stannar upp ett tag, växlas sedan in på ett nytt spår till ett företag eller annat land. Styrmekanismen för riktningen är alltid vinstens storlek – inte målen om ekonomisk demokrati, ökad välfärd, arbete åt alla under rättvis fördelning. Besluten fattas av bankens styrelse – inte av folkets valda ombud.

Bankväsendets förstatligande är en av de viktiga åtgärder som måste vidtas om man skall ta något steg på vägen mot ekonomisk demokrati.

Nu är det två stora banker som helt dominerar bland de privata affärsbankerna – SE-banken och Handelsbanken. Enbart i de av Wallenberg, via bankerna, behärskade företagen finns ca 300 000 anställda. Genom

Torsdagen den
29 mars 1979

*Förstatligande av
banker och försäkringsbolag*

bankväsendet har också storfinansen stärkt sin ställning. Fusionen av två stora banker, som blev SE-banken, innebar en centralisering av makten och ägandet.

Det är alldeles självklart att den maktkoncentration som sker med bankväsendet som instrument innebär ökade möjligheter att styra svensk ekonomi på det sätt som kapitalägarna önskar. I bankernas styrelserum, bakom stängda dörrar, fjärran från allt som har med folkstyre att göra, fattas beslut som är avgörande för hundratusentals människor. Det handlar om huruvida företag skall leva eller dö, om arbetare skall få ha jobb eller kastas ut i arbetslöshet, om regioner skall utvecklas eller förtvina, om resurser skapade av svensk arbetarklass skall investeras i Sverige eller utomlands. Så fungerar kapitalismen, och i det sammanhanget är bankväsendet ett viktigt instrument för de kapitalägande.

När det nu gäller frågan om ägandet av bankerna och försäkringsbolagen för utskottet inget principiellt resonemang. Man hänvisar i stort sett bara till tidigare utskottsbeslut. Det är inte någon särskilt seriös behandling. Man säger bara: "Det är självfallet av största värde att statsmakterna skaffar sig insyn i och möjlighet till kontroll av bank- och försäkringsväsendet." Men man måste ställa sig frågan: Kan detta vara tillfredsställande ur socialdemokratisk synpunkt? Är makten och ägandet likgiltiga ting?

Nej, så kan det naturligtvis inte vara. Det finns en stark opinion inom socialdemokratin för ett förstatligande av bank- och försäkringsväsendet. Det har diskuterats på kongresserna, och det finns i programmatiska förklaringar. Jag tycker att det hade varit på sin plats att socialdemokraterna i en reservation hade försökt utveckla sin principiella syn – även om man inte med anledning av våra motioner hade velat gå till beslut i dag.

Den privata äganderätten till bankerna kan ju inte vara något heligt för den socialdemokratiska ledningen. Varför gör man då ingenting för att föra frågan framåt? Det är naturligtvis också en fråga som plågar många socialdemokrater. I boken *Vi och Västeuropa*, författad av de tre socialdemokraterna Tord Ekström, Gunnar Myrdal och Roland Pålsson, heter det:

Efter många århundraden av socialisering som gick i konjunkturer slutade vi hos oss att socialisera produktionsmedlen ungefär vid den tidpunkt när socialdemokratin trängde fram till sitt politiska inflytande.

Alltmer säger man också inom fackföreningsrörelsen och inom arbetarrörelsen i dess helhet att ägandefrågan är den vitala. Och det är den naturligtvis, om man vill befrämja målsättningen ekonomisk demokrati. Det markerades ju redan i Kommunistiska manifestet och är fortfarande huvudfrågan också för svensk arbetarklass.

Ägandet ger makt. Ägandet representerar makten. Egendomslöshet är i princip liktydig med maktlöshet och rättslöshet.

Det har vi ju sett också i Sverige. Arbetarklassen är i praktiken rättslös i förhållande till de kapitalägande. När de vill, görs folk arbetslösa – berövas sina arbetsplatser. Det privata ägandet och tillägnandet triumferar. Gång på gång. Så fungerar det ju.

I dagens läge är egendomsfrågan av central betydelse. Uppgiften måste

vara att beröva monopolkapitalet både förfoganderätten och äganderätten till produktionsmedlen, däri inräknat landets kapitaltillgångar.

Vi har till årets riksdag ställt en rad förslag om nationalisering av viktiga sektorer inom svenskt näringsliv. Förstatligandet av bankväsendet utgör utan tvivel en av hörnpelarna på den vägen. Jag yrkar alltså bifall till vår motion 1490, som sammanfaller med motionen 1642.

Vi pläderar i motionen 761 för att riksdagen skall ge regeringen till känna uppfattningen att det är nödvändigt att förstatliga försäkringsväsendet. Vi föreslår också att man som delreform överför bilförsäkringsväsendet till en statlig myndighet, vilket är fullt möjligt och dessutom lämpligt och tämligen enkelt.

Vi framhåller i motionen att det nu finns ett 40-tal försäkringsbolag som i stor utsträckning sysslar med bilförsäkringar. Vart och ett bolag har sin dyrbara administration. Den skall betalas liksom ett antal ombud och säljare, som skall ha sin provision, genom att bilägaren skall övertygas om att det är just deras försäkring han måste välja. Den delen av försäkringsverksamheten skulle utan vidare kunna överflyttas till samhällets organ, eftersom det också är samhället som genom riksdagsbeslut har fastställt att man måste ha ett minimum av försäkring.

Vi har som en av motiveringarna i motionen sagt att man måste försöka göra bilförsäkringarna billigare. Bilägandet har som bekant blivit dyrare och dyrare, vilket i alla sammanhang går ut över dem som har det sämst ställt. Vi tycker det vore naturligt att motorfordonsförsäkring förstatligades och förbands med samma administration som bilskatten. Det borde rimligtvis förbilliga bilförsäkringarna.

Det tror emellertid inte utskottet. Man tror däremot på försäkringsbolagen, som har försäkrat att bilförsäkringarna är en dålig affär och att det närmast är någon sorts filantropisk verksamhet man sysslar med.

Tro det, den som vill. Jag gör det inte. Vi vet ju att massor av rika människor i det här landet officiellt lever under existensminimum, inte tjänar några pengar men ändå kan hålla sig med lyxvillor, lyxbåtar, lyxfruar och en extravagant livsföring i största allmänhet. Formellt kan de också visa siffror som säger att man kan leva i lyx och överflöd, även om man inte tjänar några pengar. Jag är övertygad om att det också i de här sammanhangen finns stora möjligheter att använda sig av sådan sifferlek, att vinst blir förlust när det passar.

Att lägga motorfordonsförsäkring i första hand under en hatt i stället för på 40 olika bolag med var sin dyrbar administration måste rimligtvis bli en åtgärd för att förbilliga försäkringarna i fråga.

Jag yrkar alltså bifall till motionen 761, som innebär att riksdagen skall uttala sig för ett förstatligande av försäkringsväsendet och att man som ett första steg skulle kunna ta över bilförsäkringarna.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Låt oss börja med frågan: Vad är arbetarrörelsens uppgift i Sverige?

Torsdagen den
29 mars 1979

*Förstatligande av
banker och försäkringsbolag*

Dess uppgift är att bekämpa arbetslöshet och att skapa arbete. Dess uppgift är att söka bygga bort de många, djupa sociala bristerna i samhället. Dess uppgift är att arbeta för en mindre orättvis inkomst- och resursfördelning. Dess uppgift är att vidga och fördjupa folkets demokratiska fri- och rättigheter. Dess uppgift är att kämpa för ett samhälle, där makt över människornas och nationens öden inte är knuten till ägande av stora kapital, utan är något som alla kan känna att de är delaktiga i.

Jag tror att hela arbetarrörelsen – socialdemokrater, kommunister, syndikalister och partilösa socialister – kan instämma i dessa allmänna satsar.

Då går vi vidare i frågorna.

Hur skall man kunna bekämpa arbetslösheten, så länge de stora finansgrupperna kan lägga ned fabriker, kan vägra krediter, kan vidmakthålla den relativt sett högsta kapitalexporten bland Västeuropas länder?

Hur kan man skapa arbete, om man inte kontrollerar de kapitalkällor, som skall finansiera nya industrier med framtidsinriktad produktion och hög sysselsättning?

Hur skall man kunna bygga bort de sociala bristerna, om man inte kan göra den ekonomiska omfördelning av resurser, som då måste till? Hur skall man få ekonomisk utjämning, om man inte tar över de institutioner som mest ökat sin rikedom och sin makt? Hur skall man kunna vidga folkets demokratiska rättigheter, så länge man inte rör vid ägandet till finanskapitalet?

Hur skall man få ett jämlikhetens och socialismens samhälle, om man inte erövrar den borg, som är kärnan i den gamla härskarklassens maktposition?

Jag behöver inte fråga mer.

Svaren på frågorna är givna. Man når inget av dessa mål, inte ens de mer blygsamma av dem, utan att röra vid ägandet till de stora privatbankerna och investmentbolagen.

Vi går vidare i resonemanget.

Arbetarrörelsens folk ser allt tydligare att man inte kommer någon vart utan att röra vid ägandet till produktions- och finanskapital. De har börjat på allvar förstå att en reformpolitik som inte tar upp ägandefrågorna stannar upp och tvingas till reträtter till följd av den samtidigt pågående ökningen av den finansiella maktkoncentrationen.

Därför har kraven på löntagarfonder kommit för att stanna. Därför är den ekonomiska demokratin ett alltmer brännande tema i fackföreningar och på partikongresser.

Men då tränger sig en annan fråga på.

Om detta med ägandet och det stora bankkapitalet är en så brännande fråga för människorna – varför kommer det från den socialdemokratiska riksdagsgruppen aldrig några krav eller förslag i denna fråga? Varför driver ingen kravet på löntagarfonder? Varför vill ingen gripa in mot Wallenbergimperiet? Varför vill ingen kräva förstatligande av de stora affärsbankerna, som är finanskapitalets flaggskepp? Är det här med löntagarfonder och ekonomisk demokrati bara fraser och paroller – sådant som skall skapa stämning på kongresserna? Eller varför är det annars så mycket tal om det ute på fältet och

så tyst här i kammaren?

Kanske finns det någon ursäkt för denna tystnad i dessa brännande maktfrågor från den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Det kanske finns taktiska skäl till tystnaden. Det är ingen skam att ha en taktik. Och när det gäller att hålla själva diskussionen levande på det parlamentariska planet, behöver socialdemokraternas ledande män ju inte bekymra sig – den saken sköter vi kommunister om; vi är pålitliga i det stycket. Och vi är givetvis smickrade över att socialdemokraterna visar oss det förtroendet att vi får sköta den diskussionen ensamma.

Men om ni nu av taktiska skäl vill vara återhållsamma i den här frågan – så behöver ni väl ändå inte gång på gång skriva ihop er med de borgerliga för att avslå kraven på banknationalisering! Det står ju rent ut i utskottets enhälliga betänkande att insynen i bankerna är tillräcklig och att allt är bra som det är.

Att de borgerliga tycker så är naturligt – de sitter här i riksdagen just för att de bl. a. skall tycka sådant. Om det är inte mycket att säga.

Men om de socialdemokratiska ledamöterna skriver ihop sig med moderater och folkpartister, då kan man bara tolka detta så att den socialdemokratiska gruppen här i riksdagen står på en borgerlig ståndpunkt, att den tycker att de stora privatbankerna för alltid skall förbli i privat ägo. För om ni inte hade delat den borgerliga ståndpunkten, så hade ni ju kunnat avslå vpk:s motion med en annan motivering, en egen, socialdemokratisk motivering. Men det har ni år efter år underlåtit att göra. Ni har gått fram hand i hand med folkpartister och moderater. Och till råga på allt skickar ni upp en folkpartist att försvara er ståndpunkt på utskottets vägnar gentemot oss! Jag tror faktiskt att folk ute i arbetarrörelsen har mycket svårt att förstå varför ni gör på det här sättet gång efter annan.

Låt oss göra ett antagande. Antag, att de båda arbetarpartierna den 16 september tillsammans uppnår majoritet i riksdagen. Vi får då en ny regering.

Vad händer då? Skall någon del av de stora maktfrågorna aktualiseras? Eller är dessa gemensamma skrivningar med de borgerliga och valet i dag av en folkpartist som talesman för de tre borgerliga partierna och socialdemokraterna i näringsutskottet förebud för något annat – skall det kanske bli samverkan eller koalitioner med något parti utanför arbetarrörelsen?

Ernst Wigforss sade en gång, att den socialdemokratiska rörelsen mitt i alla dagliga och taktiska dispositioner ändå alltid fasthållit vid tanken på en grundläggande samhällsomvandling som sitt övergripande mål. Jag är benägen att tro att Wigforss kanske hade illusioner om sitt parti på den punkten. Men om detta ändå är vad människorna ute i fackföreningsrörelsen och ute i det socialdemokratiska partiets led faktiskt hoppas och tror, då måste man säga att den socialdemokratiska riksdagsgruppens sätt att i dag göra gemensam sak med de borgerliga i den här frågan är definitivt skadlig för arbetarrörelsens inre och yttre trovärdighet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionen.

Torsdagen den
29 mars 1979

*Förstatligande av
banker och försäkringsbolag*

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Hur vill vi att vår ekonomi skall fungera? Är det få eller är det många som skall fatta besluten? Om vi svarar många, skall vi då inte ha flera banker och flera försäkringsbolag som konkurrerar?

Skall vi låta konsumenterna välja var de vill låna eller sätta in pengar och var de vill försäkra? Eller skall staten en gång för alla göra det valet åt konsumenterna? Om vi vill låta konsumenterna bestämma, skall vi då inte ha flera försäkringsbolag och flera banker som konkurrerar med varandra?

Tror vi att vi når effektivitet när det på ett område bara finns en enda stor organisation eller ett enda stort företag? Om vi inte tror det, skall vi då ha flera försäkringsbolag och flera banker som konkurrerar med varandra?

Vem tror vi avgör bäst om ett småföretag skall ha en kredit eller inte, den lokale bankkamrern på t. ex. sparbanken i konkurrens med andra banker – den lokale bankkamrern som vet att om han gör en dålig bedömning så kommer andra att försöka göra bättre bedömningar – eller den ensamme statsbankiren? Om vi tror att det är den lokale bankkamrern, måste vi också ha flera banker i konkurrens med varandra.

Tror vi att konsumenternas intressen bäst tillgodoses om flera får konkurrera eller om det finns ett enda företag i branschen som vet att det har 100 % av marknaden? Om vi tror att konkurrensen är bättre, då skall vi naturligtvis säga nej till de två kommunistpartiernas krav på socialisering av bank- och försäkringsväsendet och därmed bifalla näringsutskottets förslag.

Nu är det ju så att det finns betydande nackdelar och problem när det gäller kreditmarknaden. I ett läge då staten i allt högre grad tar på sig de risker bankerna tidigare tog, får bankerna ovanligt stora vinster. Vi har i dag ganska liten konkurrens mellan bankerna på grund av det nära samarbete som finns mellan dem. Men detta skulle kräva en utveckling av motsatt slag mot den Alf Lövenborg och Jörn Svensson begär, nämligen mera konkurrens mellan fristående banker och inte mindre.

När det gäller bank- och försäkringsväsendet agerar de enskilda företagen inom ganska snäva gränser. Vi har bank- och försäkringsinspektionen, och det är ändå till slut staten som bestämmer om kreditväsendet.

Dessutom finns en konkurrens som är mycket effektiv mellan olika typer av företag. På försäkringssidan har vi Folksam, och inom bankväsendet har vi den statliga PKbanken och sparbanksrörelsen, vilka erbjuder alternativ och ständigt garanterar en konkurrens. Detta talar starkt för att vi skall behålla ett system som innebär att flera fristående företag, banker och försäkringsbolag får försöka tillfredsställa konsumenternas önsknings. Det talar inte för att vi skapar nya monopol under statens beskydd. Det är trots allt bättre när konsumenterna styr än när ett antal statliga tjänstemän får alltmera makt.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vid en föreläsning i klassisk nationalekonomi i något brittiskt universitet i slutet av 1800-talet skulle man möjligen ha kunnat uppfatta Olle Wästbergs bild av den svenska finansvärlden såsom trovärdig. Jag har litet

svårt, måste jag säga, att instämma i denna liberala bild. Den går ut på att när tre storbanker, tre finansgrupper, kontrollerar nästan allt som är värt att kontrollera inom svensk industri och bland svenska börsnoterade företag, så beskrivs detta som att konsumenterna styr. När Wallenberg exporterar miljarder av kapital ut över landets gränser, då är det konsumenterna som har styrt det. När de stora industrierna ramlar, industrikrisen breder ut sig och försänker hela bygder i ekonomisk förslumning på grund av bankernas investeringspolitik och strukturpolitik, då är det konsumenternas fria val som har bestämt det. Kommentarer är enligt min mening överflödiga, och jag skall inte syssla så mycket med den liberala bilden. Den är som den är.

Men när vi nu har tagit del av denna liberala bild, denna uppmålning av det ideala tillstånd som råder med dessa tre finansgruppers herravälde över kreditväsendet i landet, då skulle jag vilja ställa en fråga till Olle Wästberg. Jag har ju begärt replik mot honom och jag måste debattera med honom, eftersom ingen socialdemokrat ännu kommit upp i debatten.

När ni diskuterade denna fråga i utskottet och valde en gemensam utskottstalesman, Olle Wästberg nämligen, var ni då överens om att det var denna argumentering, denna idealbild, denna drömbild av storfinansens Sverige som ni skulle måla upp? Var det även de socialdemokratiska ledamöternas i näringsutskottet bild av det hela? Var ni överens om att det var så här ni skulle polemisera emot oss?

Om ni inte var överens om detta, hur kom det sig då att ni över huvud taget skrev under samma formuleringar i motiveringen för avslag på vår motion om förstatligande av bankerna?

Varför skilde ni er inte åt, om ni hade olika syn och olika motiveringar? Det kunde ni ha haft. Det fanns alla möjligheter, men ni hade exakt samma motivering. Och denna går ut på att saker och ting är bra som de är. Den insyn som finns från statens sida fungerar fullt tillfredsställande. Vi behöver inte göra någonting. Var det dessutom så att den ideologiska bilden av konsumentdemokrati som påstås styra Wallenbergs storbanker också accepterades av de socialdemokratiska ledamöterna? Jag vet inte om någon socialdemokrat tänker yttra sig i den frågan, men det skulle vara intressant att höra Olle Wästbergs version av diskussionen i näringsutskottet. Var moderaterna, centern, folkpartiet och socialdemokraterna verkligen så här rörande överens? Då må jag säga att det inte står bra till i svensk arbetarrörelse.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Att ägandet av bankerna skulle vara ett uttryck för folkvilja och demokrati är ett överraskande resonemang – så naivt att det knappast skulle gå hem ens i Grönköping. Över huvud taget är Olle Wästbergs resonemang synnerligen grumligt.

Men detta är en principiell fråga. I Sverige har det under senare år förts en livlig debatt om hur man skall åstadkomma ekonomisk demokrati. Man har lanserat Meidnerfonder, löntagarfonder med det uttalade syftet. Och man kommer aldrig ifrån att bankväsendet är en hörnpelare för det svenska privatkapitalet, för storfinansens. Detta ekonomiska maktcentrum måste man

någon gång ta itu med om inte kampen mot storfinansen, kampen för demokrati, kampen för folkvilja skall vara bara en läpparnas bekännelse.

Vi har alltid haft två typer av regeringar, en som har kommit till genom allmänna val och som tror att den styr och en som har kommit till genom ägandet av stora produktionsmedel, banker och kreditinstitut. Den senare regeringen inte bara tror att den styr, den gör det i realiteten. Den styr över investeringar, produktion och sysselsättning. Bankerna är viktiga instrument, det kommer man inte undan genom att hänvisa till insyn och kontroll. Det handlar, Olle Wästberg, ytterst om makten och ägandet, om demokratin och folkviljan.

HUGO BENGTSSON (s):

Herr talman! Bara några ord i anledning av vad Alf Lövenborg och Jörn Svensson har sagt. De frågade var socialdemokraterna står i den här frågan.

Det är självfallet, säger vi, av allra största värde att statsmakterna skaffar sig insyn i och möjligheter till kontroll över både bank- och försäkringsväsendet. Det är möjligt, säger vi också, att de nuvarande affärsbankerna och försäkringsbolagen inte kommer att passa in i genomförandet av det vi eftersträvar – den ekonomiska demokratin. Det står som bekant, det känner herrarna säkert till, i vårt partiprogram: Kreditväsendet underordnas samhällets och medborgarnas intresse.

Det är riktigt, som Alf Lövenborg sade, att vi vid många tillfällen har diskuterat dessa frågor på våra partikongresser, senast på 1978 års partikongress. I anledning av motioner som då hade väckts gav vi partistyrelsen i uppdrag att utarbeta ett förslag till hur kreditväsendet kan ställas under samhällets kontroll.

Vi har alltså givit vår partistyrelse i uppdrag att utreda dessa frågor, och först efter det att vi har utrett dem mycket grundligt är vi beredda att ta slutgiltig ställning.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det borde kanske föga mig en smula att jag i den här typen av debatt – när det gäller Wallenbergimperiet och makten över storbankerna – äntligen lyckats provocera en socialdemokrat att gå upp. Men jag må ju också säga att det hade varit bättre för socialdemokraterna, åtminstone här i riksdagen, om Hugo Bengtsson inte gjort sitt inlägg. Den ståndpunkt som den socialdemokratiska riksdagsgruppen intar blev inte på något sätt klarare framställd genom detta.

Alla vet vi att det står i det socialdemokratiska partiprogrammet att bankväsendet skall underordnas samhället. Det står också en massa annat i programet. Det står att vi skall ha republik. Men vi vet ju hur det är med detta – det är ni också så rädda för att aktualisera. Där har ni i praktiken gått ifrån partiprogrammet och kan inte ens förmå er att rösta emot kvinnlig tronföljd här i riksdagen, så hänvisningen till partiprogrammet klingar väldigt ihåligt när ni agerar som ni gör då det gäller V/allenbergimperiet och den fråga som är

aktuell i dag. Det är ju inte bara att diskutera frågan vid kongresser. Det gäller att vilja göra någonting.

Och så kommer då Hugo Bengtsson med den klassiska kungliga svenska riksdagsmannens avvärjande fras: Först sedan vi utrett detta mycket grundligt är vi beredda att ta ställning. Hur skall jag tolka det? Har ni inte tagit ställning? Hugo Bengtsson säger att hans parti skall ta ställning först när detta utretts grundligt. Men i den första delen av anförandet hänvisade han till partiprogrammet, och av det fick man uppfattningen att ni tagit ställning. Om ni nu tagit ställning i partiprogrammet och sedan skall utreda mycket grundligt hur ni i framtiden skall ta ställning måste man dra slutsatsen att ni i framtiden måste inta en annan ställning än ni gjort i partiprogrammet.

Det är ju ingen logik i vad herr Bengtsson säger. Och vi måste ha klart besked: Var står svensk arbetarrörelse? Vi vet var dess kommunistiska del står – det har framgått klart av de här motionerna. Men vi vill ha reda på var dess socialdemokratiska del står. Är det partiprogrammet som gäller i fråga om kontroll över bankerna eller är det denna grundliga utredning som skall bli färdig någon gång i framtiden – kanske på samma sätt som socialiseringsutredningen under Brantings första ministär? Den utredningen blev aldrig färdig. Den har ännu inte blivit färdig. Är det detta utredningsresultat som skall gälla? Vi har ju inte tagit ställning, säger Hugo Bengtsson.

Men ni kan tydligen ta ställning i dag och skriva under samma avslagsyrkande och samma motivering som folkpartiet och moderaterna. Den ställningen har ni tagit. Jag frågar Hugo Bengtsson: Hur har ni kunnat ta den ställningen i dag?

ALF LÖVENBORG (apk) kort genmäle:

Herr talman! Det var med en rörande troskyldighet som Hugo Bengtsson talade om kontroll. Dessutom säger han att de först sedan de utrett frågan är beredda att ta slutlig ställning. Skall de nu utreda i 44 år till? Det är den fråga som man måste ställa sig.

Jag förmodar att vi inte kommer så särskilt mycket längre i den här debatten. Mellan oss och de borgerliga måste det naturligtvis finnas en avgörande ideologisk skillnad. De måste naturligtvis vara emot ett förstatligande. Arbetarrörelsen måste vara för. Från socialdemokratiskt håll bör man rimligtvis också stå på mycket långt avstånd från den borgerliga uppfattningen i de här frågorna. Jag tycker också att s-kongresserna vittnar om det. Men det trista är att man inte vågar ta några praktiska steg i den riktning vi föreslår. I detta sammanhang har man nöjt sig med den mycket ytliga borgerliga skrivningen i betänkandet.

Det har ibland sagts att en nationalisering av bankväsendet skulle kosta sådana oerhörda resurser om man skulle gottgöra de tidigare ägarna. Jag skulle vilja utveckla resonemanget och säga: Detta övertagande borde ske utan vederlag eftersom bankerna tjänat så orimligt mycket pengar på bankväsendet under årens lopp. Men även om man skulle räkna med ett vederlag i fråga om inlösen så gäller det inte några oöverkomliga resurser.

Jag vill för begrundan förmedla Gunnar Strängs uppskattning, citerad ur

SAP:s kongress protokoll från 1975. Han säger på tal om just den frågan: "Det kostar naturligtvis också litet grand att socialisera. Finansministern får i så fall plocka fram 3 miljarder åt de nuvarande ägarna. Så mycket kostar det ungefär. Jag har en känsla av att dessa miljarder kan användas på ett vettigare sätt, när man ändå har en så effektiv kontroll över bankernas verksamhet med det förslag jag har skisserat."

Det var hans slutsats. Men jag tror ändå att man står ut med 3 miljarder, när man lever i ett samhälle som har råd att kosta på 15 miljarder till militären varje år och långt över 60 miljarder under en femårsperiod.

Men det avgörande i detta sammanhang är att det handlar om en åtgärd för att förstärka demokratin och folkviljan och att ta steg i den riktning som man i principiella deklARATIONER ofta brukar använda sig av.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag begär inte att riksdagens kommunister skall instämna i några liberala bilder av dagens verklighet. Jörn Svensson säger att bankerna lägger ner företag och bygder. Men i själva verket är det ju så att bankerna, på grund av gällande lagstiftning, inte får rädda företag på fallrepet eller sysselsättning i bygder i kläm. Det har staten bestämt. Samma stat som Jörn Svensson vill skall äga alla banker har i dag satt regler för bankerna som gör att de inte får ta mer än mycket små risker. Det är delvis ett av problemen på dagens kapitalmarknad.

Jag målar inte upp någon drömbild av hur det fungerar i dag när det gäller banker och försäkringsbolag. Vi har delvis för liten konkurrens, och vi har alldeles för stor ägarkoncentration, framför allt för bankerna. Det gäller inte alla banker – Handelsbanken ägs som bekant till mycket stor del av sina egna anställda. Men vi har generellt sett alltför stor ägarkoncentration.

Vad är bästa sättet att komma åt den maktkoncentrationen? Är det att försöka sprida ägandet eller att se till att vi bara får en enda ägare – staten – för alla banker? Går vi den vägen – att socialisera hela klabbet – då har vi inte brutit dagens maktkoncentration. Vi har bara bytt den mot en ny.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! En diskussion med Olle Wästberg i Stockholm är inte det mest väsentliga för mig i denna debatt. Det känns litet främmande för mig att diskutera utifrån premissen att Olle Wästberg och utskottsmajoriteten företräder ståndpunkten att man bör sprida ägandet. Visst har jag hört mycket tal från de borgerliga om vikten att sprida ägandet, och det har låtit väldigt trevligt. Men jag visste faktiskt inte att Wallenberggruppen och de två övriga stora finansgrupperna, som behärskar större delen av den svenska industrin, sysslade med att sprida ägandet. Jag har faktiskt uppfattat att det var precis tvärtom, eftersom koncentrationsgraden i det svenska näringslivet och bankväsendet kraftigt har ökat under hela efterkrigstiden. Jag tror inte att storbankerna sysslar med sådant som att sprida ägandet.

Låt mig då vända mig till den mest intressanta parten i detta sammanhang, som är företrädarna här i riksdagen för den socialdemokratiska delen av

arbetarrörelsen. Ni har i detta ärende, som i flera liknande ärenden där den privata maktstrukturen i samhället har stått under debatt, skrivit ihop er med de borgerliga och framträtt med samma politiska motiveringar som de. Det är detta som är det allvarliga problemet. Varför? Jo, därför att ute bland människorna – ute i fackföreningsrörelsen, bland ert eget partifolk, på era egna distriktkongresser och nationella kongresser – börjar man vakna till liv under trycket av den ekonomiska krisen. Människorna ser vilket samhälle de lever i, och de drar slutsatser om de maktförhållanden som råder. För hela arbetarrörelsen, också för dess socialdemokratiska del, är det oerhört viktigt att de som leder denna politiskt, de som företräder arbetarrörelsen i riksdagen, motsvarar dessa människors förväntningar. Bara då kan det av dem bli en stark rörelse för en omvandling av det här samhället.

Men jag vill säga att ni tjänar icke det syftet genom att på detta sätt gång på gång skriva ihop er med de borgerliga och sedan gå upp här och hänvisa till era partiprogram, som på den här punkten står i skarpaste motsättning till det ställningstagande som ni gjort här i dag och som ni gjorde häromveckan, när vi hade samma diskussion om nationalisering av Wallenbergimperiet. Att bete sig på det sättet är farligt för svensk arbetarrörelsens ideologiska profil, för dess förmåga att fånga människorna och att mobilisera de radikala strömningar som finns ute bland de arbetande. Det skapar en dubbeltydighet som gör människorna misstänksamma. Det skapar en oklarhet som är till nackdel för den valkamp som förestår. Det ansvaret tar ni när ni agerar på detta sätt.

Så länge ni är oklara på den här punkten, så länge ni inte vågar tala rent språk utan vacklar genom att ute på fältet säga en sak och i riksdagen skriva ihop er med de borgerliga, så länge det sker kommer ni också att lyckas hålla tillbaka den folkrörelse som finns. Och då händer icke det som Ernst Wigforss, er store moderne ideolog, betraktade som arbetarrörelsens mål och slutpunkt.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 1490 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg samt nr 1642 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 31 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 1490 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg samt nr 1642 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Förstatligande av
banker och försäkringsbolag*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 273
Nej - 15

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 761 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg samt nr 1642 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 31 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 761 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg samt nr 1642 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 275
Nej - 15

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 761 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 31 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 761 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 275
Nej - 15

Torsdagen den
29 mars 1979

Föredrogs socialutskottets betänkande 1978/79:27 med anledning av i propositionen 1978/79:100 gjorda framställningar inom socialdepartementets verksamhetsområde såvitt gäller hälso- och sjukvård m. m. jämte motioner.

*Hälso- och sjuk-
vård m. m.*

FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 1 (Socialstyrelsen)

Regeringen hade i propositionen 1978/79:100 bil. 8 (socialdepartementet) under punkten E 1 (s. 76–79) föreslagit riksdagen att till Socialstyrelsen för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 98 638 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1978/79:224 av Ulla Ekelund (c), 1978/79:433 av Ingrid Sundberg (m), 1978/79:714 av Gunnar Biörck i Värmdö (m), 1978/79:883 av Gunnel Jonäng (c), 1978/79:1252 av Margareta Andrén (fp) och Elver Jonsson (fp) samt 1978/79:1842 av Ingrid Sundberg (m) och Allan Åkerlind (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att lekmedelrådet upphörde.

Utskottet hemställde

1. beträffande vattenfluoridering att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:224,
2. beträffande redovisning av väntetider för specialistvård m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:433,
3. beträffande årliga verksamhetsberättelser av klinikcheferna m. fl. vid sjukhusen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:714,
4. beträffande fosterskador orsakade av alkoholbruk att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:883 och motionen 1978/79:1252,
5. beträffande socialstyrelsens lekmedelråd att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1842,
6. att riksdagen till Socialstyrelsen för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 98 638 000 kr.

Reservation hade avgivits

1. beträffande socialstyrelsens lekmedelråd av Karl Leuchovius (m) och

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Hälso- och sjuk-
vård m. m.*

Blenda Littmarck (m) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1842 hos regeringen begärde att lekmiljörådet upphörde.

Punkten 7 (Allmän hälsokontroll)

Regeringen hade under punkten F 1 (s. 106 och 107) föreslagit riksdagen att till Allmän hälsokontroll för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 1 729 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:201 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen beslutade att hos regeringen begära förslag om nödvändiga åtgärder för att under hälsomyndighets ansvar inrätta mottagningar för mammografiundersökning i alla län och att därvid frågan om statsbidragsgivning beaktades, och

1978/79:362 av Märta Fredrikson m. fl. (c).

Utskottet hemställde

1. beträffande verksamhet med mammografi att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:201,

2. beträffande tidig diagnos av grön starr att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:362,

3. att riksdagen till Allmän hälsokontroll för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 1 729 000 kr.

Punkten 8 (Hälsovårdsupplysning)

Regeringen hade under punkten F 3 (s. 108–110) föreslagit riksdagen att till Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 12 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:718 av Inga Lantz m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 3) hemställts att riksdagen med ändring i propositionen 1978/79:100 beslutade att under Socialdepartementet F 3 Hälsovårdsupplysning anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 182 000 kr. förhöjt belopp avseende insatser inom sexual- och samlevnadsfrågor,

1978/79:1267 av Ella Johnsson (c) och Sonja Fredgardh (c),

1978/79:1826 av Gunnel Jonäng (c),

1978/79:1835 av Martin Olsson (c) och Olle Eriksson (c) samt

1978/79:1839 av Gunde Raneskog (c) och Allan Åkerlind (m).

Utskottet hemställde

1. beträffande ökad information för förbättrad friskvård att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1267,

2. beträffande vissa frågor rörande informationen om tobakens skadeverkningar att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1826 och motionen

1978/79:1839,

3. att riksdagen med bifall till regeringens förslag samt med avslag på motionen 1978/79:718, yrkandet 3, och motionen 1978/79:1835 till Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 12 000 000 kr.

Punkten 14 (Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m.)

Regeringen hade under punkten G 11 (s. 144–146) föreslagit riksdagen att till Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 3 018 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1978/79:718 av Inga Lantz m. fl. (vpk), vari såvitt här var i fråga hemställt att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna att preventivmedelsrådgivningen borde byggas ut både kvantitativt och kvalitativt, bl. a. innebärande en intensifierad utbildning av och information till de personalgrupper som berördes.

2. hos regeringen anhålla om åtgärder för att utöka den uppsökande verksamheten inom preventivmedelsrådgivning och födelsekontroll så att bl. a. de s. k. riskgrupperna kunde nås.

Utskottet hemställde

1. beträffande preventivmedelsrådgivningen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:718, yrkandena 1 och 2,

2. att riksdagen till Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 3 018 000 kr.

Punkterna 16 och 25 (Driftkostnader för beredskapslagring av läkemedel m. m. och Beredskapslagring av läkemedel m. m.)

Regeringen hade under punkten H 7 (s. 158 och 159) föreslagit riksdagen att till Driftkostnader för beredskapslagring av läkemedel m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 15 170 000 kr.

Vidare hade regeringen under punkten VIII 1 (s. 227 och 228) föreslagit riksdagen att till Beredskapslagring av läkemedel m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett investeringsanslag av 25 774 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1978/79:601 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt här var i fråga (yrkandena 1 och 2) hemställt

1. att riksdagen till Beredskapslagring av läkemedel m. m. (socialdepartementet) anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 7 800 000 kr. förhöjt investeringsanslag av 33 574 000 kr.,

2. att riksdagen till Driftkostnader för beredskapslagring av läkemedel m. m. (socialdepartementet) anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 200 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 15 370 000 kr.

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Hälso- och sjuk-
vård m. m.*

Torsdagen den
29 mars 1979

Hälsa- och sjuk-
vård m. m.

Utskottet hemställde

i punkten 16

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:601, yrkandet 2, till Driftkostnader för beredskapslagring av läkemedel m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 15 170 000 kr.,

i punkten 25

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:601, yrkandet 1, till Beredskapslagring av läkemedel m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett investeringsanslag av 25 774 000 kr.

Reservation hade avgivits

2. beträffande medelsanvisningarna såvitt avsåg medel för beredskapslagring av sjukvårdsmateriel av förbrukningskaraktär av Göran Karlsson, Evert Svensson, Anna-Greta Skantz, John Johnsson, Ivar Nordberg, Kjell Nilsson och Sven-Gösta Signell (samtliga s) som ansett

dels att utskottet vid punkten 16 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:601, yrkandet 2, och med anledning av regeringens förslag till Beredskapslagring av läkemedel m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett investeringsanslag av 33 574 000 kr.

dels att utskottet vid punkten 25 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:601, yrkandet 1, och med anledning av regeringens förslag till Beredskapslagring av läkemedel m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett investeringsanslag av 33 574 000 kr.

Punkten 18 (Äldresjukvård m. m.)

I denna punkt hade behandlats motionerna

1978/79:261 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställde att initiativ togs till en försöksverksamhet med sex timmars arbetsdag/30 timmars arbetsvecka med lönekomensation inom långtidsvården och att staten svarade för kostnaderna för lönekomensationen,

1978/79:515 av Olof Palme m. fl. (s), såvitt här var i fråga (yrkandena 2, 3 och 4),

1978/79:1639 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt här var i fråga hemställts att riksdagen beslutade

3. att hos regeringen hemställa om åtgärder för 6 000 nya tjänster inom sjukvården,

4. att hos regeringen hemställa om åtgärder för 5 000 nya tjänster inom äldreomsorgen, och

1978/79:1847 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt här var i fråga (yrkandet 3) hemställts att riksdagen beslutade att hos regeringen anhålla om

åtgärder för att öka antalet platser inom långtidsvården med 10 000 inom en femårsperiod.

Utskottet hemställde

1. beträffande ett handlingsprogram för utbyggnad av långtidssjukvården m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:515 yrkandena 2, 3 och 4,
2. beträffande åtgärder för ökning av antalet vårdplatser inom långtidssjukvården att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1847 yrkandet 3,
3. beträffande åtgärder för tillskapande av nya tjänster inom sjukvården m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1639 yrkandena 3 och 4,
4. beträffande rekryteringen av personal till långtidssjukvården att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:261.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande beträffande ett handlingsprogram för utbyggnad av långtidssjukvården m. m. av Göran Karlsson, Evert Svensson, Anna-Greta Skantz, John Johnsson, Ivar Nordberg, Kjell Nilsson och Sven-Gösta Signell (samtliga s).

ANNA-GRETA SKANTZ (s):

Herr talman! Vid 1977 och 1978 års riksmöten har vi lagt fram motioner om ett utbyggnadsprogram för långtidssjukvården. Dessa förslag har haft som främsta syfte att de äldre skall kunna känna trygghet inför långtidsvården och mötas av medmänsklighet i vårdsituationen.

Vi vet att ca 10 000 patienter i dag väntar på plats i långtidssjukvården.

Vi vet också att det behövs mer personal på de sjukhem för långtidssjukvården som redan finns.

Vi vet att det behövs ökade insatser för hemsjukvård och social hemhjälp.

Vi vet att de äldre och deras anhöriga känner oro för att stå utan tillräckliga vårdmöjligheter.

Vi vet att de äldre blir allt fler och att vårdbehoven därmed ökar.

Vi beklagar att man från den borgerliga riksdagsmajoritetens sida inte kunnat ge sitt stöd åt ett socialdemokratiskt förslag, vilket skulle ha varit till gagn för de äldre.

Vi har i år för tredje gången upprepat vår motion med förslag om att staten mer aktivt skulle medverka till att den planerade utbyggnaden kommer till stånd. Detta skulle ske genom att staten och sjukvårdshuvudmännen gemensamt tog ansvaret för en plan med innehållet att ca 10 000 nya platser inom långtidssjukvården skulle tillkomma under en femårsperiod.

Planen skulle också innefatta en personalökning på ca 15 000 tjänster. Denna personalökning skulle göra det möjligt att parallellt med utbyggnaden av vårdplatsantalet väsentligt höja personaltäteten för vårdpersonalen i långtidssjukvården. Staten skulle genom ett direkt ekonomiskt stöd bidra till planens uppfyllande. I våra budgetalternativ har vi också avsatt medel

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Hälso- och sjuk-
vård m. m.*

Torsdagen den
29 mars 1979

*Hälso- och sjuk-
vård m. m.*

härför.

Som jag har sagt tidigare har vi vid de två senaste riksmötena inte haft någon framgång med våra förslag. De har avslagits av den borgerliga majoriteten.

I år däremot kan vi konstatera att regeringen gett oss rätt i vår ståndpunkt att det behövs särskilda insatser, utöver de generella bidragen till landstingen, för att man skall kunna klara långtidssjukvårdens utbyggnad. Det belopp som avsatts är också ungefär lika stort som det vi yrkat skulle anvisas över statsbudgeten.

Vi har därför ansett att vi i detta sammanhang kan tillstyrka utskottets förslag även om i regeringens uppgörelse med sjukvårdshuvudmännen bl. a. saknas den viktiga del i vårt förslag som en personalförstärkning i den befintliga vården utgör.

I det här sammanhanget kan jag emellertid inte underlåta att peka på de borgerliga partiernas agerande, eller snarare brist på agerande, i den här frågan.

I sitt svar till Ingegerd Troedsson den 16 mars på en fråga om utbyggnaden av långvården sade socialministern bl. a. att

”den faktiska utbyggnaden av långtidssjukvården har blivit betydligt lägre än vad som framgått av sjukvårdshuvudmännens planer. Platstillskottet under åren 1974–1977 har varit i genomsnitt ca 1 400 platser per år. För år 1977 var tillskottet så lågt som 919 platser.

Utvecklingen har således visat att särskilda åtgärder behöver vidtas för att skapa garantier för att en ökad utbyggnadstakt för långtidssjukvården verkligen kommer till stånd.”

Av den debatt som följde framgick att Ingegerd Troedsson hade en annan och mer optimistisk uppfattning om utbyggnadstakten. Hon yttrade nämligen följande: ”Det är riktigt att vi 1977 bara fick ett tillskott på drygt 900 platser, men förra året fick vi ett tillskott på 2 300 platser.”

En studie som gjorts beträffande drygt hälften av landstingens vårdplats-utbyggnad och där siffrorna räknats upp till riksnivå visar, att det tillkom ca 1 200 platser under 1978. Ingegerd Troedssons påstående är alltså felaktigt, och hon har inget underlag för uppgiften om ett tillskott på 2 300 platser.

Den oroande utvecklingen när det gäller utbyggnaden av långvården pekade vi på redan i vår motion 1976/77:270, som väcktes i januari 1977. Vi krävde där omedelbara åtgärder för en kraftig utbyggnad och föreslog ett handlingsprogram för långtidssjukvården under åren 1978–1982, ett utbyggnadsprogram på ca 10 000 platser för långtidssjukvården.

Av de uppgifter som socialministern lämnade här i kammaren den 16 mars i år framgår det helt klart att de borgerligas agerande varit till nackdel för de äldre och deras anhöriga. Det har lett till en fullständigt onödig försening på flera år – minst två förlorade år. Redan i januari månad 1977 insåg vi alltså det allvarliga i situationen, medan de borgerliga oroade sig för utvecklingen först i mars 1979.

Enligt vår uppfattning är utbyggnaden av långtidsvården en av de viktigaste frågorna i dagens hälso- och sjukvårdspolitik. Det är därför som vi

år efter år upprepat våra krav. Efter det att vi upprepat dem i tre år vann vi gehör för dem.

Jag vill också göra några kommentarer till vår reservation 2, som gäller anslagen Driftkostnader för beredskapslagring av läkemedel m. m. och Beredskapslagring av läkemedel m. m.

Ett viktigt led i 1977 års försvarsbeslut var, som vi socialdemokrater såg det, att det inte bara skulle omfatta de så att säga traditionella delarna av totalförsvaret, dvs. militärt försvar och civilförsvaret, utan att det vidgades till att omfatta även övriga delar av totalförsvaret. En väsentlig bit var då också inte bara att innefatta sjukvården i den rullande planeringen, utan att även ge den ökade ekonomiska resurser.

Vi har sedan länge gjort åtaganden bl. a. när det gäller beredskapslagring av läkemedel. Men däremot har praktiskt taget inget skett i den minst lika viktiga frågan om att beredskapslagra förbrukningsmateriel för sjukvården. Det nuvarande läget motsvarar bara 5 % av det mål som satts upp. Det är väsentligt lägre än t. ex. för läkemedel – ca 50 % – samt för sera och vacciner, där målet är 70 %.

I försvarspropositionen 1976/77:74 ville regeringen inte ta ställning, eftersom det pågick en utredning inom socialstyrelsen. Förra året ansåg socialstyrelsen det betydelsefullt att få påbörja en uppbyggnad av lagret, och då var också regeringen något mer positiv och kunde tänka sig en viss omprioritering. Men inget tycks ha skett i den vägen.

I år har regeringen hittat en ny undanflykt – nu skall man förhandla med huvudmännen för sjukvården om kostnadsfördelningen. Inte ens tanken att kunna göra en överföring inom anslaget finns kvar. Vi har sett detta som en fortsatt nonchalans mot försvarsbeslutet och har därför föreslagit att 8 milj. kr. skall användas för en påbörjad beredskapslagring. Det är också ett uttryck för den annorlunda avvägning inom försvarspolitiken som vi redovisat i vår försvarspolitiska motion.

I sak ger oss också utskottsmajoriteten rätt i att nu måste något ske. Man avvisar därmed den koppling som regeringen gjort till förhandlingarna med landstingen. Men då borde man också ha kunnat ta steget fullt ut och biträda vår motion. Då kan socialstyrelsen, utan att inskränka på beredskapslagringen av läkemedel, påbörja arbetet med att bygga upp ett beredskapslager för förbrukningsmateriel.

Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationen 2.

Till sist vill jag redovisa socialdemokratins principiella syn på motionen 433 av Ingrid Sundberg som behandlas i detta betänkande. I denna motion tas frågan om väntetiderna för specialistvård m. m. upp.

I motionen framhålls bl. a. att det finns en stor grupp människor som måste avstå från arbete och vara sjukskrivna i väntan på behandling men som efter behandlingens genomförande beräknas bli fullt arbetsföra. Någon statistik över hur många som väntar på slutan vård och som under väntetiden är sjukskrivna finns inte, påpekas det vidare.

Motionären begär mot denna bakgrund återkommande redovisningar av väntetider för behandling och specialistvård och att därvid omfattningen av

de vårdsökandes sjukskrivning anges. Vidare begär motionären rekommendationer som skall syfta till att förkorta väntetiderna för sådana sjukskrivna som efter behandling och vård kan förväntas återgå till arbete.

Tankegången bakom denna motion är skrämmande, och det är glädjande att utskottet så klart säger ifrån att man inte kan ansluta sig till tanken på att personer som efter behandling och vård kan förväntas återgå till arbete särskilt skulle prioriteras för intagning i sluten vård. Motionärens motiv för denna särskilda prioritering är bl. a. att väntetiden och sysslolösheten som av många upplevs som besvärande skulle minska, men sedan heter det i motionen:

”Även från samhällsekonomisk synpunkt är det värdefullt att den sjuke så snart som möjligt kan återgå till arbetet och att belastningen på sjukförsäkringen minskar.”

Vilka konsekvenser skulle motionärens förslag få för t. ex. handikappade och pensionärer som inte har något förvärvsarbete? Hur långa skulle deras väntetider bli? Hur långa skulle väntetiderna bli för dem som har låg sjukpenning? Jag tänker då på låginkomsttagarna och på de hemarbetande. Och hur långa skulle väntetiderna bli för dem som inte har någon sjukpenning alls? Det gäller främst förtidspensionärer och ålderspensionärer.

Jag skulle kunna nämna många fler grupper som skulle drabbas väldigt hårt. Låt mig emellertid nämna en grupp – reumatikerna.

Reumakirurgiska operationer används mer och mer i syfte att motverka de svåra skador som uppstår hos de reumatiskt sjuka. Hand- och fotledskirurgiska ingrepp är verksamma medel i kampen att ge reumatpatienterna bästa möjliga rörelseförmåga. Många av dem har inget arbete att återvända till, men genom en operation kan livet bli drägligare för dem.

Väntetiderna är i dag långa, alltför långa. Men de skulle bli ännu längre med motionärens förslag.

Vi bör enligt socialdemokratisk uppfattning i stället inrikta oss på att öka resurserna på detta område. Vi vill inte att det på sjukhusen skall finnas människor som bara ligger där på grund av att de tillhör fel grupp, den icke prioriterade gruppen. För oss socialdemokrater är det en självklarhet att alla skall ha rätt till hälso- och sjukvård, och vi tar därför avstånd från de tankegångar som förs fram i motionen 433.

INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Först bara några ord med anledning av Anna-Greta Skantz referat av min motion.

Där vill jag bara till protokollet få antecknat att jag i motionen finner det självklart att medicinska skäl skall väga tyngst då prioritering görs. Jag är personligen nöjd med att utskottet säger: ”Beslut i detta hänseende måste självfallet huvudsakligen grunda sig på medicinska överväganden men även sociala faktorer kan beaktas. Läkarna har sålunda möjlighet att i det enskilda fallet ta hänsyn till om en lång sjukskrivningsperiod före intagningen kan komma att försämra förutsättningarna för återgång i arbetet efter behandling

och vård.”

Herr talman! Jag begärde ordet i huvudsak för att säga något om reservationen nr 1 som är fogad till socialutskottets betänkande, en reservation där det begärs att riksdagen skall besluta att lek miljörådet skall upphöra. Jag finner den reservationen berättigad.

Regeringen har lagt fram en proposition, nr 111, med förslag till åtgärder mot krångel och onödig byråkrati. Motionens och reservationens begäran om avskaffande av lek miljörådet skall ses som ett led i ett sådant strävande.

Vad har då lek miljörådet för funktion? I utskottets skrivning hänvisas till de uppgifter som rådet har alltsedan sin begynnelse. Men: alla de uppgifterna kan fullgöras av andra institutioner eller organisationer.

Uppgifterna nr 1 och nr 3, som enligt regeringsskrivelsen vid rådets tillkomst anger att ändamålsenligt lekmaterial tillverkas resp. att skydds- och säkerhetsaspekterna vid barns lek därvid tillgodoses, ligger inom konsumentverkets område och berör i hög grad produktsäkerheten. Ett resultat av det arbetet är den överenskommelse som träffats mellan å ena sidan konsumentverket och lek miljörådet och å andra sidan leksaksbranschen, om att upphöra med försäljning av krigsleksaker.

Den andra uppgiften för lek miljörådet, att goda lek miljöer skapas, är utomordentligt viktig, men den skall skötas, och sköts redan i dag, av bostadsstyrelsen.

För något år sedan lämnade ett par mycket kompetenta experter lek miljörådet och anställdes av bostadsstyrelsen, som nu, efter det tillskott som styrelsen får i år, kommer att ha fyra experter på lek miljö – utomordentligt skickliga, enligt vad jag har hört. Inte minst uppskattas de av alla de arkitekter som arbetar med anläggningar och som söker miljöförbättringsbidrag och där barnens miljö är en viktig och integrerande faktor. För dem är det värdefullt att ha tillgång till bostadsstyrelsens expertis. Nu har godkännandet av planer på miljöförbättringar lagts ut på länsbostadsnämnderna, och då har bostadsstyrelsen genom dessa experter svarat för att också länsbostadsnämnderna har fått utbildning på detta område. Men var finns det här lek miljörådet?

I socialstyrelsen söker man i årets petita för lek miljörådet bl. a. två vaktmästartjänster plus extra bevakning av lokalerna för 40 000 kr. Varför skall det tiotal tjänster som enligt utskottet finns på lek miljörådet behöva två vaktmästare? Till extra bevakning föreslår statsrådet också att 38 000 kr. skall beviljas. Men vad gör då de ca tio personer som enligt utskottets skrivning finns anställda där? Av petitan framgår att medel har begärts för övertid och vikariatspersonal, men detta har inte tagits upp i budgetpropositionen.

Samtliga arbetsuppgifter, utom att sprida upplysning om lekens betydelse för barns och ungdomars utveckling, fullgörs och bör fullgöras av andra och mer kompetenta instanser.

I den proposition om byråkrati, nr 111, som jag förut nämnde, säger föredraganden att byråkrati betyder krångel, formalism, paragrafrytteri och överhetsspråk – allt sådant som svenska folket ser som negativt.

Den typ av information som lek miljörådet här skulle kunna ge är en form av överhetsspråk som jag tror att de flesta föräldrar och andra som har med

barn att göra betackar sig för.

Nu säger utskottet: "Rådet vill stödja och inspirera barn och föräldrar och motverka det kommersiella tryck som familjen är utsatt för." Men det har man inte heller lyckats med.

Just nu är smurfar på modet. En smurf är en kommersiell och helt onyttig figur som blivit kolossalt populär. Den gör ingen skada – den är, som jag sade, ofarlig – och produktionen är rent kommersiellt inriktad. Lekomjörådet har inte lyckats stoppa den figuren – och det gör väl ingenting, tycker jag, att det finns smurfar i praktiskt taget varenda barnstuga och snart kanske också i varje hem.

Nej, herr talman! Att samhället skall värna om grupper som behöver stöd och skydd, vilket utskottet påpekar, är riktigt. Men det gör man inte genom att offra pengar på att låta vuxna människor leka i ett lekmiljöråd. Samhället måste ha rätt att för sådana satsningar kräva en rimlig valuta. Det anser inte reservanterna att samhället har fått i det här fallet, och de drar den enda rimliga konsekvensen av detta – föreslår att riksdagen begär att lekmiljörådet avskaffas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 1.

ANNA-GRETA SKANTZ (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är sällan det händer att en motionär nästan är nöjd med utskottets skrivning. Ingrid Sundberg citerar vad utskottet har sagt. Men det hon citerar är ju det avsnitt där vi berättar om hur man går till väga i dag när det gäller intagning i slutenvård. Den skrivning utskottet gjort innebär att vi klart tar avstånd från motionen. Vi skriver ju: "Den i motionen 1978/79:433 framförda tanken att personer som efter behandling och vård kan förväntas återgå till arbetet skulle särskilt prioriteras för intagning i slutenvård kan utskottet inte ansluta sig till med hänsyn till andra kategorier patienter, såsom exempelvis handikappade och pensionärer, som väntar på intagning."

Jag vill med detta citat bara säga att utskottets skrivning inte alls är positiv för motionen som Ingrid Sundberg vill göra gällande. Utskottet föreslår avslag, och vi har motiverat detta i den mening som jag läste upp.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Först vill jag ta upp vpk-motionen 201, som behandlas i betänkandet under rubriken Allmän hälsokontroll och som jag yrkar bifall till.

Den 20 mars – alltså under förra veckan – deltog jag i en av hälso- och sjukvårdsnämnden anordnad utbildningsdag om självundersökning för tidig upptäckt av bröstcancer. Deltagare var bl. a. skol- och distriktssköterskor. Det var en väl använd dag, och den styrkte min uppfattning att tidig upptäckt av brösttumörer är avgörande för behandlingsresultatet.

Bröstcancer är den vanligaste cancersjukdomen i Sverige och utgör en fjärdedel av all cancer hos kvinnor. Årligen insjuknar i vårt land nära 4 000 kvinnor i denna sjukdom. Dödligheten är så hög som ca 40 %, vilket betyder att varje dag dör fyra kvinnor i denna sjukdom. Den högsta dödligheten

drabbar kvinnor i 40–50 års ålder; det är alltså kvinnor i produktiv ålder. Sjukdomen har en ökande frekvens.

F. n. upptäcks tumörer i 90 % av fallen av kvinnan själv. De tumörer som upptäcks på detta sätt är dock tyvärr ofta så avancerade att recidiv och dottertumörer uppträder inom relativt kort tid, med onödigt radikala kirurgiska ingrepp som följd. När man själv upptäckt en knöl är läget oftast akut, eftersom utvecklingen av tumören går allt snabbare. Men i 20 % av fallen missas tumören av läkaren vid en klinisk undersökning, vilket ytterligare fördröjer en behandling.

Trots den forskning som bedrivits känner man inte orsaken till sjukdomen, men man vet att det bland kvinnor finns vissa riskgrupper som drabbas oftare. Det gäller exempelvis kvinnor vilkas mödrar eller syskon har bröstcancer. Vidare är sjukdomen vanligare hos kvinnor i åldern 40 år och uppåt som inte fött barn.

De behandlingsmetoder som i dag används är kirurgi, strålbehandling, hormonbehandling och behandling med cytostatika. Ofta ingår flera av dessa behandlingsmetoder. Trots att en förfining av behandlingsmetoderna skett har man inte lyckats minska dödligheten. Inga nya behandlingsformer förväntas, då det enligt uppgift skulle ta ca 15 år att få fram resultat av nya behandlingsmetoder. Enligt experter vid cancerkliniken i Danderyd är det klart vederlagt att en tidigdiagnostik är det som ger bästa behandlingsresultatet. Därför är det nödvändigt att finna nya vägar för tidigdiagnostik. En väg som vpk föreslagit i motionen är utbyggnad av undersökningscentraler för mammografi.

Mammografi är inte en vanlig röntgen. Det är en form av röntgen som ställer höga krav på exakthet och detaljgranskning, och den kräver stor skärpa. Det berättas att den industrifilm som förut användes krävde högre stråldoser. Men i dag finns en speciell röntgenfilm och bildförstärkning som gör strålningen minimal, och riskerna för strålning finns inte längre vid användning av modern teknik. Strålningen vid mammografi är så liten, fyra gånger mindre än strålningen vid en vanlig skärmbildsundersökning. Den väger således lätt som argument även mot allmän hälsokontroll med mammografi.

Mammografi är också en billig metod som snabbt tjänas in med nedbringat antal vård dagar. Det är ekonomiskt med tanke på den långa rehabilitering som krävs efter behandling av bröstcancer. Förutom en operation som kräver 6–10 dagar och en strålbehandling som kan ta ytterligare 4–6 veckor krävs en årslång behandling med cytostatika vilket betyder låta sjukhusbesök. Dessutom krävs ofta rörelseträning, som helst skall övervakas av sjukgymnast, om patienten skall ha möjlighet att återgå till ett arbete. Ofta leder sjukdomen till omplacering eller förtidspensionering med ytterligare kostnader som följd.

Det finns i dag 50 mammografiapparater i landet. Det betyder en apparat på ca. 80 000 kvinnor, alltså helt otillräckligt. Men ändå har vår sjukvårdsminister på fullt allvar påstått att det inom samtliga landstingsområden faktiskt finns resurser för att utan dröjsmål ta emot kvinnor som söker för

Torsdagen den
29 mars 1979

*Hälso- och sjuk-
vård m. m.*

symtom i bröstet. Även om mammografi inte finns på alla platser i landet så kan alla kvinnor för vilka mammografi anses motiverad få en sådan undersökning genom remissförfarande. Om detta vore riktigt, hur förklarar man då att var femte patient med nyupptäckt bröstcancer som omhändertagits vid Radiumhemmet första halvåret 1977 tidigare konsulterat läkare för symtom som senare ledde till diagnosen bröstcancer?

Vi måste nu erkänna att bröstcancer är en folksjukdom bland kvinnor och att den måste behandlas som en sådan. Allt fler läkare är överens om att det behövs särskilda undersökningscentraler dit kvinnor som oroas över symtom kan gå utan dröjsmålet med remiss, som inte ger någon garanti. I dag finns ingen bättre metod för tidigdiagnos än mammografi, och vi menar att det nu är dags för handling.

Jag yrkar alltså bifall till motionen 201.

I föreliggande betänkande från socialutskottet finns ytterligare tre vpk-motioner, om äldrevården, som jag också tänker kommentera. Jag kan instämma i Anna-Greta Skantz beskrivning av åldringsvården, jag tycker bara att uppvaknandet har kommit litet sent.

Om man läser utskottets betänkande kan man konstatera att det nog inte finns något område som utretts och utreds så grundligt som åldrings- och långtidssjukvården – detta utan att det händer någonting konkret som förbättrat situationen på detta område. Ändå har man sedan länge varit medveten om det ökade antalet åldrande, som inte bara ökar totalt, utan det kommer också att ske en kraftig strukturförändring bland de äldre. Antalet riktigt gamla – de som är över 80 år – kommer att fortsätta öka, och öka mycket kraftigt, medan däremot antalet yngre åldringar – mellan 65 och 79 år – kommer att bli något färre fram till år 2000. Åldersförskjutningen mot allt fler äldre ställer ökade och andra krav på den direkta långtidssjukvården.

Även i utskottets utlåtande över motionen är det svårt att hitta någonting konkret. Man hänvisar till LKELP-rapporten om sjukvårdshuvudmännens planer för en sexårsperiod omfattande tiden fr. o. m. utgången av 1977 t. o. m. utgången av 1983. Enligt rapporten räknar sjukvårdshuvudmännen med att bygga ut den somatiska långtidssjukvården med ca 13 700 platser. Man "räknar med" – man ger alltså inget konkret besked.

Vidare förbereds utgivandet av en ny rapport, som skall avse tiden från utgången av år 1979 till utgången av år 1981. Av den rapporten kommer det att framgå – enligt av utskottet inhämtade preliminära uppgifter – att sjukvårdshuvudmännen "räknar med" att antalet vårdplatser i långtidssjukvården, vilka vid utgången av år 1978 preliminärt beräknats uppgå till drygt 43 000, skall öka från 44 900 till 46 600 under nämnda tvåårsperiod.

Utbyggnad av äldrevård och långtidsvård prioriteras av landstingskommunerna och kommunerna. Men i en överenskommelse mellan regeringen å ena sidan samt Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet å andra sidan om kommunernas ekonomi har man gjort upp om att en ökning av landstingskommunernas konsumtion och investeringar skall begränsas av samhällsekonomiska skäl.

Med vetskap om den dåliga ekonomin på den landstingskommunala sidan

är det svårt att tro på prioriteringen av äldrevården och långtidssjukvården, detta även om sjukvårdshuvudmännen lovats en ersättning från sjukförsäkringen med 170 miljoner per år under en tvåårsperiod för att, som det sägs, underlätta en utbyggnad av långtidssjukvården. Utskottet säger sig vara tillfreds med att Landstingsförbundet åtagit sig att "verka för" att sjukvårdshuvudmännen bygger ut vårdområdet med i genomsnitt 2 000 vårdplatser per år. Regeringen sägs dock inom kort lägga fram förslag för riksdagen med anledning av den överenskommelsen. Det är väl bara att hoppas att regeringens förslag blir mer konkret och inte består av så vaga löften som de i utskottsbetänkandet, där "räknar med" och "vill verka för" är det enda positiva.

Det räcker ju inte att sjukvårdshuvudmännen har ambitiösa planer, om de sedan av ekonomiska skäl anser sig inte kunna fullfölja planerna. Och det är ju vad som hittills hänt inom långtidsvården. Vpk anser det nödvändigt att staten svarar för en större andel av hela sjukvårdskostnaderna, om vi skall få en adekvat sjukvård.

Det behövs en radikal förändring av hela sjukvårdens uppbyggnad och inriktning. Det gäller inte minst äldrevården. Utvecklingen mot stora mastodontinstitutioner, där alla exklusiva specialiteter samlas och där löpandebandsprincipen genomförs för vården, måste brytas. Att skilja vård som i större utsträckning innebär omvårdnad från den högspecialiserade sjukvården, som i dag sker, slukar större delen av den ekonomiska satsningen. Det blir då långtidsvården som drabbas. Krasst konstateras att en plats på långtidsvården kostar bara hälften mot vad den kostar på ett akutsjukhus, och det tas som intäkt för att minska akutsjukvården. Att den lägre kostnaden inom långtidsvården bl. a. beror på lägre personaltäthet, överbeläggning, mindre benägenhet till ekonomisk satsning på tekniska hjälpmedel och förbrukningsartiklar glöms ofta bort. Långtidsvården har en från alla synpunkter dålig status, som inte torde bli bättre av den uppdelning sjukvårdshuvudmännen nu är inne på för att spara pengar.

Att det finns stora brister inom långtidssjukvården framgick av den debatt som följde efter den tragiska händelsen på Östra sjukhuset i Malmö. Det finns ingen anledning att upprepa den debatten, men klart är att med den befolkningsutveckling vi har i vårt land kommer vårdplatsbehovet både inom akutsjukvården och inom långvården att öka länge än. En utbyggnad är nödvändig.

Inom långvården kommer behovet att öka katastrofalt, om man väljer den linjen att man skall reducera akutvården. I dag är akutsjukvården de äldres viktigaste resurs när det gäller att förebygga behovet och slippa tvingas in på institutioner som bedriver s. k. kronisk vård, där man snabbt passiviserats och sjukvårdsbehovet ökar.

Men en utbyggnad fyller ingen funktion, om man inte kan rekrytera tillräckligt med personal, och det är dagens stora problem. Det problemet kan inte lösas, om inte arbetsförhållandena för de anställda radikalt förbättras både arbets- och utbildningsmässigt och i fråga om personaltätheten. Genom den dåliga status som ett arbete inom långvården har är personalbristen

påtaglig på alla nivåer – från läkare till sjukvårdsbiträden och ekonomipersonal.

Med detta följer att en ökad andel av de anställda saknar en adekvat utbildning för sina arbetsuppgifter. Det upplevs som otillfredsställande och påverkar ytterligare personalomsättningen. En personalrekrytering som har fullt jobb med att klara dag-för-dag-situationen är ingen bra ordning. Varje nyrekrytering kostar också mycket pengar, som borde användas på annat sätt och för annat ändamål.

Vänsterpartiet kommunisterna har i motionen 261 tagit upp en del av personalfrågan, nämligen en förkortning av arbetstiden. Utvecklingen av deltidarbete inom vårdsektorn och främst inom långtidsvården, med arbetstider som varierar från mycket kort deltid eller enstaka dagar i veckan till 99 % av full arbetstid, försvårar schemalaggnings- och arbetsbelastningen blir ojämn.

För att utvärdera vilken betydelse en allmän förkortning av arbetstiden inom sjukvården skulle få från rekryteringssynpunkt har vi föreslagit en försöksverksamhet med 6 timmar per dag eller 30-timmarsvecka. Försöksverksamheten bör göras där personalproblemen är svårast: inom långtidsvården. I försöksverksamheten medverkande personal måste erhålla kompensation i lönehänseende. Med hänsyn till statsmakternas engagemang i arbetsmarknadspolitiska frågor är det rimligt att staten svarar för lönekompensationen.

Utskottet har i den här delen nöjt sig med att hänvisa till VÅRD 77, gymnasieutredningen och utredningen om sjukvårdens inre organisation samt en förestående proposition. Men det tar lång tid innan förslag med anledning av en proposition – som ännu inte föreligger – kan påverka personalsituationen, som är akut. Åtgärder behövs redan nu.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till motionen 261 samt till motionerna 1847 och 1639 i berörda delar.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

KERSTI SWARTZ (fp):

Herr talman! I socialutskottets betänkande nr 27 behandlas socialdepartementets budget vad gäller bl. a. avsnitten E. Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m., F. Öppen hälso- och sjukvård, G. Undervisningssjukhus m. m., H. Övrig sjukvård m. m., K. Vissa åtgärder för handikappade, I. Statens allmänna fastighetsfond, V. Fonden för lånestöd samt VII. Fonden för beredskapslagring.

Utskottet är till så gott som alla delar enigt, vilket är mycket glädjande. Det har pågått och pågår allttjämt ett omfattande utredningsarbete inom hälso- och sjukvårdsområdet. Det är större eller mindre utredningar men alla viktiga. En del utredningar är klara, remissbehandlade och förslag kan väntas; andra är inte klara och avlämnade ännu – det framgår av utskottets behandling av motionerna. Vi hänvisar i många fall till pågående arbeten.

Det är stora och för människor väsentliga frågor som behandlas i detta betänkande. Jag vill särskilt uttrycka tillfredsställelse över den uppslutning vi har fått kring utbyggnaden av långvården.

Till betänkandet är fogade två reservationer, den första vid p. 1 Socialstyrelsen. Ulla Tillander kommer att närmare utveckla utskottsmajoritetens ställningstagande på den punkten.

Reservationen 2 gäller medelsanvisningen såvitt avser medel för beredskapslagring av sjukvårdsmateriel av förbrukningskaraktär.

Sjukvårdsberedskap när det gäller sjukvårdsmateriel av förbrukningskaraktär utreds inom socialstyrelsen. Utredningen väntas bli slutförd under detta år. Föredragande statsrådet har inte velat tillstyrka socialstyrelsens förslag, då hon avser föreslå regeringen att uppdra åt statens förhandlingsnämnd att ta upp förhandlingar med sjukvårdshuvudmännen om deras medverkan i den försvarsmedicinska materielberedskapen. Förhandlingsnämnden fick uppdraget den 8 mars i år.

Jag kan tillägga att ärendet har kommit en bit på väg. En försöksverksamhet avses komma till stånd, innebärande överenskommelse med vissa landsting om överlagring och omsättning av förbrukningsartiklar till en kostnad av 9 milj. kr. Det är ett led i strävandena att föra över beredskapslagringen till sjukvårdshuvudmännen. Jag nämner detta med anledning av vad Anna-Greta Skantz sade i sitt inledningsanförande.

Majoriteten i socialutskottet har anslutit sig till försvarsutskottets mening och tillstyrker budgetförslaget.

Låt mig sedan något kommentera Karin Nordlanders anförande. Mammografi är något som vi verkligen tar på allvar och som vi känner väldigt mycket för. Det är nödvändigt att vi får klarhet här, så att vi kan fortsätta att bygga ut undersökningsmöjligheterna. En försöksverksamhet har ägt rum i Östergötlands län, Gävleborgs län och Kopparbergs län. Här är det emellertid fråga om röntgenstrålning, och vi behöver ytterligare utvärdering. Vi vet att det inte är helt ofarligt.

Karin Nordlander nämnde också att det har kommit fram någonting nytt. Ja, jag har också hört talas om det. Detta bevisar, tycker jag, att det är nödvändigt att titta vidare på denna fråga som är så viktig.

Hälso- och sjukvårdsutredningen har att ta ställning till all förebyggande hälsovård. Frågan om mammografiundersökningar övervägs även där och kommer att få visst utrymme i utredningens förslag. Jag vill än en gång betona vikten av att vi inom en snar framtid verkligen får en erkänt säker metod som vi vågar satsa på och bygga ut så att den blir tillgänglig för alla.

När det gäller äldrevården lät det som om Karin Nordlander inte vågar räkna med att man kommer att bygga ut den så som framgår av betänkandet. Det är kanske svårt att bevisa att det skall ske som nu finns planerat. Då har man bara att lita till att vederbörande tror på vad man lovar. Framtiden kommer att visa hur resultatet blir.

Jag tycker ändå att det verkar som om alla, oavsett vilket parti vi tillhör, nu är eniga om att långvården måste prioriteras. Det är glädjande att Karin

Nordlander hoppas att regeringen skall göra mer än vad utskottets vaga uttalanden lovar. Jag tycker att utskottet har uttalat sig mycket positivt och att vi har samlats omkring ett bra beslut. Men ingen av oss blir väl annat än glad om det kan hända ännu mer.

Långvården har dålig status, har det sagts. Jag tror nog att det på sitt sätt är riktigt och att man i varje fall på många håll måste göra någonting åt personalens förhållanden för att det skall bli mer attraktivt att arbeta inom den vårdgrenen. Det som skisseras i vpk-motionen – kortare arbetstid och samma betalning, att staten går in och tar över en del utgifter – är en statsfinansiell fråga som inte är så särskilt liten. I det ekonomiska läge vi har i dag kan man knappast tänka på någonting sådant.

Samma sak gäller förslagen att öka personalen, även om man gärna skulle se att vi finge möjligheter att utöka personalen på det sätt som skisseras.

Herr talman! Majoriteten i socialutskottet hemställer att riksdagen bifaller budgetförslaget i de avsnitt som behandlas i detta betänkande och avslår reservationerna 1 och 2. Jag yrkar alltså bifall till hemställan i dess helhet och avslag på reservationerna.

KARIN NORDLANDER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag är glad över det som sägs här när det gäller mammografi, men jag förstår inte att man skulle behöva vänta så länge för att vara klar över vad det är fråga om. I Gävle har man ju hållit på sedan 1974, och där framgår det klart hur liten strålningsrisken egentligen är.

När det gäller äldrevården vill jag säga att hade man kunnat lita på politikerna, hade det väl inte sett ut som det gör i dag. Det finns många vittnesbörd om brister i sjukvården.

Elisabet Sjövall, läkare i Göteborg och välkänd för riksdagen, har i Läkartidningen i en debattartikel sagt att gamla människor utsätts för vanvård inom långvården. Låt oss öppet erkänna detta, säger hon vidare. Personalresurser och arbetsformer inom långvården leder till att sådant här sker dagligen. Elisabet Sjövall anser att alla gamla alltid är satta på undantag. Om de skall tillerkännas samma värde och rättigheter som de yngre, krävs aktiva insatser från dem som inte är så gamla.

En sjuksköterska från Eskilstuna sade i radions Öppen kanal med anledning av ett dödsfall, att enda sättet att få sjukvården att fungera är att satsa på mer personal i stället för att som nu banta ner personalen. Hon påpekar att politikerna sköter sjukvården som ett företag vilket som helst. Man tittar på utgifterna och konstaterar att 65 % går till lönekostnader. Så skär man ner personalen. Ett smart sätt att lägga upp budgeten – för politikerna.

Den här sjuksköterskan hävdar att landstinget skulle göra betydligt större besparingar om man i stället rekryterar mer personal och därigenom förkortar vårdtiderna, eftersom vården då också skulle bli bättre. Som det nu är drabbas både personal och patienter, och det beskriver hon som en vidrig situation. Varenda dag är det anställda som inte längre orkar, som säger upp sig, och det blir nya vakanser att fylla.

Ordföranden i sjukvårdsnämnden säger sig förstå att personalen i vissa lägen kan känna att det råder underbemanning. Men när det gäller akutvården är det svårt att på förhand veta något om behovet från dag till dag.

Han menar tydligen att personalbehovet kan beräknas efter ett genomsnittligt vårdbehov, inte efter det verkliga behovet.

Om dödsfallet, som han inte känner till, säger han att det har hänt att personalen prioriterat dåligt. Det är ju också många banala fall som kommer in på akuten, och han tror inte att situationen är så farlig. Personalen överdriver problemen.

Uttalandena kräver inga kommentarer, men de kräver ett snabbt handlande för att få till stånd förändringar. Personalfrågan är en av de avgörande frågorna.

ANNA-GRETA SKANTZ (s) kort genmäle:

Herr talman! Kersti Swartz gjorde några kommentarer till vår reservation 2. Jag vill säga att frågan om beredskapslagring av förbrukningsmateriel för sjukvården ännu är olöst. Vi ser mycket allvarligt på detta. Försvarskommittén har yttrat sig till socialutskottet i denna fråga och skriver:

”Försvarskommittén anser det vara angeläget att en beredskapslagring för sjukvårdsmateriel av förbrukningskaraktär påbörjas snarast. Det råder allvarliga brister inom området och frågan har nu hållits öppen under lång tid.”

Det är de borgerliga ledamöterna i försvarskommittén som har denna uppfattning. De socialdemokratiska ledamöterna har en helt annan uppfattning; de tillstyrker motionen.

Som jag sade i mitt anförande försöker regeringen komma med olika undanflykter. Den senaste är att man skall förhandla med sjukvårdshuvudmännen. Nu hörde vi att det skulle startas en försöksverksamhet. Det skulle vara intressant att veta hur denna försöksverksamhet skall gå till när det gäller lagring av sjukvårdsmateriel av förbrukningskaraktär. Skall man börja med viss materiel, eller skall försöksverksamheten bedrivas i vissa delar av landet, eller hur skall den läggas upp?

KERSTI SWARTZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Lindahl har talat om att det också för nästa års budget är tänkbart med en omDispositionering av de medel vi har, om det finns klara linjer att gå efter. Vi skulle då kunna få förfoga över medel till denna verksamhet. Man nonchalerar inte på något sätt detta, tvärtom.

Det besked jag har om försöksverksamheten är så pass nytt att jag bara kan säga till Anna-Greta Skantz att jag hoppas att vi snarast skall få besked om hur den skall byggas upp. Den skall väl inte ersätta förhandlingarna, utan det är fråga om ett försök. Det borde vara positivt även för Anna-Greta Skantz att få detta besked. Och jag hoppas, som sagt, att vi inom en snar framtid får ett fylligare besked.

Så till vad Karin Nordlander sade om mammografi.

Det är inte så länge sedan som det uttalades farhågor för strålningen. Man

är ännu inte absolut säker på att man kan lita på den här metoden, och jag tycker nog att vi måste se på detta med ett visst allvar. Men vi har all anledning att hoppas på att det kommer fram ofarliga eller mindre riskfyllda metoder.

Kan vi inte lita på att man vill bygga ut äldrevården? Jag tror att vi har all anledning att göra det nu, när alla är så eniga och när allt pekar på att vi alla försöker föra frågan framåt. Det gäller också för oss att vara observanta – långvården måste bli bättre.

Personalfrågan är naturligtvis ett stort problem, men jag tror inte att det bara gäller att få mer personal – det kan vara fråga om organisation och andra saker. Personalfrågan måste emellertid på något sätt lösas, och jag tror att vi även på det området är observanta och medvetna om att någonting måste ske.

ANNA-GRETA SKANTZ (s) kort genmäle:

Herr talman! Det blir allt intressantare. Regeringen är tydligen beredd att ändra uppfattning från det ena budgetåret till det andra. I den budget som vi just nu behandlar kan regeringen inte tänka sig en överföring inom anslaget. Men om statsrådet ändrar sig tills vi får en ny proposition, får vi ta detta under övervägande.

Jag anser fortfarande att ett bifall till reservationen 2 är det bästa.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Motionen 1842 av Ingrid Sundberg och Allan Åkerlind om lekmiijörådets avskaffande som behandlas i socialutskottets betänkande nr 27 tyder på betydande okunnighet om lekmiijörådets verksamhet.

Om det beror på att informationen inte varit tillräckligt intensiv eller på att det inte varit rätt intresse och inställning undandrar sig mitt bedömande. Men eftersom lekmiijörådets arbete till väsentlig del består just i att informera och vi från många håll fått gensvar – nästan utan undantag positivt och uppskattande – förstår jag efter Ingrid Sundbergs inlägg att det nog ändå inte är på avsändaren utan på mottagaren det beror att informationen inte nått fram.

Jag vill i alla fall, med den verkan det hava kan, göra en liten tillbakablick.

Lekmiijörådet startade sin verksamhet 1971. Lägg märke till årtalet. Bakom oss hade vi då 1960-talets folkomflyttning, den största som förekommit i vårt land på så kort tid.

Nya oprövade miljöer växte blixtnabbt upp. Byggnadsglädjen stod högt i tak. När eftertankens kranka blekhet så småningom inställde sig och gräsrötternas kritik började göra sig hörd och det stod alltmer klart att mycket hade gått snett, då fanns förörternas höghus där som obevekliga fakta. Efteråt skrivs nu historien om hur naturen, människan och barnen kommit bort i planeringsprocessen.

Det var ett alltför kortsiktigt vinstperspektiv man hade. En snäv och snöd tillväxtideologi är blind för de sociala konsekvenser som man i ett längre

perspektiv blir varse. Att det som göms i snö kommer upp i tö besannas här och kan tillämpas på det som byggdes upp under 1960-talet.

I motionen talas om att all styrning är förkastlig. Det låter sig sägas. Men vad var detta annat än styrning av både barn och föräldrar och familjer?

Det var för att försöka bota vad som brustit och försöka förhindra fortsatt felplanering för framtiden som lekmiijörådet inrättades. En dyr erfarenhet hade vunnits – det är ingen självklarhet att barnen skall vara normen för samhällsplaneringen. För att i alla sammanhang blanda sig i och påminna om detta är lekmiijörådet ett nödvändigt gott. Nog är vi politiker vana att tala om barn, men att lyssna till dem är nog inte lika naturligt.

Att vi i lekmiijörådet tydligen, som vi hört här i dag, ibland råkar trampa på ömma fötter, det finner vi oss i. Det är bara menlösheten som aldrig väcker förargelse och som är vän med alla. Om lekmiijörådet skulle förlora sin sälta kunde det lika gärna läggas ned. Därför är denna motion och det Ingrid Sundberg i dag sagt en bekräftelse på att lekmiijörådet behövs.

Rådet vill hävda leken som en förutsättning för människornas utveckling och verka för att goda möjligheter skapas för utvecklingsbefrämjande lek såväl i offentlig miljö som i bostadsmiljö.

Rådets verksamhet riktar sig till bl. a. föräldrar och barn, kommuner, personal vid institutioner för barn, dagbarnvårdare och producenter och inköpare av lekmaterial. Detta att vi vill hävda leken som en förutsättning för barns utveckling och verka för goda lekmöjligheter låter som truism, men erfarenheten visar att det är en ganska svårerövråd och i dubbel mening dyrbar insikt – det kostar stora pengar.

Vi har i lekmiijörådet genom konferenser, utställningar, konsultationer, studiebesök, böcker, skrifter, diabildserier, föreläsningar, massmedia m. m. sökt uppnå de mål som anges i direktiven. De områden som vi speciellt har inriktat oss på bara under det senaste året har varit boendemiljö för barn, förskola och fritidshem, barn med behov av särskilda insatser, leksaker, lekredskap och lekmaterial.

I inledningen till motion 1842 sägs det faktiskt en del kloka saker om lek. Och det konstateras att det är viktigt att barnens tillvaro är planerad så att det finns tid och plats för lek och att vuxna respekterar leken.

Men har detta hittills verkligen varit ett mål för planeringen? Om man jämför den målsättningen med vad som i verkligheten har åstadkommit, så går det kanske upp för en hur mycket samhällskritiskt krut en sådan målsättning egentligen innehåller. Leken leks inte i ett lufttomt rum. Den är en psykologisk men också en social funktion av barnets situation.

Jag rekommenderar Ingrid Sundberg att läsa boken *Barnen och betongen*, utgiven av rådet, där motsättningen mellan dessa två begrepp illustreras och analyseras i all sin skärande dissonans. Bakom framställningens outröttliga uppräknin g av fakta kan man ana en viss upprördhet, ett patos som vill ta barnens, de svagas, parti mot krafter som så hänsynslöst demonstrerat hur man åsidosatt både vuxnas och barns intressen.

Lekmiijörådets inställning står i överensstämmelse med den övertygelse och insikt som långsamt börjar bli allmän egendom, nämligen att barnen skall

ha en rätt som samhället som helhet måste slå vakt om och skapa legala former för. Man kan nämna kampen mot barnmisshandel, den nyinrättade barnombudsmannen, kampen mot de kommersiella krafter som icke aktar för rov att exploatera barnen i pornografiska sammanhang.

Nog behöver barnen värn. De lever inte i ett lufttomt rum. Ondskan i olika former kan och vill utnyttja dem. De utgör i många fall en intressant marknad. Det är inte bara fysisk skada barn riskerar, vi vet att barn också kan lida skada till sin själ. Det finns barn som inte längre vare sig ler eller leker.

Det är mot en sådan bakgrund som det framstår som nästan naivt och idylliserande när man i motionen betecknar värnandet om barnets bästa i alla dessa sammanhang som allmän förmyndarmentalitet. Eller har man inte upptäckt att det pågår en intensiv våldsindoktrinering, ofta i förtäckta och insmickrande former? Det finns också andra kanaler genom vilka våldsförkunnelsen och därmed också våldsmentaliteten når ut. Barn i sina mest känsliga år är ingalunda förskonade.

Motionärerna nämner krigsleksakerna. Man misstar sig nog inte på att de är ute i ett för dem själva mycket angeläget ärende. "Åtgärderna mot krigsleksaker härstammar från rådet", sägs det, som om man vill lägga rådet detta till last.

Jag vill erinra om att åtgärderna mot krigsleksaker, dvs. lekmiljörådets och konsumentverkets förhandlingar med leksaksbranschen som också utskotts-
betänkandet påminner om, härrör från riksdagsmajoriteten – det var nämligen reservationen som vann vid omröstningen, och bakom den stod bl. a. de båda moderaterna i utskottet. I reservationen stod det: "Utskottet vill ånyo understryka att det är angeläget att en sancering av utbudet av krigsleksaker kommer till stånd. I första hand bör detta ske genom frivilliga överenskommelser." Därefter hänvisade man till konsumentverket.

Märk väl: I denna majoritet ingick dagens motionärer.

Detta var åtgärder mot krigsleksaker som riksdagen beställt och som nu har genomförts och lett fram till ett lyckat resultat. Detta beslut ställde sig åtminstone Allan Åkerlind bakom – om jag inte missminner mig så var Ingrid Sundberg i USA då. Detta beslut, som man själv alltså har medverkat till, vill man nu ta som skäl för att avskaffa lekmiljörådet.

Vad har egentligen skett under tiden sedan beslutet fattades? Jag vill passa på att säga att det ansvar som vi förväntade oss av leksaksbranschen levde den upp till. Det kan inte vara en nackdel att en bransch som har som en självklar förutsättning att vara vinstgivande, och i vår typ av samhälle har rätt att vara det, därtill förväntas ha ett ansvar för sina produkter. Det försvagar inte branschen, utan stärker tvärtom den grund som branschen i ett längre perspektiv skall bygga på.

Att samhället kan räkna med en bransch som medarbetare och inte som motarbetare måste stärka vår typ av blandekonomiskt samhälle. Att ifrågasätta ett sådant samarbete är att motarbeta ett sådant samhällsskick.

Lekmiljörådets vara eller icke vara hänger enligt motionärerna på vad rådet åstadkommit när det gäller dessa krigsleksaker. För min del anser jag att

motivet för lekmiljörådets varande och verkande är alldeles tillräckligt starkt, oavsett krigsleksakerna.

Jag vill något beröra ett par formuleringar i motionen som jag tycker är motsägelsefulla. Man konstaterar först att vi vuxna ofta har en oförmåga att uppleva och delta i barns föreställningsvärld. Härav dras slutsatsen: "Denna vår oförmåga sätter en gräns för i vilken grad vi bör påverka barns lek."

Vi bör inte styra barns lek, konstateras det. Detta sägs i polemik mot rådets kritik av vissa typer av leksaker. Men vem är det som påverkar barns lek? Vem är det som styr barns lek, om inte den som producerar leksaker? Att vi då vänder oss mot en viss typ av sådan styrning beror på att vi vill, som det står i motionen, "sätta en gräns för i vilken grad vi bör påverka barns lek".

Att anklaga lekmiljörådets uppslagsrika, inspirerat arbetande grupp för sådan byråkratisk otymplighet och inkompetens att den bör komma bort är att sakna både insikt och sinne för proportioner. Det är nog svårt att finna ett bättre exempel på närhet och ömsesidig påverkan, på återkoppling, än just här.

Det är ett bra exempel på den lilla skalans förmåga att anpassa sig till sin föreliggande uppgift. Resultaten av verksamheten kan kontrolleras direkt och omedelbart.

Intresset för verksamheten kan vi också avläsa tämligen direkt. Ett enda exempel på detta – jag kunde nämna många – och en fjäder i hatten är vår utställning Kom loss!, som vi utarbetat med anledning av det internationella barnåret och som handlar om fritiden för barn mellan 7 och 12 år. Den turnerar i landet. Just nu är den på Röhsska konstslöjdmuseet i Göteborg. I januari och februari var den på Västerbottens museum i Umeå. Då utställningen invigdes av socialminister Gabriel Romanus var det 30 minusgrader ute, och vi frågade oss, om det verkligen skulle komma några medborgare och deras barn, vilkas omdöme detta lekmiljöråd så förmyndarmässigt ifrågasatt och underkänt. Det kom 1 700 första dagen. Och jag kan försäkra Ingrid Sundberg att det var ingen otymplig byråkratisk föreställning. Barnen var sig själva, och de vuxna kom loss och var som barn. Utställningen vandrar nu genom landet som så många andra av våra utställningar har gjort.

Slutligen något om förslaget att dela upp rådets verksamhet. Det måste vila på en missuppfattning. Felet hittills har ju varit en sektorindelning i samhället. Det fina är ju helhetsgreppet, och det greppet har dess bättre majoriteten i utskottet fattat.

Till slut vill jag ställa en fråga till Ingrid Sundberg: Menar verkligen motionärerna att all styrning är ett hot mot familjernas rätt att själva besluta om barnens lekmaterial?

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen 1 vid socialutskottets betänkande nr 27.

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

Hälso- och sjuk-
vård m. m.

Torsdagen den
29 mars 1979

Hälso- och sjuk-
vård m. m.

INGRID SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår att det kan ha varit besvärligt för Ulla Tillander att hon skrivit sitt anförande innan hon lyssnade till mig.

Jag skulle vilja säga att barn som varken ler eller leker, de ler eller leker inte heller tack vare lekmiljörådet. Det är det som är den tragiska sanningen i dag, Ulla Tillander. Vad vi har att göra här i riksdagen är att svara för att vi får en samhällsutveckling, som ger stöd och skydd åt bl. a. de svagare.

Jag vågar påstå att det inte är någon större skillnad, om ens någon, mellan Ulla Tillanders och min uppfattning om barnens rätt i samhället och samhällets skyldighet att verka för barnens bästa. Men vad vi diskuterar här är metoderna för att uppnå detta, och jag vidhåller att utgiften för lekmiljörådet relativt sett är bortkastad. Vi kan, Ulla Tillander, läsa i ICA-Kuriren, som har haft en tävling om hemmagjorda leksaker, att lekmiljörådet fick rycka in som bedömare vid prisutdelningen. Ja, det är utmärkt. Men skall vi använda statsmedel till i första hand sådana här saker?

Nu gällde det inte i mitt anförande, Ulla Tillander, att dela upp verksamheten, utan jag sade att av de fem olika uppgifter som lekmiljörådet har att syssla med är huvuddelen – allt utom informationen – redan lagt på andra organisationer och institutioner, där inte minst bostadsstyrelsens insatser är av största värde. De grundas på just vad som kommer fram i boken om barnen och betongen. Det är just därför vi införde möjligheter till bidrag till miljöförbättring i de stora betonggettona, och det är därför dessa planer skall granskas också från lekmiljösynpunkt. Men, Ulla Tillander, de som var i lekmiljörådet och verkligen kunde det här de flyttade över till bostadsstyrelsen. Det är bostadsstyrelsen som gör granskningen, som nu ålagts länsbostadsnämnderna.

Det är detta praktiska vi diskuterar, Ulla Tillander, inte värdet av krigsleksaker. Jag nämnde i mitt anförande att lekmiljörådet hade varit med och träffat en överenskommelse. Men Ulla Tillander trodde kanske att jag skulle tillbringa tiden i talarstolen med att försöka riva upp ett gammalt riksdagsbeslut. Det var inte det det gällde. Ulla Tillander svarade inte på min fråga: Varför skall man ha två extra tjänster som vaktmästare, 40 000 kr. för extra bevakning och 50 000 kr. i anslag för förbättring av egen miljö? Jag vore tacksam att få svar på den frågan.

ULLA TILLANDER (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vidhåller att det fina med lekmiljörådet är just helhetssynen på barnet. Men denna är möjlig bl. a. därför att det i rådets styrelse ingår, förutom tre parlamentariker, personer som arbetar i det statliga verk som Ingrid Sundberg nämnde. Det finns representanter för t. ex. SÖ, konsumentverket, socialstyrelsen, statens planverk och bostadsstyrelsen.

Jag tror att de i rådets styrelse som representerar de här verken förvånar sig över en motion, där det krävs en nedläggning av vår verksamhet med hänvisning till att de skulle överta den. De verk som reservanterna nämner och som Ingrid Sundberg hänvisar till sysslar inte speciellt med lekens

betydelse. Det gör vi. Däremot samarbetar vi med verken. Bostadsstyrelsen t. ex. har tillsammans med lekmiljörådet utarbetat skriften God bostad bra miljö. Med konsumentverket har vi samarbetat när det gäller säkerhetsfrågor – detta för att bara ge ett par exempel.

Sedan skulle jag på nytt vilja ta upp frågan om samhällets styrning, och det vore bra om Ingrid Sundberg ville ge mig ett svar. Det är ganska överraskande att höra en sådan anklagelse från en representant för ett parti som gärna talar om behovet av normer. Normer är ju styrande, men skall de ha någon mening måste de vara gemensamma för många familjer. Normerna styr därför att de påverkar föräldrarna som i sin tur påverkar barnen. Vi har normer och regler i läroplanerna, och de verkar ju styrande. Leken i förskolorna har naturligtvis avsiktligt en styrande effekt, som är diskuterad och definierad i utredningar, t. ex. i barnstugeutredningen. Där utövas faktiskt ett styrande vid sidan av föräldrarna, men det är en hjälp åt föräldrarna. Precis på samma sätt förhåller det sig med lekmiljörådet. Listan kunde göras ännu längre.

Så till talet om byråkrati. Ingrid Sundberg talade om de två vaktmästarna. Tycker inte Ingrid Sundberg att det finns angelägnare mål för en jakt på byråkrati än att ge sig på det lilla effektiva lekmiljörådet? Det är väl ändå inte fel att det är effektivt.

INGRID SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Jo, Ulla Tillander, det är nog fel att påstå att det är effektivt. Det talades förut om ömma tår. Jag undrar om inte de ömma tårna sitter på den person som i den här debatten talar i vi-form.

Jag har ställt frågan: Vad gör lekmiljörådet som andra organ eller institutioner inte kan göra eller som de inte redan gör? Det är det som jag tycker är det väsentliga. Jo, då är det informationen, och sen är det också talet om lekens betydelse.

Jag skulle vilja erinra Ulla Tillander om den forskning angående förskolebarnens utveckling och förskolebarnens miljö som bedrivs på många ställen här i landet. Inte minst inom den nya högskolan, där även förskolläraernas utbildning skall ge utrymme för forskning, kommer denna typ av forskning att ytterligare intensifieras. Det är alltså inte fråga om att överföra, utan det gäller att konstatera att alla de här uppgifterna – dock icke att vara prisbedömare i ICA-Kurirens tävling om hemmagjorda leksaker – redan finns utlagda på andra institutioner.

Skall man bry sig om att ge sig på sådana här småsaker? Jag hade, herr talman, begärt 5 minuter för mitt anförande, Ulla Tillander 15. Jag ville under 5 minuter tala om varför jag tycker att lekmiljörådet borde avskaffas. Nu har det blivit en debatt, därför att det visar sig att det för de elva som sitter i styrelsen är angeläget att ha rådet kvar, men i och för sig kan en sådan grupp fungera ändå.

Jag har ställt en fråga, och jag har inte fått svar på den. Det är alldeles riktigt att Ulla Tillander ställde en fråga till mig om samhällets styrning, som jag också skall svara på.

Vi har från moderata samlingspartiets sida som absolut grunduppfattning

*Hälso- och sjuk-
vård m. m.*

att det stora och huvudsakliga ansvaret för barnen – barnens vård, barnens lek och barnens fostran – ligger på föräldrarna. Varje påverkan på barnen innebär naturligtvis en styrning, men jag tror att Ulla Tillander får skilja på negativ påverkan och den information som man ger föräldrarna – inte minst den information som innebär hjälp och stöd och som allt fler föräldrar behöver när deras barn skall växa upp i ett besvärligare samhälle.

Men, Ulla Tillander, jag har fortfarande inte fått något exempel på hur lekmiljörådet har stött föräldrarna i den här frågan. Däremot har många andra instanser gjort det, och inte minst har forskningen vid våra universitet och lärarhögskolor varit värdefull.

ULLA TILLANDER (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har försökt motivera lekmiljörådets verksamhet. Jag kan inte på några minuter redogöra för allt det som lekmiljörådet har gjort under åtta år. Den förnöjsamhet som motionen avspeglar ger en ganska avslagen bismak. Där finns varken visioner för framtiden eller kritik mot nutiden.

Det enda Ingrid Sundberg har att komma med i sina inlägg här är att hon frågar oss hur det kommer sig att vi kräver ytterligare två vaktmästartjänster. Det är väl ändå ett tydligt bevis på att argumenten tryter!

Man borde ge sig ut på andra jaktmarker när det gäller att jaga byråkrati. Bilden av byråkrati i dess mest förfärande form är ett maskineri som utåt är stängt och slutet som en knuten hand, men som inåt är idogt och självproducerande och självkonsumerande. Jag vill hävda att med lekmiljörådet är det precis tvärtom. Lekmiljörådets verksamhet är utåtriktad. Jag har redan gett exempel på det, och det skulle vara lätt att ge ytterligare exempel. Vad man skulle ha kunnat kräva vore att motionärerna, innan de skrev sin motion, åtminstone hade gjort ett rimligt försök att sätta sig in i lekmiljörådets verksamhet.

I motionen finns många motsägelser och där finns rent av osanningar. Jag tänker särskilt på det som anförs i motionens sista stycke:

”Något egentligt resultat av rådets verksamhet, som gör kostnaderna för detsamma befogade, anser vi inte föreligger.”

Jag anser att motionärerna på den punkten har brustit i att informera sig om rådets verksamhet innan motionen skrevs.

Andre vice talmannen anmälde att Ingrid Sundberg anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Regionsjukvårdsutredningens betänkande, som avlämnades föregående år, medför om det realiseras att antalet sjukvårdsregioner minskas från sju till sex. Det betyder att Örebroregionen omstruktureras och att i denna region ingående län och andra områden överföres till andra regioner. Men inte enbart den regionen förändras – Medelpad och Jämtland överföres till Umeåregionen och södra Halland tillföres Göteborgsregionen.

Utredarna föreslår att de närmare konsekvenserna för Örebro läns

landsting blir föremål för undersökning. Byggnads-, utrustnings- och personalmässigt, regionalpolitiskt och inte minst för sjukvården själv uppstår helt naturligt stora problem. Den fråga man – med all respekt för utredarna – kan ställa är: Vore det inte bättre att finna andra vägar för att lösa frågan om befolkningsunderlag och anknytningen till medicinsk fakultet? Det borde t. ex. mera ha studerats, om det egentligen är några avgörande problem med den nuvarande indelningen och, om så är fallet, om det hade funnits andra vägar för framtiden.

Statsrådet har numera tillsatt utredare med experter bl. a. från den utredning som lagt fram för vår region så katastrofala förslag. Vi är naturligtvis glada att detta viktiga arbete kommit i gång och hoppas, att nya kunskaper och faktorer skall komma fram, som förändrar läget när slutligen definitivt skall fattas här i riksdagen. Remisstiden pågår f. ö. parallellt med den startade utredningen, och vi hyser förhoppningar om att också remissinstanserna skall ge nya uppslag.

Under den allmänna motionstiden i januari i år avlämnades i denna fråga en motion underskriven av ett stort antal ledamöter av kammaren. I motionen krävs att den nya utredningen skall studera möjligheterna att till regionsjukhuset i Örebro förlägga huvudansvaret för efter- och vidareutbildning av läkare m. m. samt för vårdutveckling och vårdforskning. Denna idé är framsprungen ur det faktum att det vid enheten i Örebro under åtta år gavs klinisk utbildning för läkare med utländsk läkarexamen. Ett sextiotal sådana utexaminerades per år. Utbildningen leddes av en klinikchef vid sjukhuset och stod under överinseende av inspektor från medicinska fakulteten i Uppsala. Som lärare fungerade sjukhusets egna läkare. De resurser som i övrigt stod till förfogande var av samma omfattning och kvalitet som vid universitetsklinikerna. Verksamheten visade att regionen mycket väl kan fungera för uppgifter i denna typ av utbildning.

Ärligen förekommer s. k. regionsjukvårdsdagar avsedda för läkare, administratörer och förtroendevalda inom regionen. Under tre år har en mer systematiserad form av eftervårdsutbildning av läkare bedrivits inom sjukvårdsregionen. Dessa fyradagarskurser anordnas varje termin och samlar 150–200 deltagare. Landstinget, Örebro läkarsällskap samt Örebro läns läkarförening står för ansvaret.

Allmänna konferenser med ämnen som produktionskontroll inom sjukvården och omvårdnadsforskning ger tillfälle för läkare, administratörer och politiker att utbyta erfarenheter. Den resurs som regionsjukhuset utgör är dock förutsättningen för sådana arrangemang, för att ge kvalitet åt dessa och för att skapa en miljö för kreativ utveckling i sjukvården.

Även på forskningsområdet har regionsjukhuset genom huvudmannen tagit olika initiativ. Här har frågan om målsättning och förutsättningar för forskningsprojekt diskuterats. Regionsjukhuset bedömdes därvid som en central förutsättning. Vid en forskningsinventering nyligen har man konstaterat att en avsevärd verksamhet inom den kliniska forskningen bedrivits vid enheten i Örebro, särskilt under de senaste fem åren. Landstinget avsätter självt 200 000 kr. årligen till en forskningsfond. Hittills har 650 000 kr.

utdelats till olika projekt, främst inom medicinsk forskning. Landstinget har också anställt forskningsadministratör. Kurser och kontaktverksamhet utvecklas efter hand. Yrkesmedicinska kliniken vid regionsjukhuset har utträttat ett banbrytande arbete när det gäller miljöförbättringar i arbetslivet.

Vid utskottets behandling av vår motion framkommer nu att utskottet förutsätter, att den nu tillsatta utredningen även omfattar de frågor som nämns i motionen 227. Det gäller då möjligheterna att till regionsjukhuset i Örebro förlägga huvudansvaret för efter- och vidareutbildning av läkare samt vårdutveckling och vårdforskning. Något riksdagsinitiativ behövs således inte, säger utskottet.

Min fråga till utskottets talesman blir då: Kan man utgå från att utredningen kommer att beakta de i motionen aktualiserade frågorna? Det är för oss inom regionen av största intresse att inga aspekter blir utelämnade i sammanhanget. Vi förväntar oss ett svar i dag. Kommer detta icke från någon i utskottet, så kanske jag får vidarebefordra frågan till statsrådet Lindahl.

KERSTI SWARTZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ett enigt utskott har avstyrkt motionen 227. Vi har gjort det med hänvisning till att regionsjukvårdsutredningen i sitt betänkande föreslagit att en särskild undersökning skall göras beträffande de närmare konsekvenserna för landstingets del av utredningens förslag. Det har nu tillsatts en utredningsman.

Vi utgår i vårt betänkande från att de aktualiserade frågorna skall beaktas. När ett utskott uttalar sig på ett sådant sätt, tycker jag att man har rätt att räkna med att dess intentioner kommer att följas. Jag yrkar därför avslag på motionen 227.

HELGE HAGBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte själv yrkat bifall till motionen, men jag ville få en viljeyttring från utskottet, så att utredaren får klart för sig att utskottet här ger uttryck för en ståndpunkt. Därför är jag glad om jag får tolka Kersti Swartz uttalande så, att det är utskottets vilja att utredarens uppdrag också skall innefatta de aspekter som tagits upp i motionen.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! I dag finns det fler preventivmedel än någonsin tidigare, och preventivmedelsanvändningen är också hög. Drygt 1 miljon kvinnor eller deras män använder något preventivmedel. Ändå är det ingen självklarhet att använda preventivmedel om man inte vill bli med barn. Många barn kommer fortfarande till mer av en slump än av planering.

De satsningar som gjorts på abortförebyggande informationsinsatser sedan 1975 och den successiva utbyggnad som skett till följd av bl. a. det statliga stödet till preventivmedelsrådgivningen är långtifrån tillräckliga och får framför allt inte avstanna. I Gotlandsprojektet utvecklades en metod där man samordnade information med en utbyggd preventivmedelsrådgivning både

kvantitativt och kvalitativt. Detta gav ett bra resultat. Gotlandsmodellen har sedan utvecklats i Norrbotten och i Västerbotten. Förutsättningarna för att resultaten skall bli bestående är förstås att denna verksamhet får vara kvar och att den inte blir en engångsföreteelse.

Frågorna om preventivmedel och preventivmedelsrådgivning är brännande aktuella och viktiga frågor för människor. Det rör sig om djupt personliga ställningstaganden, och det gäller identitet och planering av sitt liv. Till denna fråga hör diskussionen om könsroller, om jämställdhet, om möjligheter att få jobb, hur man påverkas av massmedias massiva budskap – dvs. myter om sexualitet, familjelycka och också mans- och kvinnoroller.

I Sverige har förvärvsintensiteten bland småbarnsföräldrar ökat kraftigt under de senaste åren. För många är det en ekonomisk nödvändighet, men också ett krav på rätt till *både yrke och barn*. Under tider av lågkonjunktur, sjunkande nativitet och ökande arbetslöshet märks tendenser att locka kvinnor att stanna hemma för att därmed lösa arbetslöshets- och befolkningsproblem.

Många kvinnor ser i dag yrkesarbete som en förutsättning för jämställdhet och oberoende. Tillgången till preventivmedel är *en* av förutsättningarna för det. Allt fler kräver barnomsorg och arbetsmöjlighet innan de bestämmer sig för att föda barn. En bidragande orsak till den låga nativiteten i dag är utan tvivel de förhållanden som råder för kvinnor i arbetslivet och svårigheterna för både män och kvinnor att förena förvärvsarbete och föräldraskap.

I tider då nativiteten sjunker och arbetslösheten ökar får vi plötsligt fler bilder i massmedia som förhärsligar moderskapet och fler reportage om bristerna med våra moderna preventivmedel. T. o. m. de fria aborterna börjar ifrågasättas i vissa kretsar, och sjukvårdshuvudmännen visar sig inte längre fullt så angelägna om att bygga ut preventivmedelsrådgivningen.

Abortlagen från 1974 gav kvinnan rätt att bestämma över sin graviditet, dvs. om hon önskar föda barn eller inte.

Abortlagen är kopplad till kraftfulla åtgärder för preventiv födelsekontroll. Preventivmedelsrådgivningen har också byggts ut i samhällets regi för att göra det möjligt att i första hand använda preventiva åtgärder och se aborten som en nödfallsutväg – men inte tillräckligt.

Det finns fortfarande inget tvång för landstingen att ordna med preventivmedelsrådgivning. Staten har försökt att få landstingen att genomföra en sådan rådgivning genom att betala kostnaderna. Det är hög tid, menar jag att man ålägger landstingen att ordna med preventivmedelsrådgivning.

Preventivmedelsrådgivningen ställer stora krav på kvalificerad rådgivning. Först och främst gäller det att hitta en metod som passar, som medför så små risker som möjligt och som är lämplig i den situation som man lever i. De risker med olika former av preventivmedel som rapporterats måste uppmärksammas, och vänsterpartiet kommunisterna ställer i en annan motion krav om utökad forskning på detta område för att få fram både bra och ofarliga preventivmedel.

Det föds i dag i Sverige ungefär 100 000 barn, och det utförs 30 000 aborter. Det innebär att var fjärde graviditet leder till abort, mycket beroende på att

Torsdagen den
29 mars 1979

Hälso- och sjuk-
vård m. m.

preventivmedelsrådgivningen är dåligt utbyggd.

Trots allt har aborterna minskat något under de senaste två åren. Samtidigt har antalet förlossningar bland tonåringar minskat kraftigt år från år. Totalantalet tonårsgraviteter var lägre år 1977 än i början av 1970-talet. Samtidigt har ungdomssexualiteten gått nedåt i åldrarna. Framför allt har flickorna fler sexuella förbindelser tidigare nu än förr. Detta visar på betydelsen av att den intensifierade upplysningsverksamhet som har bedrivits och som just riktat sig till ungdomar har haft effekt.

Upplysning om sex och samlevnad och en nyanserad rådgivning är förutsättningar för att få inte bara en hög preventivmedelsanvändning utan också god effekt på de medel man använder, så att aborter kan förebyggas. Utbildningen av barnmorskor som rådgivare är en viktig faktor för att få en god mänsklig kvalitet på rådgivningen. En tillräcklig och framför allt lättillgänglig rådgivning är också mycket viktig. Den utveckling som har pågått de senaste åren menar vi måste få fortsätta och också intensifieras.

I motionen 718 föreslår vpk dels att mer pengar anslås till upplysningsarbetet, nämligen det belopp som socialstyrelsen föreslagit, dels att rådgivningen byggs ut kvalitativt och kvantitativt och att den uppsökande verksamheten ökas så att man når de s. k. riskgrupperna.

Utskottet avstyrker motionens förslag med motivering – såvitt jag förstår – att man inte anser att det behövs något uttalande i denna fråga som skulle trygga en kraftigare utbyggnad. Utskottet refererar det s. k. Gotlandsprojektet och dess goda resultat. Men för att Gotlandsprojektet – och den vidareutveckling som har skett i Västerbotten och Norrbotten – skall få en fortlöpande effekt måste ju verksamheten fortsätta. Därför är det nödvändigt att bifalla de förslag som ställs i vår motion.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 718.

KERSTI SWARTZ. (fp) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande motionen 718 och dess anslagsyrkande vill jag bara säga följande.

Socialstyrelsen föreslog en anslagsökning på 182 000 kr., som man sedan inte har fått. När beslutet om den nya abortlagen togs, skulle man under en femårsperiod satsa rejält på just den verksamhet som Inga Lantz här har talat om. Den tiden går ut i och med detta år. Jag vill inte därmed säga att det sedan inte är så viktigt med denna verksamhet. Det är väl snarare så att dessa pengar under femårsperioden skulle ge stöd och hjälp på olika håll ute i vårt land för att vi skulle få i gång en ordentlig verksamhet.

Sjukvårdshuvudmännen har här ett ansvar. Om denna verksamhet inte tas riktigt på allvar och om man inte gör så väldigt mycket åt den i alla landsting, så tror jag ändå att den fungerar hyfsat i många landsting. Det är klart att detta är en oerhört viktig fråga.

Jag tycker det är en viss garanti att socialstyrelsen har en grupp som fortlöpande följer detta arbete, och det är mycket angeläget att vi har – och får ha – en fungerande rådgivning på detta område. Det är med stor glädje man ser resultatet av bl. a. Gotlandsprojektet. Även om aborternas antal har

minskat så är det ändå alldeles för stort – det kan vi var överens om.

Vad jag personligen hoppas på, vid sidan av den rådgivning som givetvis måste ske, är att föräldrar i hög grad har en annan syn på samlevnadsfrågor och preventivmedelsrådgivning än tidigare. Man talar mera om detta i familjerna än man gjorde för 20–30 år sedan, då man kanske inte ansåg sig kunna tala om det över huvud taget. Detta har faktiskt kommit in i det allmänna medvetandet på ett annat sätt än tidigare, och man kan väl ändå hoppas att det också skall leda till någonting.

Men den här frågan måste givetvis följas. Visar det sig att detta inte fungerar tillfredsställande, så måste vi göra någonting åt det.

Herr talman! Jag yrkar avslag på motionen 718.

INGA LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Fortfarande finns det köer till preventivmedelsrådgivningen runt om i landet. Utbyggnaden har alltså inte varit tillräcklig. För bara några år sedan visade det sig att det fanns köer på upp till två år i vissa områden. Det var kanske de värsta orterna i landet i detta avseende, men detta visar att det finns en mycket stor eftersläpning. I bl. a. abortförebyggande syfte måste man se till att få en rådgivning som fungerar i tid.

RFSU sade för något år sedan att problemet är att rådgivningsfrekvensen inom vissa landstingsområden är låg. Medelantalet besök per landstingsområde är 290, men behoven ligger på 500 besök. Man täcker således upp drygt hälften av det behov av rådgivning som finns. Jag tycker att detta är allvarligt. Sedan visar det sig också att om man ökar utbyggnaden av rådgivningen så ökar också behovet. Det har ungefär samma effekt som när man bygger ut barnomsorgen; då ökar efterfrågan.

När det gäller Gotlandsprojektet och det som hänt i Norrbotten och Västerbotten visar det bara att dessa satsningar varit riktiga och måste få fortsätta. Det får inte bli en engångsföreteelse. Därför tycker jag det är viktigt att följa de krav som ställs i vpk-motionen, just för att detta inte skall bli en engångsföreteelse.

KERSTI SWARTZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara nämna en sak för Inga Lantz. Jag tror visst att det kan förekomma köer, men jag undrar om inte Inga Lantz tar till litet väl mycket genom att nämna tiden två år. Det sades visst också något om att detta utgjorde exempel på det allra sämsta läget. Vi måste arbeta för att det inte skall bli någon eftersläpning, men jag vidhåller att sjukvårdshuvudmännen måste ta sitt ansvar. Jag tycker mig veta att denna rådgivning finns upptagen i deras hälsovårdsplaner och att ansvaret för det här arbetet vilar på sjukvårdshuvudmännen.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Låt mig helt kort beröra frågan om äldresjukvården.

Äldresjukvårdsutredningen, som tillsattes i början av 1977, syftade till att få en realistisk uppfattning av det verkliga behovet av äldresjukvård, där man

Torsdagen den
29 mars 1979

*Hälso- och sjuk-
vård m. m.*

inte bara tog hänsyn till ökningen av antalet äldre utan också till förskjutningen mot de högsta och mest vårdbehövande åldrarna – något som dittills inte hade beaktats i landstingens planer. Utredningen presenterade vid förra årets början tre alternativ. Det första alternativet innebar en årlig ökning med 1 700 platser. Det motsvarade den utbyggnad som tidigare skett, under socialdemokraternas tid i kanslihuset. Det andra alternativet avsåg en årlig utbyggnad med 2 300 platser per år, vilket motsvarade den utbyggnadstakt som landstingen själva planerade för tiden 1977–1982. Ett tredje alternativ belyste vilket platstillskott som erfordrades för att bygga ikapp bristen och för att möta det starkt ökande behovet, om detta inte möttes på annat sätt än genom en utbyggnad av vårdplatser. För detta skulle krävas en utbyggnad med 3 000 vårdplatser per år.

Utredningen visade klart att det var viktigt att mer än hittills satsa på förebyggande insatser, utbildning och forskning. Utredningen visade också att det behövdes en ökad satsning på dag- och hemsjukvård, liksom på en väl fungerande vårdkedja gentemot primärkommunerna – detta för att göra det möjligt för de gamla att så länge som möjligt kunna vara i sin egen miljö. Dessutom visade utredningen hur viktigt det var att landstingen verkligen levde upp till sina planer.

Socialdemokraterna har nu under tre års tid begärt att 10 000 nya långvårdsplatser skall ordnas under en femårsperiod, trots att landstingens egna planer numera legat högre än så och trots att behovet av ytterligare vårdplatser uppenbarligen är mycket större. Det sorgliga är – vilket jag haft anledning debattera i en frågestund med socialministern – att folkpartiregeringen uppenbarligen så fascinerats av detta fältrop på 10 000 nya platser att den inte gjort sig omakett att själv försöka bedöma behovet av nya vårdplatser eller ens kolla landstingens egna planer innan den träffade en överenskommelse med landstingen, vilken nu ligger på riksdagens bord. Redan förra året kom ju trepartiregeringen överens med Landstingsförbundet om att antalet vårdplatser inom långvården under 1979 och 1980 skulle byggas ut i den takt som angavs i då gällande flerårsplaner. Det innebar en utbyggnad med ungefär 2 300 vårdplatser per år.

Jag vill stryka under att det är viktigt att dessa utbyggnadsplaner, som landstingen själva står för och som avser ungefär 11 900 vårdplatser under den närmaste femårsperioden, också förverkligas.

Jag vill också stryka under att vi behöver en ytterligare satsning på dag- och hemsjukvård. Långtidsplanerna visar visserligen på en ökning av hemsjukvården, men den ökningen motsvarar inte ökningen av vårdbehovet. Det skulle alltså snarast bli en försämrad tillgång på hemsjukvård. Det är därför bra att det i den överenskommelse som har träffats med Landstingsförbundet föreslås att den ersättning som skall utgå från försäkringen för dagsjukvård och hemsjukvård höjs från 40 till 55 kr. per behandling. Denna ersättning infördes förra året.

Socialdemokraterna säger i ett särskilt yttrande att de saknar den viktiga del i sitt förslag som en personalförstärkning i den befintliga vården utgör. Det gör, herr talman, att jag inte kan underlåta att erinra om socialdemokraternas

finansieringsmetoder. Litet tillspetsat uttryckt har socialdemokraternas metod för att "hjälpa" landstingen oföränderligt varit en och densamma, nämligen ständigt nya arbetsgivaravgifter, trots att de skulle drabba landstingen och kommunerna mycket hårt, eftersom dessa själva är stora arbetsgivare. Enbart socialdemokraternas nej till borttagandet av allmänna arbetsgivaravgiften skulle under ett år ha kostat landsting och kommuner ungefär 1 500 milj. kr. Den 2-procentiga strukturavgiften skulle ha kostat ungefär 750 milj. kr. per år. Hur man genom att lägga på landstingen och kommunerna ytterligare bördor och sedan betala tillbaka ett mindre belopp – socialdemokraterna har i år föreslagit 160 miljoner – skulle kunna underlätta utbyggnaden av långvård och äldreomsorg och dessutom göra det möjligt att förbättra personaltäteten är och förblir en gåta.

Problemet i dag är inte bara behovet av personalförstärkning utan kanske framför allt att så många långvårdsavdelningar över huvud taget inte har kunnat öppnas på grund av personalbrist. Det är utomordentligt angeläget att komma till rätta med dessa problem. Det gäller att på olika sätt söka förbättra den arbetsmiljö som långvården innebär, att stimulera forskning och utvecklingsarbete, gruppvård och lagarbete och inte minst att försöka åstadkomma att omvårdnad och rehabilitering får samma status som diagnostik och terapi. Men det krävs också ett skatte- och bidragssystem som stimulerar och inte motverkar extra arbetsinsatser eller arbetsinsatser på obekvämtid. Jag hoppas att detta behov, inte minst inom långvården, av ett arbetsvänligare skatte- och bidragssystem kommer att beaktas när det gäller hanteringen av de förslag i detta avseende som föreligger här i riksdagen.

Med detta, herr talman, har jag inget särskilt yrkande.

ANNA-GRETA SKANTZ (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag håller med Ingegerd Troedsson om att det är väldigt viktigt att vi satsar på förebyggande åtgärder och även på hemsjukvård och social hemhjälp. Men efter att ha lyssnat på Ingegerd Troedsson kan jag inte riktigt förstå varför man från borgerligt håll gick emot det förslag som vi socialdemokrater lade fram i januari 1977 och där vi presenterade ett handlingsprogram för åren 1978–1982. Det skulle ha gett 10 000 vårdplatser. Om det förslaget hade vunnit gehör skulle det ha betytt att man i landstingen hade kunnat komma i gång med planeringen. Man hade redan i dag kunnat ha betydligt fler långvårdsplatser. Men det förslaget var man från borgerligt håll inte beredd att gå med på. Nu kommer man med ett som omfattar åren 1980–1981. Det är naturligtvis i och för sig bra, men detta har inneburit en betydande försening, som är till nackdel för de äldre.

Det är riktigt, som Ingegerd Troedsson säger, att det i den debatt som ägde rum den 16 mars blev litet av en sifferexercis, som Gabriel Romanus uttryckte det. Men vi känner glädje över att vi nu har fått gehör för det förslag vi har framlagt, över att man nu har träffat en överenskommelse med sjukvårdshuvudmännen som nu kommer att följa den uppgörelsen om en utbyggnad av 2 000 vårdplatser under de närmaste åren.

Torsdagen den
29 mars 1979

*Hälso- och sjuk-
vård m. m.*

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Vi har från första stund verkligen varit inriktade på att underlätta för landstingen att leva upp till sina planer, som jag nämnde bl. a. genom största återhållsamhet med nya arbetsgivaravgifter och genom att ta bort den allmänna löneskatten. Bara detta borttagande innebar, som jag nämnde i mitt inlägg, en skattelättnad för landsting och kommuner med tillsammans 1 500 milj. kr. per år. Det är betydligt mer än det hundratal miljoner kronor som socialdemokraterna framlagt förslag om.

Förra året träffade vi också en överenskommelse som innebar att landstingen under åren 1979 och 1980 skulle leva upp till sina planer. För att ytterligare underlätta för landstingen att göra detta gav vi landstingen ett bidrag på ungefär 500 milj. kr. för innevarande år. Jag menar att det hade varit en naturlig sak för trepartiregeringen, om den hade suttit kvar, att i samråd med Landstingsförbundet följa upp den här överenskommelsen på samma sätt som skett inom barnomsorgsområdet. Jag vidhåller att det är angeläget att vi verkligen får de i genomsnitt 2 300 platser per år som landstingen planerar, just därför att behovet är så stort.

Jag nämnde också att vi träffade en annan överenskommelse med Landstingsförbundet som innebar att landstingen numera får en särskild ersättning på upp till 15 000 kr per hemsjukvårdsplats. Det är utomordentligt angeläget att man verkligen gör det möjligt för alla de gamla och sjuka som kan och vill det att få vara i sin egen miljö.

Trepartiregeringen har alltså ingalunda varit överksam när det gäller äldresjukvården.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Som avslutning på den här debatten vill jag anlägga några synpunkter på den del av verksamheten som avser att försöka nedbringa sjukvårdsbehovet, nämligen friskvården.

I den frågan finns ett antal motioner. Utskottet är enigt om värdet och nödvändigheten av ökade friskvårdsinsatser. Jag tycker att utskottet har sammanfattat det här begreppet ganska bra när det säger: "Med friskvård menas i allmänhet de åtgärder som den enskilda, ordinarie friska människan själv kan vidta för att förbättra utsikterna att hålla sig frisk. De åtgärder som därvid närmast är aktuella avser kost och motion ---."

Jag tror att det här är en oerhört viktig fråga. Det är nödvändigt att detta förs ut till diskussion ute bland sjukvårdshuvudmännen. Glädjande nog har ett stort antal landsting presenterat mycket värdefulla friskvårdsplaner. Jag vill se detta som en fin upptakt till ett stort intresse hos den stora allmänheten för friskvården.

Jag vill också se det som en upptakt till en god kontakt mellan dem som arbetar med de här frågorna och vårdcentralerna. Jag har många gånger nämnt den verksamhet som bedrivs i Hede, där kontakten mellan Friluftsförbundet och vårdcentralen varit utomordentligt fin och såvitt vi har kunnat finna givit ett gott resultat. Då är det också nödvändigt att sjukvårdshuvudmännen ute i landstingsområdena verkligen ger information

till all den personal som arbetar på vårdcentralerna. Det kan så småningom leda till att det ges litet mer information om friskvård, kost och motion till den person som söker läkarvård och skrivs ut litet mindre tabletter och medicin.

Men naturligtvis har vi ett stort behov av en utbyggnad av sjukvården på vissa områden. Vi vet ju hur befolkningssituationen ser ut. År 2000 har vi i runda tal 150 000 fler personer som är 80 år och äldre än vi har f. n. Det säger oss att ökade insatser behövs. Det säger oss också att det krävs ökade resurser. Det är en fråga om solidaritet. Det fordras ekonomiska resurser och personalresurser. Därför är den kommande skatteutjämningen att hälsa med mycket stor tillfredsställelse.

Den fortsatta verksamheten fordrar en mycket god planering. I det fallet vill jag avslutningsvis säga att jag hoppas att den tid är förbi när vi byggde de stora kalla sjukhusen och sjukhemmen. Jag hoppas att vi när vi bygger ut i fortsättningen kan få en litet mänskligare typ av sjukhus och sjukhem.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

M o m . 1–4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Karl Leuchovius och Blenda Littmarck, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingrid Sundberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 1 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Karl Leuchovius och Blenda Littmarck.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingrid Sundberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	226
Nej	–	47
Avstår	–	2

M o m . 6

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Hälso- och sjuk-
vård m. m.*

Punkterna 2-6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 7

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 201 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karin Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 7 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 201 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karin Nordlander begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 266

Nej - 9

M o m . 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkten 8

M o m . 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 718 av Inga Lantz m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 8 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 718 av Inga Lantz m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning

verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 266
Nej - 9

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Hälso- och sjuk-
vård m. m.*

Punkterna 9-13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 14

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 718 av Inga Lantz m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 14 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 718 av Inga Lantz m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 266
Nej - 9

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 16 och 25

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Göran Karlsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Anna-Greta Skantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkterna 16 och 25 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Göran Karlsson m. fl.

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Hälso- och sjuk-
vård m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Skantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 126
Avstår - 1

Punkten 17

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 18

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1847 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karin Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 18 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1847 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karin Nordlander begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 265
Nej - 9

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1639 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karin Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 18 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1639 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karin Nordlander begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 261
Nej - 9

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 261 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karin Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 18 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 261 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karin Nordlander begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 260
Nej - 9

Punkterna 19-24

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 16 Anmäldes och bordlades

Propositioner

1978/79:161 om ändring i uppbördsförfarandet enligt uppbördslagen (1953:272), m. m.

1978/79:171 om ändring i vallagen (1972:620) m. m.

1978/79:172 om ändring i lagen (1955:416) om sparbanker

1978/79:173 om fortsatt valutareglering

1978/79:193 om ersättning för utbetalda underhållsbidrag

§ 17 Anmäldes och bordlades

Motioner

1978/79:2368 av *Georg Andersson m. fl.*

1978/79:2369 av *Nils Carlshamre och Ingegerd Troedsson*

1978/79:2370 av *Ivar Högström*

1978/79:2371 av *Olof Palme m. fl.*

1978/79:2372 av *Karl-Erik Strömberg och Ylva Annerstedt*

1978/79:2373 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:95 om den kommunala ekonomin

Torsdagen den
29 mars 1979

Hälso- och sjuk-
vård m. m.

- 1978/79:2374 av *Arne Andersson* i Gamleby m. fl.
1978/79:2375 av *Arne Andersson* i Gamleby m. fl.
1978/79:2376 av *Anders Björck* och *Erik Hovhammar*
1978/79:2377 av *Karl Boo* m. fl.
1978/79:2378 av *Olle Eriksson* och *Kerstin Andersson* i Hjärtum
1978/79:2379 av *Thorbjörn Fälldin* m. fl.
1978/79:2380 av *Anne-Marie Gustafsson* m. fl.
1978/79:2381 av *Lars-Ove Hagberg*
1978/79:2382 av *Eva Hjelmström* och *Nils Berndtson*
1978/79:2383 av *Margot Håkansson*
1978/79:2384 av *Bertil Johansson* m. fl.
1978/79:2385 av *Bertil Johansson* m. fl.
1978/79:2386 av *Erik Johansson* i Simrishamn m. fl.
1978/79:2387 av *Rune Jonsson* i Husum m. fl.
1978/79:2388 av *Gösta Karlsson* och *Tage Sundkvist*
1978/79:2389 av *Wiggo Komstedt*
1978/79:2390 av *Wiggo Komstedt* m. fl.
1978/79:2391 av *Thorsten Larsson* m. fl.
1978/79:2392 av *Kjell Mattsson* m. fl.
1978/79:2393 av *Kerstin Nilsson* och *Frida Berglund*
1978/79:2394 av *Lennart Nilsson* m. fl.
1978/79:2395 av *Per-Axel Nilsson* m. fl.
1978/79:2396 av *Johan Olsson* m. fl.
1978/79:2397 av *Olof Palme* m. fl.
1978/79:2398 av *Torsten Stridsman* och *Filip Johansson*
1978/79:2399 av *Sten-Ove Sundström* m. fl.
1978/79:2400 av *Karin Söder* m. fl.
1978/79:2401 av *Ulla Tillander* m. fl.
1978/79:2402 av *Lars Werner* m. fl.
1978/79:2403 av *Åke Wictorsson* och *Ivar Nordberg*
med anledning av propositionen 1978/79:95 om den kommunala ekonomin

1978/79:2404 av *Gunnar Björck* i Värmdö
med anledning av propositionen 1978/79:111 om åtgärder mot krångel och
onödig byråkrati m. m.

1978/79:2405 av *Fritz Börjesson*
1978/79:2406 av *Thorbjörn Fälldin* m. fl.
1978/79:2407 av *Stig Genitz* m. fl.
1978/79:2408 av *Birgitta Hambraeus* och *Karl Erik Olsson*
1978/79:2409 av *Britta Hammarbacken* m. fl.
1978/79:2410 av *Göthe Knutson*
1978/79:2411 av *Sture Korpås* m. fl.
1978/79:2412 av *Martin Olsson* m. fl.
1978/79:2413 av *Olof Palme* m. fl.
1978/79:2414 av *Magnus Persson* m. fl.

1978/79:2415 av *Arne Pettersson m. fl.*

1978/79:2416 av *Lennart Pettersson m. fl.*

1978/79:2417 av *Åke Polstam*

1978/79:2418 av *Åke Polstam*

1978/79:2419 av *Rolf Rämngård m. fl.*

1978/79:2420 av *Bengt Sjönell och Ivar Nordberg*

1978/79:2421 av *Olle Svensson m. fl.*

1978/79:2422 av *Lars Werner m. fl.*

1978/79:2423 av *Allan Åkerlind*

med anledning av propositionen 1978/79:115 om riktlinjer för energipolitiken

1978/79:2424 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*

1978/79:2425 av *Johan Olsson*

1978/79:2426 av *Johan Olsson m. fl.*

1978/79:2427 av *Olof Palme m. fl.*

1978/79:2428 av *Bengt Sjönell m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:123 om riktlinjer för industripolitiken, m. m.

1978/79:2429 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*

1978/79:2430 av *Erik Hovhammar m. fl.*

1978/79:2431 av *Maj Pehrsson och Arne Persson*

med anledning av propositionen 1978/79:145 om åtgärder för tekoindustrin

1978/79:2432 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*

1978/79:2433 av *Olof Palme m. fl.*

1978/79:2434 av *Knut Wachtmeister m. fl.*

1978/79:2435 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:160 om fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

§ 18 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 29 mars

1978/79:169 av *Märta Fredrikson* (c) till kommunministern om beredskapen mot oljekatastrofer:

Man har i olika sammanhang, i riksdagsdebatter, i tidningsreferat och i tidningsartiklar, behandlat oljekatastrofen vid Bohusläns kust i november 1978. Det är mycket bra att vi därigenom för en ingående debatt om och

Torsdagen den
29 mars 1979

*Meddelande om
frågor*

belysning av våra möjligheter dels att uppmärksamma oljeutsläpp och det ansvar som bör tas i sådana fall, dels att skydda oss för de katastrofer oljenedsmutsningen förorsakar i havet och på kusterna. Kommunerna på västkusten har lagt ned mycket arbete på grovsanering sedan oljefarsoten drabbade dem.

Oljeutsläpp sker tyvärr alltför ofta. Enligt rapporter i går hotas nu Stockholms skärgård av ett stort oljebälte.

Även kommunministern har i pressen framfört sina synpunkter på debatten. I november 1978 var jag ute i kustbandet och såg oljenedsmutsningen i Bohuslän. Nu har också kommunministern, den 27 mars, gjort en resa i de oljeskadade områdena.

Med anledning av det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till kommunministern framställa följande frågor:

1. Har statsrådets resa medfört att statsrådet anser det nödvändigt att vår oljeberedskap förstärks, så att oljeutsläppen kan tas om hand till havs innan de når kusten?
2. Planeras anskaffning av det svensktillverkade systemet för svepning och upptagning av olja till havs, vilket framgångsrikt använts vid försök i England?
3. Avser statsrådet att förstärka kommunernas oljeberedskap?
4. Anser statsrådet att oljeskyddsberedskapen i Östersjöskärgården är tillräcklig?

§ 19 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 29 mars

1978/79:464 av *Roland Sundgren* (s) till utbildningsministern om betygen inom lärarutbildningen:

Kritiken mot betyg inom lärarutbildningen är stark. 1977 lämnade lärarutbildningsutredningen förslag om att avveckla de graderade betygen. Regeringen visade frågan ifrån sig genom att överlämna den till UHÄ resp. SÖ.

Med anledning av att frågan ännu är olöst, vill jag till utbildningsministern ställa följande fråga:

Hur länge skall lärarutbildningen dras med graderade betyg?

1978/79:465 av *Margaretha af Ugglas* (m) till kommunministern om beredskapen mot oljekatastrofer:

Ett par svåra oljekatastroftillbud har inträffat vid de svenska kusterna under det senaste året. Ett nytt allvarligt utsläpp av olja har nu skett i Östersjön och miljontals fåglar och delar av Stockholms skärgård är i

färozonerna.

1. Hur stora resurser har vi satsat på att bygga upp en beredskap mot oljekatastrofer?

2. Anser statsrådet att den svenska beredskapen mot oljekatastrofer är tillräcklig?

3. Om inte – vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga för att skapa en tillfredsställande beredskap mot oljekatastrofer vid våra kuster?

1978/79:466 av *Ylva Annerstedt* (fp) till utbildningsministern om rätten till utbildningsbidrag vid forskarutbildning:

Svårigheterna att rekrytera studerande till forskarutbildning är allmänt kända. Senast har utbildningsministern själv i propositionen 1978/79:119 redogjort för rekryteringsläget. I propositionen föreslås också olika åtgärder i syfte att locka fler studerande till kvalificerade studier.

Ett hinder för många studerande att fortsätta studierna är svårigheten att försörja sig under studietiden. Antalet utbildningsbidrag för doktorander har visserligen ökat men är långt ifrån tillräckligt. Konkurrenten är i vissa ämnen hård.

Nyligen har vid Uppsala universitet inträffat att fakultetsnämnd tilldelat en person som uppbär full ålderspension från tidigare statlig tjänst utbildningsbidrag.

Anser utbildningsministern att ett sådant förfarande står i överensstämmelse med syftet med utbildningsbidragen?

1978/79:467 av *Gunnel Jonäng* (c) till kommunministern om arbetet i kyrkomötets utredningsnämnd:

Regeringskommunikén av den 22 mars berör vissa frågor som gäller svenska kyrkan, bl. a. kyrkomötets utredningsnämnd.

I kommunikén anges att utredningsnämndens arbete skall anpassas till en statlig utredning och att partiella reformer, i enlighet med kyrkomötets önskan, inte är en politiskt framkomlig väg.

Anser kommunministern att kyrkomötesförordningen ger regeringen rätt att på sådana grunder vägra utredningsnämnden skälig tid för att utföra det uppdrag kyrkomötet har gett utredningsnämnden?

1978/79:468 av *Carl Lidbom* (s) till statsministern om statsråds medverkan vid invigning av ny sjötrafiklinje:

Anser statsministern det förenligt med regeringens politik gentemot Sydafrika att kommunikationsministern medverkar vid invigningen av Transatlantics nya linje mellan Göteborg och Sydafrika och därmed gör reklam för en kommersiell satsning, som enligt rederiets förhoppningar skall medföra ett genombrott för Sveriges handel med Sydafrika?

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Meddelande om
frågor*

Nr 116

Torsdagen den
29 mars 1979

*Meddelande om
frågor*

1978/79:469 av *Håkan Winberg* (m) till kommunministern om arbetet i kyrkomötets utredningsnämnd:

I regeringskommuniké den 22 mars 1979 har meddelats att regeringen beslutat att låta kyrkomötets utredningsnämnd arbeta med vissa inomkyrkliga frågor under det närmaste halvåret. Det anges vidare i kommunikén att utredningsarbetet därefter skall övertas av en statlig kommitté. Vidare framhålls att sådana reformer inom ett bevarat statskyrkosystem som kyrkomötet uttalat sig för inte är en framkomlig väg.

Mot denna bakgrund vill jag fråga kommunministern på vilken författningssenlig grund beslutet att begränsa tiden för utredningsnämndens arbete vilar.

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 18.13.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert